

FAVORİ SERİSİ
ÇİFT YÖNLÜ KİTAP

9
OSUNLUK

TARİH

BECERİ TEMELLİ Yeni Nesil

SORU BANKASI

Markaj
yayınları

Editör Yayınevi markasıdır.

ISBN 978-625-7815-31-4

9. SINIF TARİH

EDİTÖR

Turgut MEŞE

YAZAR

Komisyon

Bütün hakları Markaj Yayınlarına aittir.

Yayıncının izni olmaksızın kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik yollarla ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

ISBN

978-625-7815-31-4

SERTİFİKA NO.

40447

KAPAK TASARIMI

Markaj Yayınları Tasarım Ekibi

SAYFA TASARIMI

Markaj Yayınları Dizgi Ekibi

BASKI VE CİLT

Reprobir Matbaacılık

ANKARA

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi
1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No.: 2/20
Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33 - 0 505 099 24 84

WhatsApp: 0 505 099 24 84

www.markajyayinlari.com

markajyayinlari@gmail.com

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE: TARİH VE ZAMAN

- ▶ TARİH BİLİMİ 5
- ▶ NEDEN TARİH ÖĞRENİYORUZ?
TARİHE NEREDEN BAKILMALI? 9
- ▶ ZAMAN VE İNSAN 11

2. ÜNİTE: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

- ▶ İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ - İNSAN VE ÇEVRE -
TARİH ÖNCESİNDE SÖZLÜ KÜLTÜR 13
- ▶ YAZININ İCADI VE ÖNEMİ - KADİM DÜNYADA
BİLİMLER 18
- ▶ İLK ÇAĞ MEDENİYETLERİ 20
- ▶ İLK ÇAĞ'DA GÖÇLER - İLK ÇAĞ'IN TÜCCAR
KAVİMLERİ 23
- ▶ DEVLETLER DOĞUYOR 25
- ▶ İLK ÇAĞ'DA HUKUK 29

3. ÜNİTE: ORTA ÇAĞ'DA DÜNYA

- ▶ ORTA ÇAĞ'DA DEVLET VE TOPLUM 31
- ▶ ORTA ÇAĞ'DA EKONOMİ 34
- ▶ ORTA ÇAĞ'DA ASKERİ ORGANİZASYONLAR 37
- ▶ ORTA ÇAĞ'DA HUKUK 40

4. ÜNİTE: İLK VE ORTA ÇAĞLARDA TÜRK DÜNYASI

- ▶ TÜRKLERİN TARİH SAHNESİNE ÇIKIŞI 43
- ▶ İÇ ASYA'DA KURULAN TÜRK DEVLETLERİ
İLK TÜRK DEVLETLERİNDE GÜÇ VE
YÖNETİM YAPISI 45
- ▶ İÇ ASYA'DA HAYAT / TÜRK GÖÇLERİ
ORDU - MİLLET: TÜRKLER 49
- ▶ KAVİMLER GÖÇÜ VE AVRUPA HUN DEVLETİ
DİĞER TÜRK TOPLULUKLARI 53
- ▶ TÜRKLER VE KOMŞULARI 55

5. ÜNİTE: İSLAM MEDENİYETİNİN DOĞUŞU

- ▶ İSLAMİYET'İN DOĞUŞU SIRASINDA
DÜNYA'NIN GENEL DURUMU 57
- ▶ HZ. MUHAMMED VE İSLAMİYET
DÖRT HALİFE DÖNEMİ 59
- ▶ HALİFELİK SALTANA DÖNÜŞÜYOR 63
- ▶ ABBASİLER - MİSİR'DA KURULAN
TÜRK DEVLETLERİ 65
- ▶ İSLAM MEDENİYETİNDE İLİM VE SANAT HAYATI ... 68

6. ÜNİTE: TÜRKLERİN İSLAMİYET'İ KABULÜ VE İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİ

- ▶ TÜRKLERİN İSLAMİYET'İ KABULÜ 71
- ▶ İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ 73
- ▶ TÜRK VE İSLAM TARİHİNDE OĞUZ TÜRKLERİ 76
- ▶ BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ'NDE YÖNETİM VE
TOPLUM YAPISI - BÜYÜK SELÇUKLU KÜLTÜR VE
MEDENİYETİ 78
- ▶ CEVAP ANAHTARI 110

1 744 yılında II. Kök Türk Devleti'ni yıkan Uygurlar, onların yerini dolduramadı. Bu nedenle Çinliler batıya doğru ilerlemeye başladı. Bunun üzerine Karluk Türkleri tarafından desteklenen Müslüman Araplar ile Çinliler arasında meydana gelen Talas Savaşı'nda (751) Çinliler ağır bir mağlubiyete uğradı. Çinliler bu yenilgiden sonra Batı Türkistan'a hâkim olma emellerinden vazgeçmek zorunda kaldı. Türk boyları Çin baskısından kurtuldu. Batı Türkistan'da sarsılan Türk nüfusu yeniden kuruldu. Türk-Arap mücadelesi Talas Savaşı'ndan sonra yerini dostluğa ve iş birliğine bıraktı. Sağlanan bu barış ortamında İslamiyet'in Türkler arasında yayılması hızlandı.

Bu tarihi olayın olgusu aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Talas Savaşı'nın Çinliler ile Araplar arasında meydana gelmesi
- B) Çinlilerin aldığı yenilgi sonrası Batı Türkistan'ı egemenliği altına almaktan vazgeçmesi
- C) İslamiyet'in Türkler arasında yayılmaya başlaması
- D) Uygurların Çinlilerin batıya doğru ilerleyişini durduramaması
- E) Savaşta Türkler ile Arapların ittifak kurması

2 "Cumhuriyetin ilk yıllarında İngilizlerle yapılan Ankara Antlaşması (1926) sonucu petrol yatakları nedeniyle günümüzde hâlâ önemini koruyan Musul ve Kerkük İngiliz mandasındaki Irak'a bırakıldı. Ekonomik açıdan bu kadar değerli bir bölgenin Irak yönetimine bırakılması eleştiri konusudur. Ancak bu eleştiri yapıpken ülkenin içinde bulunduğu durumu, Şeyh Sait İsyanı'nın ülkeyi nasıl zor durumda bıraktığını dikkate almazsak Musul konusunda yanlış değerlendirme yapmış oluruz."

Verilen metinde bir olayın değerlendirilmesi konusunda tarihin aşağıdaki hangi yönüne vurgu yapılmıştır?

- A) Tarihte olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi vardır.
- B) Tarihsel olayların yeri ve zamanı bellidir. Bu bilgiler tarihsel olayların ispatlanmasını sağlamaktadır.
- C) Tarihsel olaylar geçmişte yaşandığı için olayların deney ve gözlemi yoktur.
- D) Tarihsel olaylar değerlendirilirken o dönem göz önünde bulundurulmalıdır.
- E) Tarihsel bir olayın etkilerinin başka bir toplum için de aynı olduğu söylenemez. Yani tarihte kesin kurallar yoktur.

3 Tarihin konusu, zaman içinde yeryüzündeki insan faaliyetleri, farklı etkilerle meydana gelen değişimler ve insan eylemlerinin sonucunda ortaya çıkan eserlerdir. Örneğin; tarihte bilinen ilk hiyeroglif yazı türü Eski Mısır Uygarlığında MÖ 3200 yılı civarında ortaya çıkmıştır. Hiyeroglif yazısı üç bin yıldan fazla bir süre boyunca Mısır'da kullanılmıştır. MÖ 11. yüzyıl civarında ortaya çıkan ve tarihin ilk alfabesi bu yazıdan türetilmiştir.

Buna göre yukarıdaki metin, tarih biliminin;

- I. siyasi,
- II. askeri,
- III. sosyal,
- IV. kültürel

konularından hangilerinin içerisinde yer aldığını göstermektedir?

- A) Yalnız I
- B) II ve III
- C) I, III ve IV
- D) II, III ve IV
- E) III ve IV

4 Tarihi olayların değerlendirilmesinde en önemli husus tarihçilerin olaylara tarafsız yaklaşımlarıdır. Tarihçi, olayları duygusal yaklaşımlarla açıklamamalıdır. Çünkü bu tür yaklaşımlar tarihi gerçeklerin ortaya çıkmasını engellediği gibi tarihin bilimselliğini kaybetmesine neden olmaktadır.

Verilen düşünciyi anlatan en uygun görüş aşağıdakilerden hangisidir?

- A) "Tarih yazmak, tarih yapmak kadar önemlidir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen gerçekler insanlığı şaşırtacak bir hâl alır." (Mustafa Kemal Atatürk)
- B) "Tarih, insanların ve insan topluluklarının başlarından geçenleri kaydetme yoluyla edinilen bilgilerdir." (Herodot)
- C) "Tarih bir olayın sadece filan tarihte olduğunu bilmek değil geçmişte meydana gelen olayları değerlendirmek ve bu olaylardan ders almaktır." (Ahmet Cevdet Paşa)
- D) "Tarih, tarihçi ile olgular arasında kesintisiz karşılıklı bir etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalogdur." (Edward H. Carr)
- E) "Tarih, geçmişten bize ulaşan günümüzde ortaya çıkan, eleştirel ve yorumlu bir anlayışla incelenen kalıtlardır." (Turner)

5 ve 6. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

TARİH NEDİR?

Tarih, gerçeği araştırmak ve olayların sebeplerini bulup ortaya koymaktır. Olayların ilkeleri incedir, nitelik ve sebepleri hakkında bilgi derindir.

İbn-i Haldun

Tarih, tarihçilerle olgular arasındaki kesintisiz etkileşim veya bugün ile geçmiş arasındaki bitmeyen diyalogdur.

Edward Hallett Carr

Tarih, insanlığın eylem ve fikirlerinin gelişimini takip eden, fertler ve toplumlar tarafından gerçekleşen eylemler ve ortaya atılan fikirleri ve bunların sonucunda gerçekleşen olayları inceleyen bilimdir.

Zeki Velidi Togan

Tarih, çevremizi saran ve bizi meşgul eden bugünün kaybı, sıkıntı ve sorunları adına geçmiş zamanların sorgulanmasından başka bir şey değildir.

Fernand Braudel

5 Verilen tanımlar değerlendirildiğinde tarih biliminin özellikleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Tarih geçmişteki olayları incelerken genellemelerde bulunur.
- B) Toplumların başından geçen olayları neden-sonuç ilişkisi içerisinde aktarmaktadır.
- C) Bugünün problemlerini çözüme kavuşturma adına, geçmiş tecrübeleri aktaran bir bilimdir.
- D) Geçmiş ile günümüz adına bir köprü vazifesi görmektedir.
- E) Tarihin konusu insanlık geçmişinin incelenmesidir.

6 Yukarıda verilen bilgilerde tarih hakkında değişik tanım ve yorumlar yapılmıştır.

Bu farklılıkların ortaya çıkmasında;

- I. geçmişte meydana gelen olaylarda insanların tutum ve davranışlarının farklı olması,
- II. tarihin konusunun ve kapsamının çok geniş olması,
- III. geçmişte yaşanan olaylara araştırmacıların kendi yorumlarını katması

durumlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

7 Ege Göçleri ya da diğer adıyla Deniz Kavimleri Göçü tarihte Tunç ve Demir devirlerini birbirinden ayıran büyük bir olaydır. Bu göçlerle Hint, Mitanni, III. Babil gibi MÖ 2. bin yılın monarşik devletleri ortadan kalkmış; onların yerine teşkilatsız ve kültürsüz kavimlerin kurduğu kabile devletleri ortaya çıkmıştır. Devlet idare tarzında görülen bu gerileme hareketinin en başta gelen sebebi, o zamanki şehirlerde oturan kavimlerin eskiye nazaran kültürcü geri olmalarıdır. Nitekim Anadolu'da MÖ XII-VIII. yüzyıllar arasındaki döneme ait arkeolojik ve yazılı hiçbir eser gösterilemez.

Ege Göçleri ile ilgili metin değerlendirildiğinde tarih biliminin;

- I. neden,
- II. yer,
- III. zaman

unsurlarından hangilerine yer verildiği söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) Yalnız III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

8

TÜRKLERİN KÖKENİ

Türkler, beyaz ve brakisefal yani geniş kafalı bir ırktır. İlimin bugünkü durumuna ve Rus arkeologların son yıllardaki kazı ve araştırmalarına göre "Andronova insanı" dedikleri tipin temsil ettiği beyaz ve braki-sefal bir ırk, bundan dört bin yıl kadar önce Orta Asya'da yaşıyordu. Bu ırkın, Türklerin iptidai tipi olduğu kuvvetle sanılmaktadır. Bu ırk, çevresindeki ülkelerde yaşayan dolikosefal yani uzun kafalı ırklardan kesin çizgilerle ayrılıyordu. Bu Prototürkler, Tanrı Dağları ile Altay Dağ-ları arasındaki geniş ülkede, bugünkü Çungorya'da Doğu Türkistan'ın kuzey kesimlerinde yaşıyorlardı. Dört tarafa doğru yayılma belirtileri göstermekteydiler.

Verilen bilgiler aşağıdaki tarihe yardımcı bilim dallarından hangisinin kapsamında yer almaktadır?

- A) Antropoloji B) Etnografya C) Paleografya D) Sosyoloji E) Filoloji

9

Yukarıda Osmanlı Kaptan-ı Deryası Piri Reis tarafından 1513'te çizilen ve Avrupa ile Afrika'nın batı kıyılarını ve Güney Amerika'nın doğu kıyılarını gösteren haritası verilmiştir.

Piri Reis'in çizdiği harita tarihi bir belge olarak değerlendirildiğinde;

- I. ikinci elden, III. yazılı,
II. birinci elden, IV. görsel

kaynaklarından hangileri içerisinde yer alır?

- A) I, II ve III B) III ve IV C) II, III ve IV D) I ve II E) Yalnız II

10

ELMALI SİKKELERİ

MÖ V. yüzyılda Perslerin Yunanistan'ın istila etmesinden sonra Atina Şehir Devleti'nin önderliğinde Akdeniz çevresindeki şehirlerden oluşan bir birlik kurulmuştu. Birliğin bir merkezi ve bütçesi vardı. Her ülke kendi bastığı gümüş sikkeden kendi gücü oranında birliğe katkıda bulunurdu. 1984 yılında Antalya'nın Elmalı ilçesinde kazılar sonucu bulunan elma sikkeleri (Yüzyılın Definesi), o bölgede bulunan şehir devletlerinin paralarını içeriyordu. Yaklaşık 1900 adet sikkenin binden fazlası Likya bölgesindeki şehir devletlerinin parasıydı ve içlerinde şimdiye kadar bilinmeyen hanedanların sikkeleri de vardı. Yunanlılar Persleri yendikleri için bir anı parası çıkarmışlardı. Normal olarak o zaman para birimi bir drahmi, en fazla 4 drahmi iken anma nedeniyle 10 drahmilik para çıkarılmıştı (10 drahmilik para=Dekadrahmi). Bu sikkeler çok az sayıda basılmıştı ve 1984 yılına kadar dünyada sadece 13 tanesinin varlığı bilinmekte idi. İşte bu yüzden Elmalı sikkelerine "Yüzyılın Definesi" denilmiştir.

Verilen metin incelendiğinde arkeoloji biliminin tarihi olayların değerlendirilmesine hangi açıdan katkıda bulunduğu söylenemez?

- A) Tarih öncesi dönemin aydınlatılmasına
- B) Elde edilen paralardan bölgede hangi siyasi yapıların yaşadığının öğrenilmesine
- C) Eski toplumların yaşam biçimlerinin öğrenilmesine
- D) Bölgedeki ekonomik durumun öğrenilmesine
- E) Yapılan savaşların nedenlerinin bilinmesine

11

"İnsanların yaptıklarının zamanla sönüp gitmemesi, Helenler ve Barbarların neden birbirlerine karşı savaşlar yaptıklarını bildirmek için yazmaktır."

HERODOTOS

"Tarih, geçmişte meydana gelen olaylar hakkındaki belgelerin verileridir."

WILL DURANT

"Tarih, olan şeylerin aslını derin araştırma, gerçeğini anlama, kaynakları ile nedensel açıklamalarını verme, olayların nasıl ve niçin meydana geldiklerinin derin bilgisidir."

İBN-İ HALDUN

"Tarih, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalogdur".

EDWARD CARR

Tarihçilerin görüşleri değerlendirildiğinde tarih bilimi hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Geçmiş işe gelecek arasında bir köprüdür.
- B) Yaşanmış olayların nedenlerini ortaya koyan bir bilim dalıdır.
- C) Geçmişten günümüze bilgi aktarımıdır.
- D) Geçmişteki olayların gözlem yapılarak raporlaştırılmasıdır.
- E) Geçmişin kayıt altına alınmasıdır.

1

ÇANAKKALE

1987 yılında Turgut Özal'ın başbakanlığı döneminde Türkiye'ye çağrılan Japon eğitim heyeti ile Türk heyeti arasında şöyle bir diyalog yaşanır:

Japon Heyeti: Biz çocuklarımızı okul öncesinde Hiroşimaya, Nagazakiye götürür, bombalanmış bölge hakkında bilgilendirir, onlara burada bitkinin bile yeşeremediğini gösteririz. Ve deriz ki: "Eğer sizler çalışmaz, sizden öncekileri geçemezseniz vatanınız işte böyle düşman tarafından bombalanır. Hiçbir canlının yaşamayacağı bir durumda size bırakıp giderler. Çalışsanız bindiğiniz hızlı trenleri bile geçecek yeni vasıtalar yaparsınız. Gerisi sizin bileceğiniz iş." Türk Heyeti: Peki, Türkiye için tespitleriniz var mı? Gözlemleriniz nedir? Japon Heyeti: Elbette var. Bizimkinden çok daha önemli. Bir tanesi Çanakkale Savaşları'nın olduğu bölge. Bu bölge, gençlerinizin çok olması için yeter de artar bile. Bir metre kareye on iki bin merminin düştüğü, dünya savaş tarihinin en büyük ve en çetin savaşlarının yaşandığı Çanakkale'niz var. Sizler de çocuklarınızı o büyük savaşların yapıldığı yere götürebilirsiniz. Türk Heyeti: Gerçekten de Çanakkale Savaşları, Biz Türkleri, bu ülkede yaşayan herkesin vücudunun her zerresinin iliklerine kadar titretecek yoğunlukta müthiş bir güce sahiptir.

Verilen diyalog değerlendirildiğinde tarih öğrenmenin faydaları ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) İnsanların geçmişten ders alıp geleceğe yön vermelerini sağlar.
- B) İnsanlara vatan ve millet kavramları ile millî değerleri öğretir.
- C) Devlet yöneticilerine devletin nasıl yönetileceği konusunda yardımcı olur.
- D) Gelecekle ilgili doğru planlama ve analizler yapmayı öğretir.
- E) Bireylere toplumun geçmişini öğretmekle kişinin kendi milletine aidiyet duygusuyla bağlanmasını sağlar.

2 Prof Dr. Murat Özyüksel, lise yıllarında tarihle arasının pek iyi olmadığını söylüyor, bunu da ezbercilik üzerine kurulmuş ortaöğretim anlayışına bağlıyor. Ayrıca Özyüksel, gençlerin tarihi sevebilmesi için eğitim anlayışımızda farklı bir rol izlememiz gerektiğini vurguluyor. "Lisede çok sevdiğim bir hocam vardı ama derste anlattıklarını anlamak çok zordu, her şey kopuk kopuktu. Neden–sonuç ilişkilerini hiç kuramazdık. Birdenbire "İskitleri anlatın!" derdi, ne olduğumuzu şaşırırdık. Okullarda okutulan savaş ve antlaşmaların kopuk anlatıldığı kitaplar vardı. Oysa Maitland (Metland) adlı ünlü tarihçi "Bir tarih kitabı açlık duygusu yaratmalı. Özellikle de araştırma açlığını..." diyor. Burada İskitleri ezberlemek ve konuyu kapamak tarih öğrenmek olmuyor. Yani tarihi sadece savaşların, kahramanlıkların, antlaşmaların tarihi olmaktan çıkarmak gerekiyor. Toplumunu dahil etmediğimiz bir tarih eğitimi, hem akademik hem de pedagojik açıdan yetersiz oluyor."

Yukarıdaki metinde geçen "Bir tarih kitabı açlık duygusu yaratmalı." sözünden hareket edilirse;

- I. neden–sonuç ilişkileri bağlamında çalışma,
- II. sürekli araştırma gereğinin bilincinde olma,
- III. merak duygusu uyandırma

amaçlarından hangileri doğrultusunda tarih öğreniminin yapılması gerektiği söylenebilir?

- A) II ve III
- B) I, II ve III
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) Yalnız II

3 “Eğer millet büyükse kendisini tanımakla daha büyük olur. Türk çocuklarında kabiliyet, her milletinkinden üstündür. Türk kabiliyet ve kudretinin tarihteki başarıları meydana çıktıkça büsbütün Türk çocukları kendileri için lazım gelen hamle kaynağını o tarihte bulabileceklerdir. Bu tarihten Türk çocukları bağımsızlık fikrini kazanacaklar, o büyük başarıları düşünecekler, harikalar yaratan adamları öğrenecekler, kendilerinin aynı kandan olduklarını düşünecekler ve bu kabiliyetle kimseye boyun eğmeyeceklerdir.”

Yukarıdaki açıklamaya göre hangisi tarih öğrenmenin faydaları arasında yer almaz?

- A) Geçmişte olup bitenleri öğretmesi
- B) Toplumda aidiyet duygusunu güçlendirmesi
- C) Geçmişteki kahramanlıkları gelecek nesillere aktarması
- D) Milli kimliği güçlendirmesi
- E) Türk ırkının en üst ırk olduğunu öğretmesi

4 Alman yazar Goethe (Göte), “3000 yıllık geçmişinin hesabını yapamayan insan, günübirlik yaşayan insandır.” demiştir. Biz gerçekten biliyor muyuz tarihimizi? Gelecek için planlar yapıyoruz. İlerlemek, kendimizi geliştirmek, ailemize ve çocuklarımıza iyi bir gelecek vermek için, toplumumuz için, ülkemiz için çalışıyoruz. Ama geleceğe yön verebilmek için geçmişi bilmek gerekmez mi? Ağacın köküne su dökmeden meyve almak mümkün değilse tarihi bilmeden geleceğe adım atmak da mümkün değildir.

Buna göre Goethe aşağıdakilerden hangisini anlatmak istemiştir?

- A) Toplumlar geçmişin tecrübesinden faydalanmadıkça geleceklerini aydınlatamazlar.
- B) İlerlemek için hep geçmişe bağlanmak gerekir.
- C) Tarih sadece geçmişe bağlı kalarak yaşamaktır.
- D) Geçmiş unutup hep geleceğe bakmak gelişmenin temel şartıdır.
- E) Geçmişe takılan milletler yok olmaya mahkûmdur.

5 Tarihi; geçmişe ait bir bilgiyi gerçeği anlamak için kullanır. Belgeler, yoruma muhtaçtır ve olayın yaşandığı çağın ve toplumun ruhunu taşımaktadır. Bu nedenle o ruha göre bir açıklama ve yorum yapılması gerektiği unutulmamalıdır.

Verilen açıklamadan çıkarılabilecek en uygun yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tarihi olaylar ele alınırken dönemin şartlarına göre değerlendirilmesi gerekir.
- B) Uzun yıllar önce yaşanmış bir olay bugünün bakış açısıyla ele alınmalıdır.
- C) Tarih bilimi uyguladığı yöntem gereği bireylerde araştırma ve kanıt kullanma becerisini artırır.
- D) Tarihsel empati insanların geçmişi anlama becerisini geliştirir.
- E) Geçmişin dönemlendirilmesinde farklı toplum ve kültürler kendi tarihlerindeki önemli olayları esas almıştır.

6

NEDEN TARİH?

- ◆ İnsanlardaki vatan ve millet sevgisini pekiştirerek millî kimliğin güçlenmesinde önemli rol oynar.
- ◆ İnsanların geçmişten ders alıp geleceğe yön vermelerini sağlar.
- ◆ Bireylerin olaylara daha geniş açıdan bakmasını öğretir.
- ◆ Vatandaşlık ve sorumluluk duygusunu geliştirir.
- ◆ Millî birlik ve beraberlik anlayışının kuvvetlenmesini sağlar.

Buna göre tarih biliminin bireye kazandırdıkları ile ilgili aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?

- A) Bireylere hatalardan ders çıkartıp geleceğini doğru planlama ve analiz etme becerisi kazandırır.
- B) Toplumsal dayanışmayı sağlar.
- C) Bireylere kendi ırkının üstün olduğunu savunma becerisi kazandırır.
- D) Bireylerde milli bilincin oluşmasını sağlar.
- E) Karşılaşılan olaylarda bireylere olayı analiz etme ve doğru, yanlış ayrımını yapabilme becerisi kazandırır.

TÜRKLERİN KULLANDIĞI TAKVİM ÇEŞİTLERİ VE ÖZELLİKLERİ				
MİLATTA ÖNCE	MİLATTA SONRA			
2367	622	1079	1840	1926
12 HAYVANLI TÜRK TAKVİMİ Türk kökenli olup Asya'da yaygın olarak kullanılmıştır. Ayrıca Çin'de de kullanılmaktadır. Bir yılda 12 ay vardır.	HİCRİ TAKVİM Takvimde 12 ay bulunmaktadır. Dünya'nın güneş etrafındaki dolanımını esas alan takvim sistemine hicri şemsi takvim denilmektedir.	CELALİ TAKVİM Nevruz yılbaşı olarak kabul edilmektedir. Celali takvim sadece ekonomik işlerin düzenlenmesinde kullanılmıştır. Normal hayatta hicri takvim kullanılmaya devam edilmiştir.	RUMİ TAKVİM Hicreti başlangıç olarak kabul eder. Güneş yılı esasına dayalı bir takvimdir. Bir yıl 354 gündür.	MİLADİ TAKVİM Miladi tarih başlangıcı ve Dünya'nın Güneş etrafındaki dönüş süresi olan 365 gün 6 saat 1 yıl olarak kabul edilir. 1 Ocak yılbaşıdır. Dünyada en çok kullanılan takvimdir.

Verilen görsel değerlendirildiğinde Türkler ile ilgili;

- Dini, kültürel ve ekonomik etkileşimlerin etkisiyle farklı takvimler kullanmışlardır.
- Astronomi ile uğraşmışlardır.
- Yaşam tarzları kullanılan takvimde belirleyici olmuştur.
- En yaygın olarak kullandıkları takvim On İki Hayvanlı Türk Takvimidir.

yargularından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız III B) I, II ve III C) II ve III D) II, III ve IV E) III ve IV

Yüzyılların sınıflandırılmasında milat kavramı dikkate alınır. Hz. İsa'nın doğumundan önceki yıllara MÖ (Milattan Önce), sonrasına MS (Milattan Sonra) denir. Yüzyıl kavramı teorik olarak sonu çift sıfır ile biten bir yılda başlar ve "Yüzyıllık dönem" anlamında kullanılır.

Tarih şeridi incelendiğinde milat kavramı ile ilgili aşağıda verilenlerden hangisinin doğru olduğu söylenemez?

- Milattan sonraki iki tarihten sayısal değeri büyük olan günümüze daha yakın bir tarihi gösterir.
- Milattan önceki dönemlerle ilgili geçmişe gidildikçe sayısal değerler küçülür.
- Milattan önceki iki tarihten sayısal değeri büyük olan daha eski bir tarihi gösterir.
- Milattan sonraki iki tarih arasındaki zaman farkı, küçük olanın büyük olandan çıkarılmasıyla elde edilir.
- Milattan sonraki tarihlerin sayısal değerleri küçüldükçe günümüzden uzaklaşılır.

3 “Zaman; ezeli ve ebedi, öncesiz ve sonsuz bir akış olup hep ilerleyen bir şeydir. Başı ve sonu olmayan bir ırmak gibi evren ve maddeden bağımsız olarak yatağında akmaktadır. Başka varlıklar ister olsun ister olmasın, ay ve gün ister dönsün ister dönmesin, ister uyanık isterse uykuda olalım, zaman durmadan yoluna devam eder, dakika ve anları arkada bırakır. Olay ve maddeler ister olsun isterse olmasın, zaman yine zamandır ve ebediyete kadar akışını sürdürür.” (Isaac Newton)

Isaac Newton’un yukarıdaki açıklamasına göre;

- I. Başlangıçtan bugüne gelen ve geleceğe doğru akan kesintisiz bir süreçtir.
- II. Zaman tanımlanması ve üzerinde konuşulması zor bir süreçtir.
- III. Zaman insan hayatını düzenleyebilme ihtiyacının sonucunda ortaya çıkmış bir kavramdır.

tanımlardan hangileri zaman kavramını en iyi açıklayan ifadeler olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) Yalnız III
D) II ve III E) I, II ve III

4 Hoca, ramazan günlerini hesaplamak için çömleğin içine her gün bir taş atar. Oğlu bunu görür ve Hoca yokken bir avuç taşı çömleğe atar. Bir zaman sonra aynı mahallede yaşayanlar “Hocam bugün ramazanın kaç?” diye sorarlar. Hoca da: “Şimdi eve gider öğrenirim hele sabredin” der. Eve gelir çömleği boşaltır birkaç defa sayar. Taşların yüz yirmi beş tane olduğunu görür. Şaşkın bir hâlde döner ve “Arkadaşlar bugün ramazanın kırk biri” der. Hoca’nın cevabına halk güler ve içlerinden biri: “Aman Hocam ramazan otuz gündür. Hiç kırk bir olur mu?” der. “Ben yine insafılı davrandım benim çömlek hesabına bakacak olursak bugün ramazanın yüz yirmi beşi ama yine de siz bilirsiniz.” der.

Verilen Nasreddin Hoca fıkrasına göre tarihte zaman kavramı ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabılır?

- A) Olayların bilinmesinde zaman önemlidir.
B) Zamanı hesaplamak için birçok yöntem uygulanmıştır.
C) Zaman kavramı toplumdaki farklı algılanmıştır.
D) Zaman kavramından yararlanma takvimi ortaya çıkarmıştır.
E) Zaman olayların sıralanmasında tarihe yardımcı olur.

5

Lugati't-Türk'te 12 Hayvanlı Türk takviminin ortaya çıkışı şöyle anlatılıyor: Türk kağanlarından biri, kendi yönteminden önceki dönemde yapılan bir savaş hakkında bilgi edinmek ister. Çevresindekiler bu savaşın tarihi konusunda çelişkiye düşünce kağan kurultayı toplar ve halkına danışır. “Biz bu tarihte nasıl yanılıyorsak bizden sonrakiler de yanılacaklar. Yanılmamaları için göğün on iki burcuna ve on iki ay sayısına göre bir düzenleme yapalım, her yıla bir ad verelim. Böylece bu yılları sayarak zamanı belirleyelim. Bu düzenleme, hepimiz için bir belge olsun.” der. Kağan ava çıkar ve yaban hayvanlarını İllisu Vadisi'ndeki büyük bir ırmağa doğru sürmelerini buyurur. Halk yaban hayvanlarını ürküterek ırmağa doğru sürer. Yalnızca on iki hayvan ırmağı geçmeyi başarır. İlk geçen hayvan olan sıçgandan (sıçan) başlayarak her geçen hayvanın adı birbirini izleyen yıllara verilir. Böylece takvim, sıçgan yılı ile başlar.

Buna göre;

- I. Türkler yaşantılarına bir düzen getirmek için takvime ihtiyaç duymuşlardır.
- II. Türklerin kullandığı takvim ile yaşayışları arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır.
- III. Türkler yaşadıklarını gelecek nesillere doğru bir şekilde aktarabilmek için takvim oluşturmuşlardır.

yargılarından hangilerine ulaşılabılır?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

- 1 Dünyanın bilinen en eski ve en büyük tapınak yerleşkesi Göbeklitepe'nin kazı alanı Şanlıurfa'ya 18 kilometre, en yakın köy Örencik'e ise 1,5 kilometre uzaklıkta. Göbeklitepe'yi her iki katmanda bulunan T biçimli dikili taşlar simgeliyor. Çok uzak mesafelerden dahi görülebilen bir tepede üzerinde inşa edilen kutsal alanın katmanları 15 metre yüksekliğe ulaşıyor.

GÖBEKLİTEPE

ŞANLIURFA

Merkezi Dikili Taşlar

En büyük çember olan D çemberinin ortasındaki büyük iki T taşın üzerine kollar ve eller çizildiği için bütün T taşlar insan biçimli olarak değerlendiriliyor.

T Taşlar Üzerindeki Figürler

Göbeklitepe'deki dikili T taşların çoğunda kabartma hayvan resimleri yer alıyor. Kuş sürüngen, tilki ve yaban domuzu en çok resmedilmiş türler. T taşlarda hayvan kabartmalarının yanı sıra H şekli hilal, halka motifleri ve zıtlık ifade eden çizgiler gibi soyut semboller vardır.

Çemberimsi Anıtsal Yapılar

Göbeklitepe'deki çemberimsi anıtsal yapılar keşfedilme sırasına göre A - B - C - D - E - F - G - H isimlendirilmiş. Çemberimsi yapıyı taş örgü duvarlar oluşturuyor.

Verilen bilgilendirme afişinde Göbeklitepe ile ilgili;

- I. dünyanın en eski dini mekânı olması,
- II. Şanlıurfa ile arasındaki mesafe,
- III. taşlar üzerindeki şekiller,
- IV. taşların neyi sembolize ettiği,
- V. hangi çağda inşa edildiği

özelliklerinden hangilerine değinilmemiştir?

- A) I, III ve V B) Yalnız V C) III ve IV D) Yalnız IV E) I, II, III ve V

2 Toplumlar sözlü geleneklerini oluştururken çevrelerinde olup biten ve kendilerini etkileyen bütün olay ve unsurları kullanmıştır. Dolayısıyla toplumlar yaratılış, tufan, kuruluş gibi hikâyelerin yanında kendi hayatlarında büyük yankılar uyandırmış kahramanları veya tarihi olayları anlatagelmıştır. Efsaneler, mitler ve destanlar gibi halk anlatıları belirli bir bölgeyle sınırlı olmayıp sözlü geleneklerin karışımından meydana gelmiş bir bütündür. Örneğin; Romalıların Türeyiş Efsanesi'ndeki dişi kurt ile Türklerdeki Türeyiş, Göç, Ergenekon destanlarındaki kurt motifi birbirine benzemektedir.

Buna göre sözlü kültür ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Anlatılar insanlığın yazılı olmayan tarihini oluşturmaktadır.
- B) Toplumların sözlü anlatımlarındaki tufan ve yaratılış hikâyeleri benzerlik göstermektedir.
- C) Halk anlatıları kültürel etkileşime uğramıştır.
- D) Sözlü kültür kulaktan kulağa aktarılarak varlığını koruyabilmiştir.
- E) Bir topluma ait sözlü kültür içerisindeki birtakım unsurlar başka bir kültürde de görülebilmektedir.

3

Yazının icadından önceki dönemde insanların hayat tarzı ile ilgili verilen görsele göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Özel hayatın barınak olarak kullanılan kulübelere ulaşıldığı
- B) Avcılık ve toplayıcılık yapıldığı
- C) Klan tipi köy yaşamı oluşturulduğu
- D) Hayvanların evcilleştirildiği
- E) Üretici bir yaşam tarzının bulunduğu

4

Coğrafya ve İnsan

İbn-i Haldun'a göre ılıman iklimlerde yaşayan milletler, beşeriyetle alakalı her alanda gelişmiş durumdadırlar. Çünkü ılıman iklimlerde yaşayan insanlar beden ve huyları dâhil olmak üzere her yönden normal ve gelişmiş bir hâl üzerinde yaşamaktadırlar. Bu durumun nedeni, uygun iklim koşullarından dolayı bu insanların konut, sanat, ilim, yöneticilik ve mülk gibi ileri beşerî unsurlara sahip olmalarıdır. Söz konusu iklimlerde ikamet eden insanların bu özelliklere sahip olması nedeniyle liderlik, peygamberlik, devletler, kanunlar, beldeler, şehirler, kasabalar, binalar tarım ve diğer durumlar ılıman hava şartlarına sahip olan orta iklimlerde ortaya çıkmıştır.

Buna göre coğrafi şartların insan hayatında;

- I. toplumsal yapı,
- II. gelişmişlik düzeyi,
- III. kişilik özellikleri

durumlarından hangileri üzerinde etkili olduğu söylenebilir?

- A) I, II ve III
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) Yalnız III
- E) II ve III

5

Eski Taş (Paleolitik) Çağ insanlık tarihinin en uzun dönemidir. Hayat tarzına bağlı olarak beslenme biçimi gelişen insanoğlu besin kaynaklarını bulabilmek için yer değiştirmek zorunda kaldı. Bu devrin başlarında insanlar beslenme gereksinimlerini doğada hazır buldukları meyveleri, bitkileri, bitki köklerini toplayarak ve çevredeki hayvanları avlayarak sağlamışlardır. Bu dönemde insanlar mağaralarda ve kaya sığınaklarında yaşamış kemik, çakmak taşı ve sert taşları işleyerek alet yapmış ve doğaya egemen olmaya başlamışlardır.

Buna göre Eski Taş Çağı ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) İlkel bir yaşam sürdürülmüştür.
- B) Göçebe bir yaşam tarzı vardır.
- C) Avcılık ve toplayıcılıkla geçinilmiştir.
- D) Mağara duvarlarına iletişim kurma amaçlı resimler çizilmiştir.
- E) Kesici aletler yapılmıştır.

6

İnsanlığın ilk döneminde nüfus artışıyla birlikte mağaralar yerini, belli bir kısmı toprağa gömülü ve yuvarlak planlı kulübe şeklindeki barınaklara bırakmıştır. Önceleri sadece barınak olarak kullanılan bu kulübeler, zamanla yapılar topluluğuna dönüşmüştür. Bir ön girişi ile gerisinde dikdörtgen bir salondan oluşan "Megaron" tipi evler bu dönemin en yaygın konut tipidir. Bu dönemde kadınlar tahıl öğütmek, yemek pişirmek, giysi ve süs eşyaları yapmak gibi işlerle; erkekler ise beden gücüne dayalı işlerle uğraşmışlardır.

Buna göre;

- I. Özel hayat anlayışı ortaya çıkmıştır.
- II. Günümüzdeki köy yaşamına benzer bir yaşam biçimi oluşturulmuştur.
- III. Aile arası iş bölümü vardır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) Yalnız III
- D) I, II ve III
- E) Yalnız II

7 ve 8. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Çayönü'nde ilk yerleşim MÖ. 10200 yıllarında olmuştur ve bölgede MÖ. 4200'lü yıllara kadar yaşanmıştır. 6000 yıl boyunca birbirinden farklı mimari tasarımlarda binalar bulunmuştur.

Ergani bakır yataklarının dünyanın en eski maden ocakları olması nedeniyle Çayönü insanı, dünyanın başlıca yerlerinden 2 bin yıl önce bakırı işleyerek alet yapmayı başarmıştır. 6 evreli bir gelişim gösteren ve 50 yapı katıyla temsil edilen Neolitik Dönem, dal ve kamışlardan yapılan basit yuvarlak kulübeden taş temelli kerpiç yapılara, avcı bir topluluktan çiftliğe dayalı bir geçiş sürecini bütün ayrıntıları ile tanıtmıştır.

Büyük bir kült yapısı, dünyanın en eski mozaik döşemesi, içinde dikili taşların bulunduğu önemli bir yerleşim merkezidir. MÖ. 6 bin yıllarında ilk kez kilden çanak çömlek yapımı, tarım ve hayvancılığa dayalı gerçek köy yaşantısının "gelişkin köy evresi" olarak adlandırılabilir.

Çayönü yerleşmesinde çıkan buluntular: Çakmak taşı, obsidyen, bazalt, doğal bakır, oraklar, kazıcı - delici aletler ve çeşitli süs eşyalarıdır. Çayönü yakınlarında çakmak taşı yatakları tespit edilmiş fakat Çayönü insanı kalitesiz çakmak taşı kullanmamıştır. Yeri tam olarak bilinmeyen bir yerden çakmak taşı getirtip kullanmışlardır. Ham maddenin %30'unu oluşturan obsidyenin ise yörede kesinlikle olmayıp dışarıdan getirildiği düşünülmektedir.

Çayönü, Yakındoğu'da en erken seramik kullanımı öncesi yerleşim merkezi olması açısından büyük önem taşır. Ayrıca Anadolu'da böyle bir yerleşim tespitinin yapılması o döneme ait çok büyük çapta mimariye ait kalıntılar olması da dünya kültür tarihi içinde çok önemli bir yerleşim olduğunu göstermektedir.

7 Buna göre Çayönü ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Dünyada kültür tarihi açısından ayrı bir öneme sahiptir.
- B) Avcı – toplayıcı toplulukların yerleşik hayata geçişinin yaşandığı bir bölgedir.
- C) Tahıl ve evcilleştirmeye dayalı köy hayatının yaşandığı yerleşim yeridir.
- D) Dünya'da madencilik tarihine öncülük eden bir yerleşim yeridir.
- E) Diyarbakır il sınırı içerisinde yer alan en eski höyük yerleşmesidir.

8 Verilen metinde Çayönü ile ilgili aşağıdaki süreçlerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Yerleşik hayat
- B) Hayvancılık faaliyetleri
- C) Zirai faaliyetler
- D) Madencilik
- E) Şehir yaşamı

9

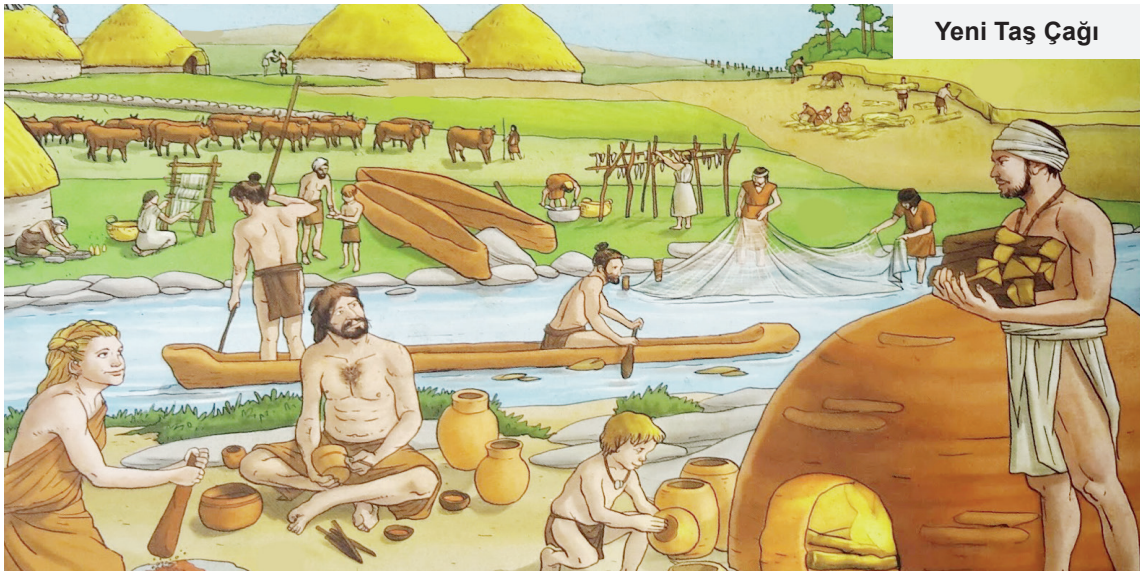
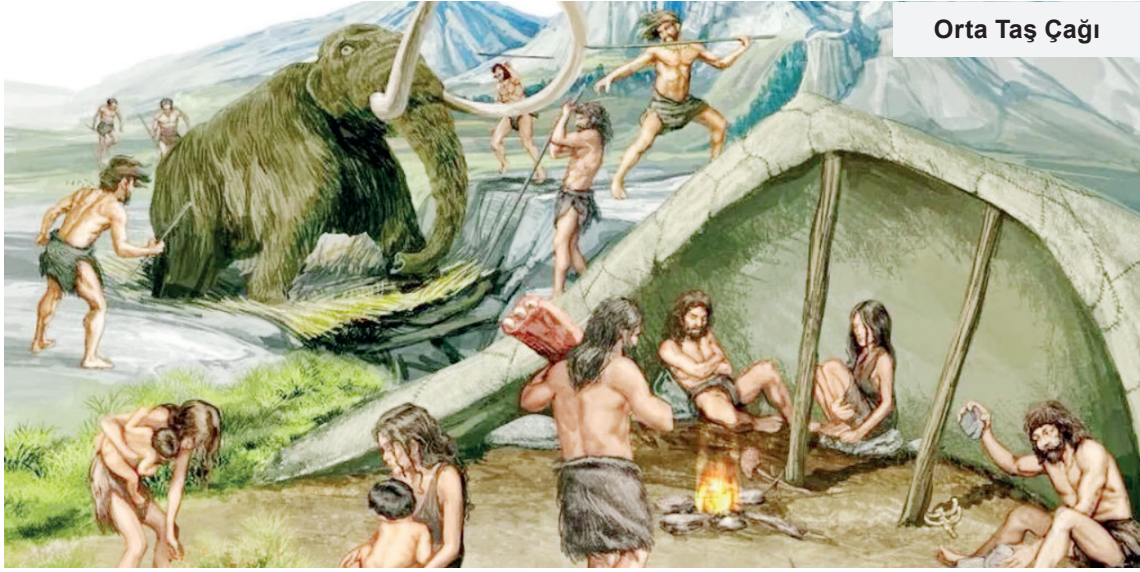
- I. Mezopotamya medeniyetinin oluşmasında Fırat ve Dicle nehirleri etkili olmuştur.
- II. Mısır medeniyeti Nil Nehri'nin çevresinde ortaya çıkmıştır.
- III. Yunan Yarımadası üzerinde tarıma dayalı alanların azlığı nedeniyle Yunanlılar deniz ticaretine yönelmiştir.
- IV. İndus ve Ganj nehirleri çevresinde kurulan Hint medeniyeti verimli topraklara sahip olduğu için sürekli istilalara uğramıştır.

Buna göre İnsanoğlunun yaşam biçiminin oluşumu ve yapılanmasında etkili olan temel etken aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Siyaset
- B) Din
- C) Kültür
- D) Ekonomi
- E) Coğrafya

10 ve 11. soruları aşağıdaki görsellere göre cevaplayınız.

10 Verilen resimler birlikte değerlendirildiğinde aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) İnsanlar geçim kaynakları bakımından büyük bir gelişme göstermişlerdir.
- B) Orta Taş Çağı'nda insanlar avcı-toplayıcı yaşam tarzı sürmüşlerdir.
- C) İki Çağ arasındaki en önemli fark yaşam tarzlarında meydana gelen değişimlerdir.
- D) İnsanoğlu Yeni Taş Çağı'nda konargöçer yaşam tarzını tamamiyle terk etmiştir.
- E) İnsanlığın ilk dönemlerinde nüfusun artmasıyla birlikte mağara veya kaya sığınaklarının yerini, yuvarlak planlı kulübe şeklinde barınaklar almıştır.

11 Resimler incelendiğinde insanlığın ilk dönemleri ile ilgili aşağıdaki faaliyetlerin hangisinden söz edilmemiştir?

- A) Hayvancılık
- B) Ticaret
- C) Tarım
- D) Avcılık
- E) Toplayıcılık

1 Nil Nehri etrafında ortaya çıkan Mısır Medeniyeti İlk Çağ'daki en büyük medeniyetlerden biridir. Mısırlılar, hacim ve alan ölçmeyi hesaplamış ve piramit adı verilen anıt mezarlar yapmışlardır. Mimari, astronomi, matematik, geometri ve tıp alanında ilerlemişlerdir. Mısırlılar Güneş takvimini kullanmış, yılı 365 gün olarak hesaplamış ve bir günü 14 saate bölmüşlerdir.

Buna göre Mısır medeniyeti ile ilgili;

- I. Nil'in taşmasıyla bozulan arazi sınırlarını yeniden belirlemek için geometri bilimini geliştirdikleri
- II. birçok alanda gelişme gösterdikleri
- III. gök bilim ile ilgilendikleri

özelliklerinden hangileri söylenebilir?

- A) I ve II B) II ve III C) Yalnız II
D) I, II ve III E) Yalnız III

2 Sümerlerin çivi yazısını bulması bir rastlantı sonucu değildir. Sümerler bir tür depo olarak kullanılan mabetlere getirilen ürünleri kaydetme ihtiyacı hissetmişlerdir. Bu amaçla da rahipler hazırlattıkları kil tabletler üzerinde ürünleri getirilen kişileri, ürün miktarını ve cinsini belirten işaretler çizdirmişlerdir. Bu işaretler zamanla sistemli bir şekle dönüşmüş ve çivi yazısı ortaya çıkmıştır.

Buna göre çivi yazısı ile ilgili;

- I. Ortaya çıkmasında mabetlerin önemi büyüktür.
- II. Çivi yazısının bulunmasında sistemli bir kayıt yönteminin etkisi vardır.
- III. İhtiyaç sonucunda ortaya çıkmıştır.

yorumlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) II ve III
D) Yalnız III E) I, II ve III

3 ve 4. soruları aşağıdaki metinlere göre cevaplayınız.

A

Bilim, insanlığın ortak ürünüdür. Kökleri ilk insanlara kadar uzanır. Eski çağlarda din, efsane, felsefe gibi ruhsal ve el sanatları, tarım gibi günlük ihtiyaçları gidermeye yönelik faaliyetler bilimin konusunu oluştururdu. İnsanların günlük ihtiyaçlarını karşılarken elde ettiği bilgi ve teknik daha sonraki çağlarda ortaya çıkan bilimsel gelişmelere kaynaklık etmiştir. Geçmişte gözlem yoluyla öğrenilen gezegenlerin hareketleri, gazların özellikleri, kaldıraç, sarkaç ve gelgit gibi bilgiler; günümüzde de geçerliliklerini sürdürmektedir.

B

İlk çağlardan beri insanlar, içinde yaşadığı doğayı, doğa varlıklarını ve olaylarını gözlemleme ihtiyacı duydular. İnsanların tarım yapabilmesi için mevsimlerin zamanını önceden bilmeleri gerekiyordu. Bu durum ancak takvim bilgisi ile olabilirdi. Bunun yanı sıra gökyüzündeki doğa olaylarını ve varlıklarını gözlemleyerek anlamaya çalışan insanoğlu, astronomi biliminde hızlı bir gelişme sağladı. Astronomideki bu gelişme; matematik, fizik, kimya gibi temel bilimlerin gelişmesini de hızlandırdı.

3 A metninde verilen açıklamaya göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Eski dünyada gözlem ve tecrübe bilimsel gelişmelere kaynaklık etmiştir.
- B) İlk çağlarda günlük ihtiyaçlar bilimin ortaya çıkmasını sağlamıştır.
- C) Bilimsel gelişmeler en çok ilk çağlarda görülmüştür.
- D) Bir önceki buluş sonraki bilimsel gelişmelere kaynaklık etmiştir.
- E) İlk çağlarda yapılan gözlemler astronominin doğmasını sağlamıştır.

4 B metnine göre;

- I. İnsanoğlunun yaşadığı dünyayı merak etmesi takvimin ortaya çıkmasını sağlamıştır.
- II. Astronomi alanındaki çalışmalar diğer bilimsel gelişmelere zemin hazırlamıştır.
- III. Takvimin icadıyla insanların üretim ve tüketim alışkanlıklarında değişimler yaşanmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

- 5 Eski Mısır yazısı (Hiyeroglif), çoğu nesnelerin resmi olduğundan rahatlıkla ayırt edilebilen 700'den fazla işaretten oluşmuştur. Her bir işaret, gerek özel bir nesneyi gerekse belli bir sesi temsil ediyordu. Eski Mısırlıların kelimeleri yazmak için kullandıkları işaret ve resmi yazı olan Hiyeroglif; Hititler, Maya ve Aztekler tarafından da kullanıldı. Hiyeroglif 24 sessiz harften oluşan Fenike alfabesinin gelişmesine model olmuştur. Mısırlılar hiyeroglif yazısını papirüs bitkisinden yapılan kağıtlara yazmışlardır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Hiyeroglif taşınabilir bir yazı türüdür.
- B) Hiyeroglif yazısı görsel unsurları barındıran bir yazı sistemidir.
- C) Mısır, yazının gelişimine büyük katkısı olmuş bir medeniyettir.
- D) Sümerlerin icat ettiği çivi yazısı Hiyeroglif yazıya kaynaklık etmiştir.
- E) Farklı milletler tarafından benimsenmiştir.

- 6 İlk Çağ'da Mezopotamya'daki dini inanışlara göre her şey tanrıların malıydı. Tanrılar için çalışan insanlar, ürettiklerini mabetlerde birleştirirdi. Sümerlerde tapınaklara teslim edilen tarım ürünleri, satılan ve satın alınan her türlü ticari mal, rahipler tarafından kil tabletler üzerine resimler ve işaretlerle kaydedilmiştir. Zamanla bu resim ve işaretlerin heceye dönüşmesiyle yazı ortaya çıkmıştır. Kamış ve kalemle yassı kil levhalara (tablet) yazılan işaretler çiviye benzediğinden bu yazıya çivi yazısı denilmiştir. Sonuç olarak Sümer çivi yazısının doğmasını sağlayan gelişme, tapınağa getirilen tarım ürünlerinin kaydını tutma ihtiyacıdır.

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Sümerler mabet ekonomisinin zorunluluğu ile çivi yazısını icat etmiştir.
- B) Sümerlerin kullandığı ilk yazılı kil tablet örneklerine Uruk kentinde rastlanmıştır.
- C) Tapınaklar dini fonksiyonları yanında kültürel gelişmelere de öncülük etmiştir.
- D) Mezopotamya'da yazılı tarih dönemi başlamıştır.
- E) Sümerler yerleşik bir kültüre sahip uygarlıktır.

- 7 Günümüzde ulaşılan medeniyetin gelişiminde her milletin az ya da çok payı bulunmaktadır. Tarihî süreç içinde Mısır, Yunan, Çin, Hint, İran, Arap ve Türk gibi milletlerden bilim insanlarının çalışmaları, medeniyetin gelişmesine katkı sağlamıştır. Bilimin konusu; eski çağlarda din, efsane, felsefe gibi ruhsal ve el sanatları, tarım gibi günlük ihtiyaçları gidermeye yönelik konulardır. İnsanların günlük ihtiyaçlarını karşılarken elde ettiği bilgi ve teknik daha sonraki çağlarda ortaya çıkan bilimsel gelişmelere kaynaklık etmiştir. Geçmişte gözlem yoluyla öğrenilen gezegenlerin hareketleri, gazların özellikleri, kaldıraç, sarkaç ve gelgit gibi bilgiler; günümüzde de geçerliliklerini sürdürmektedir. Eski dünyada gözlem ve tecrübe yoluyla elde edinilen bilgiler zamanla astronomi, coğrafya ve tıp gibi bilimlerin doğmasına neden olurken bu çalışmalar ayrıca modern bilime de kaynaklık etmiştir.

Verilen metinden aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılamaz?

- A) Bilim insanlığın ortak ürünüdür ve kökleri ilk insanlara kadar uzanmaktadır.
- B) İlk çağlardan itibaren insanlar içinde yaşadığı doğayı gözleme ihtiyacı duymuştur.
- C) İlk insanlar doğa ile ilişkisinde basit teknik becerileri kullanmıştır.
- D) Gökyüzü olaylarının izlenmesi, kaydedilmesi ve yorumlanması günümüz bilimine temel oluşturmuştur.
- E) Bilimsel gelişmeler her toplumda aynı süreçte başlamıştır.

1 Çok tanrılı dine inanan Yunanlılar, tanrılarını insan biçiminde düşünmüş ancak ölümsüz olduklarına inanmışlardır. Tanrıların sevgisini kazanmak ya da öfkelerinden korunmak için spor, müzik ve şiir yarışmaları düzenlemişlerdir. Günümüzde de süren olimpiyatların ilki MÖ 776'da tanrı Zeus adına yapılmıştır. Bu tarihten itibaren dört yıllık aralıklarla düzenlenmeye devam edildi. Başlangıçta yabancıların ve kadınların katılımına izin vermezlerdi. Ancak zamanla bu uygulamaya son verdiler. Olimpiyatların yapılacağı dönemlerde savaş yapılmadı. Yarışmacılar bir ay öncesinden şehre gelerek hazırlık yaparlardı. Yarışların spor dallarından bazıları koşu, güreş, ok atma, uzun atlama, disk, mızrak atma gibi alanlardı. Yarışlar sonunda birinci gelen sporculara zeytin dalı veya çelengi verilirdi. Olimpiyatlarda zafer kazananlar ülkelerinde zafer törenleriyle karşılanırdı. Heykeli bile dikilen sporcular vardı.

Buna göre olimpiyatlar Yunan medeniyetinde;

- I. siyasi ve kültürel birliği sağlaması,
- II. sanat ve takvim gibi özel durumları belirlemesi,
- III. toplumsal kaynaşmayı sağlaması,
- IV. barış ortamını sağlaması

gelişmelerinden hangilerine zemin hazırlamıştır?

- A) I, II, III ve IV B) I, III ve IV C) II ve III D) III ve IV E) I, II ve IV

2 Zigguratlar Mezopotamya'ya özgü bir terimdir. Tanrıdağı anlamındadır. İlk Çağ'da Sümerler, Keldaniler, Babiller ve Asurlar tarafından yapılan, tabandan başlayarak tepeye doğru kat kat yükselen giderek küçülen teraslardan oluşan, zirvesinde bir tapınak bulunan ve yanlarında bir merdiven sistemi yer alan kademeli bir kuledir. Piramitlere benzeyen bu tapınaklar dini mekânların dışında aynı zamanda hasat yapılan ürünlerin fazlasının depolandığı; matematik, botanik, zooloji ve coğrafya derslerinin verildiği ve üst kademesinde bir rasathanenin bulunduğu mekânlardır.

Buna göre zigguratlar ile ilgili;

- I. tahıl ambarı olarak kullanıldığı,
- II. okul olarak kullanıldığı,
- III. gözlemevi olarak kullanıldığı,
- IV. çok fonksiyonlu bir mekân olduğu

özelliklerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) II, III ve IV B) I ve III C) I, II, III ve IV D) I ve IV E) I, III ve IV

3

Heredot Anlatıyor

Rahipler bana dediler ki kral bütün toprakları Mısırlılar arasında bölüştürmüş, herkesin payına aynı ölçüde toprak düşmüştür. Her toprak sahibi yılda bir kez ve belli zamanda kira gibi bir şey ödüyor. Kral da kendisine bu yolla bir gelir sağlamış oluyordu. İrmak taşmasıyla toprak su altında kalırsa toprak sahibi krala durumu anlatıyor, bunun üzerine kral adamlarını gönderip toprağı ölçtürüyor, ne kadar eksildiği saptanıyor ve köylü vergisini o ölçüde eksik ödüyordu. Bana öyle geliyor ki Mısırlılar sonradan Yunanistan'a geçmiş olan geometrinin kökenini buldu.

Buna göre Mısır Uygarlığı ile ilgili;

- I. Ülkede zengin bir tüccar sınıfının doğması engellenmiştir.
- II. Birbirine karışmış tarlaların sınırlarını ayırmak için geometri ilmi gelişmiştir.
- III. Mısır'da bilim, ekonomik uğraşlara paralel bir gelişme göstermiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

4 Ziggurat Mezopotamya'da piramide benzeyen tapınaklara verilen addır.

İçinde tahıl ambarları, depoları, alışveriş yerleri de bulunan bu tapınaklar dinsel faaliyetler yanında ekonomik faaliyetler için de kullanılmaktadır.

Sümerlerde zigguratlara teslim edilen tarım ve ticaret ürünleri, rahipler tarafından kil tabletler üzerine resimler ve işaretlerle kaydedilmiş bir süre sonra resim ve işaretler heceye dönüşmüştür.

Böylece

Boş bırakılan alana aşağıdakilerden hangisi getirilirse verilen bilgi tamamlanmış olur?

- A) ay esasına dayalı takvim düzenlenmiştir.
- B) tablet okulları açılmıştır.
- C) halkın refah düzeyi yükselmiştir.
- D) yazı icat edilmiştir.
- E) toplumda kaynaşma sağlanmıştır.

5 Batı Anadolu'da zengin tarım alanlarına ve maden yataklarına sahip olan Lidyalılar, Kral Yolu'nu kullanarak ticarette gelişmiş ve büyük bir refaha kavuşmuştur. Friglerin temel geçim kaynağı ise tarım ve hayvancılıktır. Tarım, başta hukuk olmak üzere Frig toplumunda hayatın her alanını etkilemiştir. Yunan medeniyetinde ise kurulan polisler, dağlık arazi nedeniyle yeterli hububatı üretmemiştir. Bazı şehirler bu sorunu çevre bölgelerin kolonizasyonu yoluyla çözmeye çalışmış böylece Yunan medeniyetinde deniz ticareti gelişmiştir.

Buna göre İlk Çağ uygarlıklarının farklı ekonomik faaliyetlerle uğraşmasında aşağıdakilerden hangisinin diğerlerine göre daha fazla etkisinin olduğu söylenebilir?

- A) Ekonomik durum
- B) Siyasi yapı
- C) Kültürel özellik
- D) Coğrafi konum
- E) Hukuki yapı

Batı ve Yakınoğu Ortadoğu/Önasya uygarlıklarının doğduğu bölge olarak bilinir. İlk tarım hayvanların evcilleştirilmesi ve ilk köyler bu bölgede ortaya çıkmıştır. Akdeniz ikliminin egemen olduğu bu bölge oldukça verimli topraklara sahiptir.

Haritada sınırları verilen bu bölge aşağıdakilerden hangi isimle anılmaktadır?

- A) Botan
- B) Hicaz
- C) Harran
- D) Bereketli Hilâl
- E) Levent

7 İlk Çağ Medeniyetlerinden;

- ◆ Sümerlerin ürünlerden alınan vergiyi hesaplamak için yazıyı,
- ◆ Mısırların bozulan tarla sınırlarını belirlemek için geometriyi,
- ◆ Lidyalıların ticari faaliyetleri düzenlemek için parayı

kullanımları dikkate alındığında;

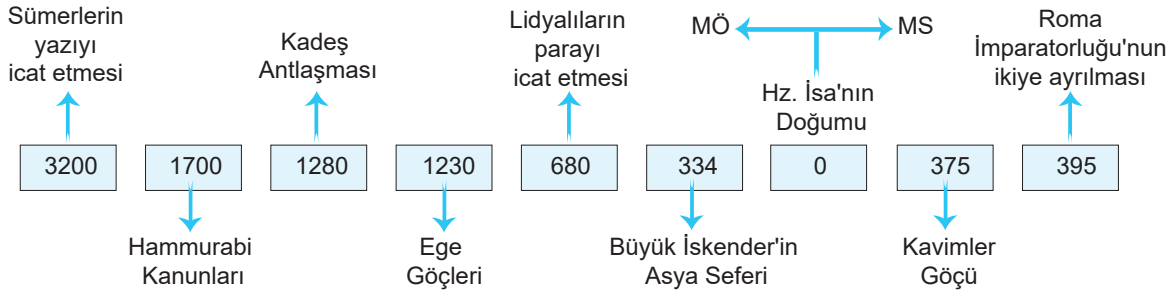
- I. ihtiyaçların bilimsel gelişmeleri hızlandırdığı,
- II. dinsel inançlarına bilimsel çalışmaları engellediği
- III. bilimsel gelişmelere en çok Mezopotamya medeniyetlerinin kaynaklık ettiği

sonuçlarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

8

Verilen tarih şeridi incelendiğinde aşağıdaki çıkarımlardan hangisine ulaşılamaz?

- A) Değiş tokuş esasına dayalı ticaret sona ermiştir.
- B) Mısır ve Hitit devletleri arasında tarihin ilk yazılı antlaşması yapılmıştır.
- C) Dorlar kıtlık nedeniyle Balkanlardan Yunanistan'a göç ederek Hellen ve Anadolu bölgesinde büyük yıkımlara neden olmuşlardır.
- D) Eski Yunan uygarlığı ile Doğu uygarlığının karışmasıyla ortaya çıkan ve 300 yıl süren adına "Helenistik Dönem Uygarlığı" denilen bir dönem yaşanmıştır.
- E) Urkagina Kanunları tarihin ilk yazılı hukuk kurallarıdır.

9

İlk Çağ medeniyetlerine ait uygarlıkları gösteren haritada numaralı alanlara gelmesi gereken medeniyetler aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

	I	II	III	IV	V
A)	Fenike	Mısır	Babil	Urartu	Yunan
B)	Mısır	Babil	Fenike	Urartu	Yunan
C)	Yunan	Fenike	Urartu	Mısır	Babil
D)	Urartu	Yunan	Mısır	Babil	Fenike
E)	Babil	Urartu	Yunan	Mısır	Fenike

1 Asurlular, Mezopotamya'nın doğal kaynakları bakımından yoksun olması nedeniyle ticarete yönelmiştir. Asurlu tüccarlar, başta Kaniş (Kültepe/Kayseri) olmak üzere Anadolu'nun pek çok yerinde ticaret kolonileri kurmuştur. Ayrıca kurdukları ticaret kolonileri aracılığıyla çivi yazısını Anadolu'ya getirmişlerdir.

Buna göre Asurlular Anadolu'nun;

I. siyasi, II. kültürel, III. ekonomik

alanlarından hangilerinin gelişmesine katkıda bulunmuşlardır?

- A) Yalnız II B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

2 Ege Göçleri ilk olarak Yunanistan'dan başlamıştır. Yunanistan'ın dağlık bir coğrafyaya sahip olması, tarım alanlarının yetersizliği, nüfus artışı ve kıtlığın yaşanması bu göçlerin nedenlerindedir. Ayrıca Doğu Avrupa ve Balkanlardan güneye inen Dorlar, Akalar gibi kavimler Yunanistan'daki kavimlerin doğuya doğru sürüklenmesinde etkili olmuştur.

Buna göre Ege Göçleri;

I. siyasi, III. ekonomik,
II. dini, IV. sosyal

nedenlerden hangilerinin etkisiyle yaşandığı söylenebilir?

- A) III ve IV B) I, II ve III C) I, II ve IV
D) I ve II E) II, III ve IV

3 Fenikelilerin yaşadığı coğrafyanın dağlık ve tarım arazilerinden yoksun olması, Fenikelileri liman kentleri kurmaya yönlendirmiştir. Ayrıca gemilerin inşası için kereste temin etmede oldukça başarılı olmuşlardır. Zamanla Mısır, Kıbrıs, Girit ve Rodos dışında Sicilya, Sardunya ve İspanya'ya kadar uzanan birçok yerde ticaret kolonileri kurmuşlardır.

Buna göre Fenikeliler ile ilgili;

I. ormancılık faaliyetleri yürüttükleri,
II. denizcilik ve deniz ticareti ile uğraştıkları,
III. Akdeniz'de ticaret ağı kurdukları,
IV. ülkeler arasında kültür alışverişini sağladıkları

durumlarından hangileri söylenebilir?

- A) I, II, III ve IV B) I, II ve III C) II ve IV
D) I ve III E) II, III ve IV

4 İnsanoğlu ilk çağlardan itibaren farklı zamanlarda farklı coğrafyalara birtakım sebeplerden dolayı kitlesel göçler gerçekleştirmiştir. Zorunluluklar nedeniyle veya istediği yaşam koşullarına ulaşmak için yaşadığı yerleşim yerlerinden ayrılarak yeni yerler bulma amacı ile yapılan bu göç hareketleri insanlık tarihinin seyrini derinden etkilemiştir. Zaman içerisinde artan veya azalan bu göç hareketleri birbirinden farklı nedenlerle gerçekleşmiştir. Geçim imkânlarının azalması ya da ortadan kalkması, politik değişiklikler nedeniyle oluşan baskılar, bağımsızlık duygusunun ortadan kalkması, inanç gruplarının hoşgöründen uzaklaşarak azınlık gruplarına baskı uygulamaları, artan nüfus ve bulaşıcı hastalıklar bu göçlerin nedenleri arasında gösterilebilir.

Buna göre İlk Çağ toplumlarında görülen göç hareketlerinde;

I. siyasi, III. sosyal,
II. ekonomi, IV. dini

nedenlerinden hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) III ve IV B) I ve III C) I, II ve III
D) I, II, III ve IV E) II, III ve IV

5 Deniz Kavimleri Hareketi olarak da bilinen Ege göçleri MÖ 1200'lerde Dorların kıtlık nedeniyle Balkanlardan Yunanistan'a gelerek Hellen ve Anadolu bölgesinde büyük yıkımlara neden olduğu göçlerdir. Bu göç hareketi Yunanistan'da Miken (Akalar) uygarlığının yıkılmasına, Anadolu'da ise Hititlerin zayıflayıp doğuya doğru çekilmesine ve oralarda eriyip gitmesine sebep olmuştur. Anadolu için karanlık bir dönem olan bu göçler aynı zamanda Lidyalılar ile Frigyalıların Anadolu'ya yerleşmesini sağlamıştır.

Buna göre Ege Göçleri ile ilgili;

I. Geçim imkânlarının azalması göçlerin yaşanmasında etkili olmuştur.
II. Anadolu'da yeni medeniyetlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.
III. Anadolu'nun siyasi yapısında değişimlere neden olmuştur.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

6

İlk Çağ'ın tüccar topluluklarını gösteren harita değerlendirildiğinde aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Fenikeliler Akdeniz kıyılarında ticaret kolonileri meydana getirmişlerdir.
- B) Lidyalılar tarihte ilk defa parayı kullanarak ticarete kolaylık ve acıcılık sağlamışlardır.
- C) Soğdlar İpek Yolu üzerinde etkin rol oynamışlardır.
- D) Asurlular Mezopotamya ve Anadolu coğrafyasında ticaret yapmışlardır.
- E) Soğdlar, Asurlular ve Lidyalılar daha çok kara ticareti ile uğraşırken Fenikeliler deniz ticareti ile ön plana çıkmışlardır.

7 Ege Göçleri, "Deniz Kavimleri Hareketi" olarak da ifade edilmiş, MÖ XIII. yüzyıl sonları ile MÖ XII. yüzyıl başlarında iki aşamada yaşanmıştır. Göçleri gerçekleştiren toplumlar genellikle Ege ve Akdeniz'deki adalardan geldiği için tarihçiler bu göçlere Ege Göçleri ismini vermiştir. Bu göçler ilk olarak Yunanistan'dan başlamıştır. Yunanistan'ın dağlık bir coğrafyaya sahip olması, tarım alanlarının yetersizliği, nüfus artışı ve kıtlığın yaşanması bu göçlerin nedenlerindedir. Ayrıca Doğu Avrupa ve Balkanlar'dan güneye inen Dorlar, Akalar gibi kavimler Yunanistan'daki kavimlerin doğuya doğru sürüklenmesinde etkili olmuştur. Mısır'a kadar uzanan Ege Göçleri sonucunda Mısır Devleti, verdiği güçlü mücadele ile kendisini korurken Anadolu'daki Hitit Devleti ise yıkılmıştır.

Buna göre Ege Göçleri ile ilgili;

- I. Sosyal ve ekonomik zorunluluklar nedeniyle yapılmıştır.
- II. Anadolu'nun siyasi yapısında değişikliğe neden olmuştur.
- III. Yunan kültürünün geniş alanlara yayılmasına yol açmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

Devletler Doğuyor

1 İzmir Körfezi çevresinde kurulmuş olan İyon medeniyetinde bilim ve kültür alanında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmelerin yaşanmasının nedenleri arasında şunlar vardır:

- I. Ön Asya'dan gelen ticaret yollarının bitiş noktasında olması
- II. Ticaretle zenginleşmiş şehir devletlerinin bulunması
- III. Her şehir devletlerinin kendisine ait bir yönetiminin bulunması nedeniyle merkezi bir baskının olmaması

Bu nedenlerin; coğrafi konum, siyasi yapı ve ekonomik durum kavramları ile eşleştirilmesi aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

	Coğrafi Konum	Siyasi Yapı	Ekonomik Durum
A)	III	I	II
B)	I	III	II
C)	II	III	I
D)	I	II	III
E)	III	II	I

2

Büyük İskender İmparatorluğu

Haritaya göre Büyük İskender İmparatorluğu ile ilgili;

- I. Doğu ve Batı kültürünü bir arada barındıran bir imparatorluktu.
- II. Üç kıtada hüküm sürmüştür.
- III. Hristiyanlık dinini Asya'ya yaymıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

3

İnsanoğlu tarımla birlikte yerleşik hayata geçince birçok alanda değişim yaşadı. İlk tarım toplumlarında ekonomik ve sosyal organizasyonun temel birimi 10-15 aileden oluşan topluluklardı. Avcı ve toplayıcı topluluklara göre hayat standartları biraz daha iyileşen bu yerleşimler, zamanla büyüyerek kabile konfederasyonlarını oluşturdu. Coğrafya veya iklimin hayat tarzlarını şekillendirmesiyle köyler ve kabile konfederasyonları zamanla şehir devletlerini meydana getirmiştir.

Buna göre aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılabılır?

- A) Tarımın ortaya çıkışı toplumların siyasi organizasyonlarında değişime yol açmıştır.
- B) Site topraklarında oturan çeşitli milletleri egemenliği altında toplayan devlet biçimidir.
- C) İnsanoğlu tarımla birlikte tamamiyle yerleşik hayata geçmiştir.
- D) Kabile konfederasyonların ilk örneklerine Mezopotamya'da rastlanılmıştır.
- E) İnsanoğlu tarımla birlikte yerleşik hayata geçince üretime başlamıştır.

4

Roma İmparatorluğu

Verilen harita değerlendirildiğinde Roma İmparatorluğu ile ilgili aşağıdaki özelliklerden hangisine ulaşamaz?

- A) Sınırlarında farklı milletleri barındıran bir imparatorluk olması
- B) Üç kıtaya hükmeden dünya imparatorluk olması
- C) Akdeniz'i egemenliği altına alması
- D) Siyasi gücün bir tek kişinin elinde bulunduğu bir yönetim anlayışına sahip olması
- E) Büyük gelir kaynaklarına sahip olması

5 ve 6. soruları metne göre cevaplayınız.

Zarfı tablet

Silindir Mühür

Seramik Toprak Kap

Mezopotamya'daki Asur Devleti ve Anadolu arasında kurulan ticaret yolu zamanla gelişerek, her iki coğrafya arasında büyük bir ticaret yoluna dönüşmüştür. Bu sayede Anadolu, ticari ilişkiler içinde olduğu uygarlıklarla etkileşim hâlinde olmuş, Mezopotamyalıların silindir mühürleri, dilleri ve çivi yazılarıyla tabletler üzerine yazılmış ticari sözleşmeleri Anadolu'ya gelmiştir. Anadolu'da ortaya çıkan çömlekçilik ise yine Mezopotamya etkilerini de barındırarak gelişmiştir. Anadolu'ya Diyarbakır, Malatya, Şanlıurfa, Kahramanmaraş ve Adana kapılarından geçerek gelen tüccarlar, bu ticaret yolunda ulaşım için eşek kervanları kullanmışlardır. Aynı zamanda ticaret yapan bu insanlar, vergi ve kira da ödemekteydi. Ödemelerinin karşılığında ise Anadolu'daki beyler tarafından, ticaret yollarından geçerken yollarının ve mallarının korunma hakkını elde ediyorlardı.

5 Buna göre;

- I. Kara ticaretine büyük önem veren Asurlular Anadolu'daki topluluklarla ekonomik ve kültürel ilişkilerde bulunmuştur.
- II. Ticaret sayesinde Anadolu uygarlığı ile Mezopotamya uygarlığı arasında kültürel etkileşim yaşanmıştır.
- III. Anadolu ve Mezopotamya arasındaki ticari ilişkiler bir bakıma sigortacılık faaliyetlerini de başlatmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

6 Metne göre Asurluların;

- I. Mezopotamya kültürünü Anadolu'ya tanıtması,
- II. Anadolu'ya kültürel ve ekonomik açıdan katkıda bulunması,
- III. deniz ticaretinin gelişmesine zemin hazırlaması

faaliyetlerinden hangilerine değinilmiştir?

- A) I ve II B) I ve III C) Yalnız II D) II ve III E) I, II ve III

7 Enes, tarih öğretmenin verdiği “İlk Devletlerde Gücün Meşruiyet Kaynağı” ile ilgili ödev için aşağıdaki metni yazmıştır.

Enes:

İlk Çağ'ın başından itibaren Mezopotamya, Mısır, Anadolu gibi bölgelerde geniş alanlara hükmeden güçlü siyasi oluşumlar ortaya çıkmıştır. Bu siyasi oluşumların çoğu monarşi ile yönetilmiştir. Krallar, yönetimdeki meşruluğunu yani güçlerini dinden almıştır. Bu nedenle ilk devletlerde gücün meşruiyet kaynağı tanrısaldir.

Öğretmen metni okuduktan sonra Enes'e şu önerilerde bulunmuştur;

- I. İlk Çağ'ın başında kurulan siyasi oluşumların kimler olduğundan söz edebilirsin.
- II. Bu siyasi oluşumlarda gücün meşruiyet kaynağı ile ilgili örnekler vererek anlatmak istediklerini somutlaştırabilirsin.
- III. Devletler arasında gücün meşruiyet kaynağı ile ilgili farklılıklar var mı varsa bu farklılıklardan söz edebilirsin.
- IV. Monarşi yönetim anlayışının ne olduğuna dair açıklama yapabilirsin.
- V. Bu dönemde yer alan devletlerdeki kralların yönetimdeki meşruluğunu niçin dine dayandırdıklarından söz edebilirsin.

Enes, yazdığı metni bu öneriler doğrultusunda değiştirerek aşağıdaki metni oluşturmuştur.

İlk Çağ'ın başından itibaren Mezopotamya, Mısır, Anadolu gibi bölgelerde geniş alanlara hükmeden güçlü siyasi oluşumlar ortaya çıkmıştır. Bu siyasi oluşumların çoğu iktidarın tek bir kişide toplandığı yönetim biçimi olan monarşi ile yönetilmiştir. Anadolu'da MÖ 1700'lerde kurulan Hititlerde kralların, gücünü tanrıdan aldığına inanılır ve emirleri tanrının emriymiş gibi görülürdü. İlk Çağ'ın önemli medeniyet merkezi olan Mezopotamya uygarlıklarından Sümerlerde yönetici olan Ensiler (rahip-krallar) en yüksek rahip, yargıç ve komutandı. Asurlarda ise krallar büyük tanrıların yeryüzündeki temsilcisi olup onlar adına ülkeyi yöneten rahip-krallardı. Ancak ünlü Babil Kralı Hammurabi, bu anlayıştan farklı olarak kendisini adaletin kralı olarak ifade etmiştir. Mısır uygarlığında ise diğer medeniyetlerden farklı olarak firavun denilen hükümdarlar tanrı-kral olarak kabul edilmiştir.

Bu bilgilere göre Enes, değiştirdiği metinde öğretmenin önerilerinden hangilerini uygulamıştır?

- A) I, II, III ve IV B) II, III, IV ve V C) I, II ve V D) I, III ve IV E) III, IV ve V

8 Roma toplumu patriciler, plepler ve köleler olmak üzere üç sınıfa ayrılmıştı. Kraldan sonra etkin bir danışma kurulu olan senatoda görev yapan soylu sınıfa patrici, Roma'ya sonradan gelip yerleşenlere de plep adı verilirdi. Köleler ise Roma'nın işgali altındaki ülkelerden getirilmiş patricilerin evlerinde hizmetçilik ya da uşaklık yapan tarlalarda işçi olarak çalışan sınıftı.

Bu düzene göre Roma toplumunda;

- I. farklı milletlerden insanların bulunması,
- II. sosyal sınıf farkının olması,
- III. insan haklarının sınırlı olması

durumlarından hangilerinin görüldüğü söylenebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

9 İlk Çağ'da varlığını sürdüren medeniyetlerde gücün meşruiyet kaynağı farklı şekiller almıştır. Örneğin:

- ◆ Sümerlerde devleti yöneten kral hem en yüksek rahip hem de yargıç konumundaydı.
- ◆ Babil Devleti'nde kral, gücünü ordudan alan devletin mutlak hâkimiydi.
- ◆ Mısır'da firavun denilen kral, tanrı olarak kabul edilmişti.

Buna göre İlk Çağ'da yaşayan medeniyetlerde yönetim ile ilgili;

- I. Monarşi ile yönetilmişlerdir.
- II. Devleti yönetenlerde soy unsuru önemli bir yer tutmuştur.
- III. Kralların meşruiyet kaynağı dine ve orduya dayandırılmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

10 İnsanlar bütünüyle doğaya bağımlı oldukları ilk zamanlarda tek tek bireyler veya üye sayısı 10–50 arasında değişen aile toplulukları hâlinde yaşıyorlardı. Ancak doğada karşılaştıkları tehlikeler; beslenme, barınma ve güvenlik kaygıları onları bir arada yaşamaya mecbur bıraktı. Bunun sonucunda klan veya kabile olarak adlandırılan en fazla birkaç yüz kişilik, daha büyük gruplar oluşmaya başladı. Kabile ortak bir atadan türediklerine inanan, aralarında belli bir hiyerarşi bulunmayan, kararlarını topluluğun bilge kişilerine danışarak alan insanlardan meydana geliyordu. İnsan topluluklarının büyüme süreci kabile ile sınırlı kalmadı. Kabilelerden birinin güçlenerek komşu kabileleri içine almasıyla birlikte boy olarak da adlandırılabilir. Kabile konfederasyonları ortaya çıktı. Boylar nüfusu binlerle ifade edilen, başında bir beyin bulunduğu, sivil ve askerî hiyerarşinin belirginleştiği siyasi organizasyonlardı. Boylar güvenlik ihtiyacı, yerleşik hayatın yaygınlaşması, ekonominin gelişmesi ve iş bölümü gibi nedenlerle güçlerini birleştirme yoluna gittiler. Uzlaşma veya savaş yoluyla gerçekleşen bu birleşmeler sonucunda da devletler ortaya çıktı.

Verilen metne gelebilecek en uygun başlık aşağıdakilerden hangisi olmalıdır?

- A) Kableden Devlete B) İlk Çağ'da Siyasi Organizasyon Türleri
C) Siyasi Gücün Meşruiyet Kaynağı D) İlk Çağ'da Sosyal Sınıflar
E) İmparatorlukların Tarihçesi

11 Roma'da kraldan sonra etkin bir danışma kurulu olan senatoya soylular girebilmişti. Roma toplumu; patriciler, plepler ve köleler olmak üzere üç sınıfa ayrılmıştı. Senatoda görev yapan soylu sınıfa patrici, Roma'ya sonradan gelip yerleşenlere de plep adı verilir. Köleler ise Roma'nın işgali altındaki ülkelerden getirilmiş, patricilerin evlerinde hizmetçilik yapan tarlalarda işçi olarak çalışan sınıftı.

Buna göre Roma'daki siyasi ve sosyal yapı ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Aristokratik bir yönetim olduğu B) Sınıf farkı olduğu
C) Teokrasinin hakim olduğu D) Kralın yanında bir meclisin bulunduğu
E) Roma'nın sömürgecilik yaptığı

1

MEZOPOTAMYA'DA HUKUK

Sümerlerde ilk kanuni düzenleme Urkagina tarafından MÖ 2750'de yapılmıştır. Urkagina, kitabelerde kölelik devrine son vermek; dulları, öksüzleri ve diğer güçsüzleri koruyacak bir düzen kurmak için kanunlar koyduğunu söylemiştir. Onun koyduğu kanunların bir maddesinde rızası alınmayan köylüye ait hayvanın, bir bey tarafından satın alınmayacağına dikkat çekilmiştir.

Urkagina'dan sonra Sümerlerde Kral Urnamu (Ur-nammu) bazı hukuki düzenlemeler yapmıştır. Onun yaptığı düzenlemelere göre;

- ◆ Bir adam, bir adamın ayağına bir aletle vurur ve ayağını kırarsa 10 şegel gümüş verir.
- ◆ Bir adam, bir adamı, silahla vurup kemiğini kırarsa bir mana gümüş verir.
- ◆ Bir adam, bir adama bir aletle vurup burnunu koparırsa bir mana gümüşün üçte ikisini verir.

Babil Kralı Hammurabi, Sümerlerin eski kanunlarından yararlanarak yeni kanunlar hazırlamıştır. Büyük bir taş üzerine yazılmış olan bu kanunlar, mülkiyet, ticaret ve ceza gibi konulara değinmiştir. Hammurabi tarafından hazırlanan kanundaki esaslardan bazıları şunlardır:

- ◆ Birisini suçlayan ispata mecburdur. İspat edemezse ölüm cezasına çarptırılır.
- ◆ Bir tapınakta veya hükümdar hazinesinde hırsızlık yapanın cezası idamdır.
- ◆ Bir hırsız duvar delerek bir eve girmişse idam edilerek açtığı deliğin önüne gömülür.
- ◆ Babasını döven evladın iki eli kesilir.
- ◆ Bir adamın gözünü çıkarmanın gözü çıkarılır.

Buna göre;

- I. Sümerlerde kanunlar daha çok maddi ödeme gerektiren cezalardan oluşmuştur.
- II. Babillerde cezalar kısasa kısas niteliğindedir.
- III. Babillerde öngörülen cezalar Sümer kanunlarına göre daha ağırdır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

2

Aşağıdaki soruların cevaplarını soldan sağa olacak şekilde verilen kutucuklara boşluk bırakmadan yazınız.

- I. "Dişe diş, göze göz" şeklinde değerlendirilen ve suçu işleyene aynı ağırlıkta cezayı içeren kanunlardır.
- II. Hukuk tarihinde ilk defa kasten adam öldürme ile kazara adam öldürmeyi birbirinden ayıran kanunlardır.
- III. Tarihte ilk kez tek tanrılı dine inanarak hukuk kurallarını ilahi kaynağa dayandıran medeniyettir.
- IV. Yazının icadıyla birlikte yazılı hale gelen hukuk kurallarının ilk örneklerinin görüldüğü uygarlıktır.
- V. Yazının kullanılmasına rağmen Türklerin kaynağını geleneklerinden aldığı ve adına "töre" denilen kurallar bütünüdür.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
I																		
II																		
III																		
IV																		
V																		

Buna göre verilen cevaplar kutucuklara boşluk bırakılmadan doğru şekilde yazıldığında "BNERK" şifresi aşağıdaki sütunların hangisinde yer alır?

- A) 1. sütun B) 5. sütun C) 8. sütun D) 4. sütun E) 6. sütun

3 Yazının icadıyla birlikte yazılı hale gelen hukuk kurallarının ilk örnekleri Sümerlerde görülür. Baş tanrı tarafından hükümdarlığın kendisine verildiğini ifade eden Sümer Kralı Urkagina, kötü idare sebebiyle meydana gelen yolsuzlukları, halkın huzursuzluğunu ve hoşnutsuzluğunu gidermek için bir adaletname hazırlatmıştı. Urkagina, yaptığı kanunlarda önceki yöneticilerin rahipleri birleşerek halkı sömürdüğünü ifade etmiştir. Yaptığı düzenlemelerle de daha çok borç affı gibi konuları işleyerek halkı rahatlatmaya çalışmıştır.

Buna göre Urkagina Kanunları ile ilgili;

- I. dini çıkarların önüne geçildiği,
- II. Urkagina'nın otoritesini kaybettiği,
- III. halkın ekonomik açıdan rahatlatıldığı

gelişmelerinden hangisinin yaşandığı söylenebilir?

- A) I, II ve III B) I ve II C) Yalnız III
D) I ve III E) Yalnız II

4 Hukuk, toplum düzenini sağlamak için çıkarılmış ve devlet eliyle güçlendirilmiş kurallar bütünüdür. İnsanların toplum halinde yaşamaya başlaması ilk siyasi teşkilatların oluşmasıyla birlikte hukuka ihtiyaç duyulmuştur. İlk Çağ'da oluşturulan hukuk kuralları kaynağını akıl, gelenek ve kutsal kitaplardan almış ve sözlü olarak nesilden nesile aktarılmıştır. Ancak yazıyı kullanmaya başlamalarına rağmen bazı milletler hukuk kurallarını sözlü olarak kullanmaya devam etmiştir.

Buna göre İlk Çağ'daki hukuk sistemi ile ilgili;

- I. Kaynağını, inançlar ve kültürel yaşantılar oluşturmuştur.
- II. İnsanların topluluklar hâlinde yaşamasının doğal bir sonucudur.
- III. İlk Çağ'da yazılı ve sözlü kurallar olarak gelişme göstermiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) II ve III E) I, II ve III

5 Hititlerde onur kırıcı cezalar, acımasız yargılamalar görülmezdi. Krallık topraklarında herkes dininde ve dilinde serbestti. İşkence tasvirlerine hiç rastlanmamıştır. Ölüm cezaları, büyü yapanlarla krala karşı gelenlere verilirdi. Kralın ölüm cezasını kaldırma yetkisi vardı. Kölelerin bile hakları vardı. Özgür bir kadınla evlenebilirlerdi. Kölelerle evlenen kadınlar özgürlüklerini kaybetmezdi. Kraliçenin yetkileri de krala yakındı. Aile resmi sözleşme ile kuruldu. Tek eşle evlilik yaygındı. Boşanma ve miras hakkı kadınlara da tanınmıştı. MÖ 1280 yılında imzalanan Kadeş Antlaşması metninde hem kralın hem de kraliçenin imzasına rastlanmıştır.

Buna göre Hititler ile ilgili aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılamaz?

- A) İnsan yaşamına ve kişilik haklarına önem verilmiştir.
B) Kölelere mülkiyet hakkı tanınmıştır.
C) Kadın haklarına önem verilmiştir.
D) Dönemin şartlarına göre ileri bir hukuk devleti özelliğine sahiptir.
E) Medeni hukuk alanında çalışmalar yapılmıştır.

6 Hukuk sistemi, devlet ve toplum hayatının düzenli bir şekilde ilerlemesini sağlar. Hukuk sistemlerinde kanunnameler, aile ve iş aktiviteleri, ceza infaz yöntemleri toplum düzeninin sağlanmasında önemli katkıları olmuştur. Hukuk kuralları bazı toplumlar tarafından yazılı hâle getirilmiştir. Hukuk kuralları toplumların kültür ve gelişmişlik düzeyleri ile sosyal yapılarına göre şekillenmiştir. Sosyal yapıların savaş ve göç gibi çeşitli nedenlerle farklılaşım gelişmişlik düzeylerinin ilerlemesi hukuk kurallarının da gelişmesine neden olmuştur.

Buna göre hukuk kuralları ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi doğru değildir?

- A) Toplumsal düzenin sağlanması hukuk kurallarıyla gerçekleşir.
B) Hukuk kuralları toplumdaki farklılıkları gösterebilir.
C) Hukuk alanındaki uygulamalar toplumun gelişmişlik düzeyini de gösterir.
D) Hukuk kuralları her toplumda aynı şekilde uygulanır.
E) Hukuk kuralları zamanın şartlarına göre değişebilir.

1 Bizans olarak adlandırılan Doğu Roma İmparatorluğu Orta Çağ'da Anadolu, Balkanlar, Mısır, Suriye, Filistin ve Kuzey Afrika coğrafyasında etkili olmuştur. Bizans imparatoru özellikle Sasani ve Hellenistik Dönem monarşilerinden etkilenmiştir. Buna göre Bizans imparatoru, Hz. İsa'nın yeryüzündeki vekili olup sadece Hz. İsa'ya karşı sorumlu olmuştur. Bizans İmparatorluğu'nda kilise ve imparator bir bütündür. Hükümdarlık unvanının verilisinin en önemli aşaması olan taç giyme kilisede gerçekleşirdi. Patrik yeni imparatora tacını giydirdi ve imparator kendisini tanrının yeryüzündeki vekili olarak gördü.

Buna göre Bizans İmparatorluğu ile ilgili;

- I. Orta Çağ'da üç kıtada hüküm sürmüş bir imparatorluktur.
- II. Bizans imparatoru gücünü tanrıdan alan otokrat bir lider konumundadır.
- III. Kilise siyasi bir nüfuz sahiptir.
- IV. Devletin siyasi yapısı kültürel bileşenlerin sonucunda şekillenmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I, II ve III B) II ve III C) I, III ve IV
D) II ve IV E) I, II, III ve IV

2 Orta Çağ Avrupası'nda siyasi yapıyı şekillendiren ve bu döneme damgasını vuran sistem feodalizm olmuştur. Bu sisteme göre siyasi güç; krala ait olup kral, siyasi otoritesini mutlak sadakat koşuluyla ve kontrollü olarak derebeyleriyle paylaşmıştır. Geniş topraklara sahip derebeylerin siyasi, ekonomik, hukuki ve askeri haklara sahip olması bu düzende halk toprağa bağlı hâle getirmiş ve köle statüsünde tutmuştur.

Buna göre Orta Çağ Avrupası ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Merkezi otorite zayıflamıştır.
B) Köylüye mülkiyet hakkı getirilmiştir.
C) Sosyal tabakalaşma söz konusudur.
D) Merkezi iktidarın zayıf olduğu yerlerde toprak sahipleri otorite güç hâline gelmiştir.
E) Toprak zenginliğin kaynağı olmuştur.

3 Şamanizm'in Moğollar üzerinde önemli bir etkisi vardı. Şamanların söyledikleri gerek toplum üzerinde gerekse idareciler üzerinde etkilidir. Büyük Şaman, 1206 kurultayında Temuçin'in Gök Tanrı tarafından seçildiği şekilde kehanette bulunmuştur. Bu kehanetinde "Temuçin'le çocuklarına dünyanın bütün topraklarını bağışladım ve kendisine Cengiz Han ismini verdim." şeklinde Gök Tanrı'nın kendisine haber verdiğini söylemiştir.

Bu kehanette Cengiz Han ile ilgili;

- I. neslinin ilahi soya dayandırılması,
- II. soyundan gelenlerin hükümdarlıklarının meşrulaştırılması,
- III. gücünün meşruiyet kaynağının tanrısallaştırılması

durumlarından hangilerinin şamanlar tarafından sağlandığı söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

4 Orta Çağ Avrupası'nda toprak sahibi olan senyörün; siyasi, ekonomik, hukuki ve askeri haklara sahip olduğu ve temeli toprak köleliğine dayanan toplum düzenine feodalizm denilmektedir. Bu sistemde hiç kimse tam anlamıyla hükümlan değildir. Bu yüzden kral, senyör ve daha sonradan şövalye adını almış savaşçı vasallar arasındaki mücadeleler, Avrupa'da Orta Çağ boyunca karışıklıklara, siyasi istikrarsızlıklara ve savaşlara neden olmuştur.

Buna göre Orta Çağ Avrupası ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Avrupa dışına yayılan savaşların çıkmasına neden olmuştur.
B) Merkezi bir otoritenin olmadığı ve büyük bir karmaşanın yaşandığı coğrafya hâline gelmiştir.
C) Kilise kral üzerinde siyasi nüfuz elde etmiştir.
D) Yapılan savaşlarda galip gelen vasallar kendi krallıklarını kurmuştur.
E) Feodalitenin egemen olduğu bölgelerde sosyal eşitlik sağlanmıştır.

5 Sasani İmparatorluğu'nda ekonomi, topraktan alınan vergilere dayanmaktaydı. Bu vergiler ile genellikle liman, köprü ve konaklama yeri gibi ticarete hız kazandıracak eserler yapılmıştır. Ayrıca vergiler ile ordunun ihtiyaçları ve savaş masrafları karşılanmıştır. Sasaniler, gelirlerini artırmak için üreticiyi destekleyen yasalar çıkarmış, zaten geniş olan ticaret ağını daha da büyütüştür. Hint Okyanusu'nda, Orta Asya'da ve Güney Rusya'da uluslararası ticarete egemen olmuşlardır. Bu kadar geniş bir coğrafyada hâkimiyet kuran Sasaniler, Perslerdeki satraplık sistemine benzer daha merkezi bir eyalet sistemini uygulamışlardır.

Buna göre Sasani İmparatorluğu ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Ticaretin gelişmesine öncelik vermişlerdir.
- B) Ülke merkezden yönetilmiştir.
- C) Kendisinden önceki medeniyetlerden etkilenmişlerdir.
- D) Ekonomisinin temelini vergi gelirleri oluşturmuştur.
- E) Valiler eyaletlerde kendi yönetimlerini kurmuşlardır.

6 Batı Roma İmparatorluğu'nun 5. yüzyılda yıkılmasının ardından onun sağladığı güvenlik ortamında gelişen ekonomi ve sosyal hayat bir gerileme içerisine girmiştir. Ortaya çıkan siyasi boşlukta Germen aristokratları imparatorluğa ait büyük tarım topraklarına el koydu. Küçük ve orta halli çiftçileri tamamen ortadan kaldırarak halkı toprağa bağlı köle yani serf konumuna indirdi ve kendileri de derebeyi konumuna geldi. Zamanla tüm topraklar derebeyler ve kilise arasında bölüşüldü.

Buna göre Orta Çağ Avrupası ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğru değildir?

- A) Siyasi birlik dağılmıştır.
- B) Ekonomik hayatı büyük toprak sahipleri belirlemiştir.
- C) Kilise önemli bir güç hâline gelmiştir.
- D) Halk kendi topraklarında üretim yapmıştır.
- E) Toplumda sosyal tabakalaşma meydana gelmiştir.

7 ve 8. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Büyük veba salgını, tarihte yaşanmış birçok savaştan daha fazla can kaybına sebep olmuş bir felakettir. Ortaya çıkış nedeni kesin olarak bilinmemekle birlikte insanlara farelerden bulaştığı düşünülen bu hastalık aslında pirelerden yayılan bir hastalıktır. Fareler taşıyıcı olarak bu hastalığın kurbanı olmuşlardır. 1347'nin sonunda Sicilya'da görülen veba, ilk olarak Bizans topraklarını vurmuş ve Avrupa'ya; Venedik, Cenova gibi liman kentleri üzerinden girmiştir. Bu salgın nedeniyle birkaç yılda yüz milyona yakın insan hayatını kaybetti. Salgın ilk olarak yoksul ve bakıma muhtaç kesimlerde görüldü. Yayılması ile birlikte devlet yöneticilerinin de etkilenmesine neden oldu. Hastalık nedeniyle Avrupa'da toplumun psikolojik güvensizlik ve korku yaşamasına neden oldu. İnsanlar arası ilişkiler zayıfladı, ticaret ve dini uygulamalar durma noktasına geldi.

7 Buna göre veba salgınının;

- I. insan hayatını birçok alanda derinden etkilemesi,
- II. Avrupa'nın demografik haritasını değiştirmesi,
- III. kitlesel ölümlere yol açması,
- IV. toplumun her kesiminin etkilendiği bir çağın hastalığı hâline gelmesi

sonuçlarından hangilerine yol açtığı söylenebilir?

- A) Yalnız IV
- B) II, III ve IV
- C) I, II ve III
- D) II ve IV
- E) I, II, III ve IV

8 Buna göre veba salgınının;

- I. ekonomi,
- II. sosyal,
- III. kültürel,
- IV. siyasi

alanların hangilerinde Avrupa'yı derinden etkilediği söylenebilir?

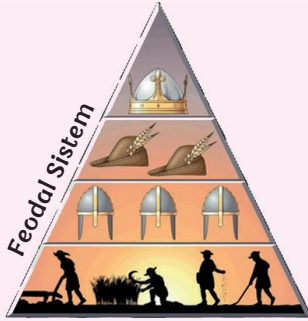
- A) I, II, III ve IV
- B) II, III ve IV
- C) III ve IV
- D) II ve III
- E) I ve II

9

ORTA ÇAĞ VE FEODALİZM

- ◆ Rönesans yazarları Orta Çağ terimini Roma'nın çöküşü ile Rönesans arasındaki dönem olarak tanımlar.
- ◆ Roma uygarlığının son yıllarında kölelik kurumu masraflı bulunmaya başlandı. Özgür insanların kiracı çiftçiler olarak istihdam edilmesi daha ekonomikti. Mülklerin genişlemesi, Roma'nın çöküşünün ardından gelen istikrarsız dönem feodalizmi ve kilisenin güçlenmesini beraberinde getirdi.
- ◆ Feodal sistemle birlikte;
 - ◆ İnsanlar toprağa bağlı kılınmış oldu.
 - ◆ Eğitim yerinde saydı.
 - ◆ Sınıflar oluştu. (Kral-Asiller-Köylüler)
 - ◆ Yoksulluk baş gösterdi.
 - ◆ Sanayi Devrimi'ne kadar devam edecek olan, toprak aristokrasisi oluşmuş oldu.
 - ◆ Binlerce insan kendi kaderine terk edildi.
 - ◆ Beşeri gelişmeler engellenmiş oldu.

Kral: Tepede ülkenin bütün topraklarının Tanrı tarafından kendisine bağışlandığına inanılan bir kral bulunmaktaydı.

Derebey, Baron, Senyör: Çeşitli bölgelerde farklı isimler alan bu kişiler kralın topraklarını korumaktaydı.

Vassal: Bir derebeyi himayesinde, ona bağlı olan kimseye denir.

Serf: Hür fakat toprağa bağlı köylüye denir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Orta Çağ Avrupası'nda görülen feodalitenin özelliklerinden biri değildir?

- A) Sosyal yapının en üstünde kral ve soylular bulunmaktadır.
- B) Merkezi iktidarın yok olduğu, karışıklıkların ve güvensizliklerin yaşandığı bir ortamda ortaya çıkmıştır.
- C) Üst sınıfların refahı köylülerin emeğine bağlıdır.
- D) Toprak mülkiyeti soylulara ait olup halkın refah seviyesi düşüktür.
- E) **Ticari etkinlikler gelişmiştir.**

10

Güçlü bir devlet geleneğine sahip olan Sasaniler; Kafkasya, Mezopotamya ve İran'a hükmetmiştir. Pers devlet geleneğini benimseyen Sasanilerde yönetim şekli monarşiydi. İmparatorluğun başında Şehinşah (Kralların Kralı) unvanını kullanan hükümdar bulunmaktaydı. Sasani Devleti'nin hükümdarı olarak tanımlanan Şehinşah'ın gücü, devletin geleceği açısından hayati bir öneme sahiptir. Sasaniler, krallarını kutsal kabul etmişler fakat Mısır firavunları gibi tanrı-kral anlayışını benimsememişlerdir. Bu krallar, Tanrı Ahuramazda'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak mutlak otoriteye sahiptir. Bunun açık göstergesi, Sasani madeni paralarının bir yüzünde hükümdarın diğer yüzünde kutsal ateşin resmedilmesidir. Neredeyse tüm şahların ölümünden sonra ortaya çıkan iktidar kavgaları, merkezi otoritenin zayıf düşmesine yol açmıştır.

Buna göre Sasaniler ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Sasani hükümdarlarının gücünün meşruiyet kaynağı ilahidir.
- B) Tahta çıkmada düzenli bir veraset usulü yoktur.
- C) Siyasi gücün bir tek kişinin elinde bulunduğu bir yönetim anlayışı vardır.
- D) **Sasanilerde ülke satraplıklara ayrılmıştır.**
- E) Sasani hükümdarının mutlak gücü simgesel hâle getirilmiştir.

1 Mezopotamya'daki tapınaklarda toplanan artı ürünlerin kaydını tutan din adamları, dağıtımı kontrol etmeye başlamıştır. Böylece tapınak rahipleri toplumda üst tabakayı oluşturmuştur. Mısır'da ise artı ürün firavunların sarayında toplanmıştır. Sermaye ve üretim araçlarının toplanma yeri olan firavunun sarayı, aynı zamanda ürünün de toplandığı bir zenginlik merkezi hâline gelmiştir.

Verilen metne göre çıkarılabilecek en doğru yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kurak bölgelerde artı ürünü üretmek ve bunları depolamak son derece önemlidir.
- B) Artı ürün değiş tokuşu geliştirmiş ve çiftçilik dışında yeni meslekler ortaya çıkartmıştır.
- C) **Artı ürünlerin bir merkezde toplanması ve halka buradan dağıtılması toplumda tabakalaşmayı ortaya çıkarmıştır.**
- D) Mezopotamya'da topraklar özel mülkiyet altında iken Mısır'da firavun, tüm toprakların sahibidir.
- E) Kurak bölgelerde sulama kanallarının yapılmasıyla üretim artmış ve artı ürün ortaya çıkmıştır.

2 Kast sistemi bir kişinin toplumsal konumunun yaşamı boyunca belirlendiği toplumsal bir düzendir. Hindistan'da görülen bu sisteme göre toplum brahmanlar (din adamları), kşatriyalar (askerler), vaisyalar (çalışanlar) ve sudralar (işçiler ve köleler) şeklinde tabakalara ayrılmıştır. Bu sistemde bir Hindu kendi kastı dışındaki bir kast üyesi ile yemek yiyemez. Din adamları bütün sosyal tabakalar tarafından üstün görülür. Kast kurallarına uymayanlar toplumdaki dışlanır. Bir Hindu bir daha terk etmeyeceği bir kast içinde doğar, bu kasttan eş seçer ve bu kast içinde ölür.

Buna göre aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Kast toplumlarında farklı toplumsal gruplar birbirine kapalıdır.
- B) Brahmanlara büyük saygı gösterilmektedir.
- C) Kesin çizgilerle ayrılmış bir sınıf ayrımı bulunmaktadır.
- D) **Sadece evlilik yoluyla bir kasttan diğer kasta geçilebilir.**
- E) Bu düzende insanların diğer kastların üyeleriyle bağlantı kurmaları engellenmiştir.

3 **Arasta:** Genellikle aynı esnaf grubuna ait dükkanların bir sokak üzerinde sıralanmasıyla meydana gelen ticaret mekânıdır.

Karum: İlk Çağ'da Anadolu'da şehirlerin hemen yanında kurulan büyük ticaret merkezleridir.

Bedesten: İlk örneklerine XIII. yüzyıl başlarında Anadolu'da rastlanmıştır. Kumaş ve çeşitli kıymetli eşyaların, alım ve satımının yapıldığı ticari mekanlardır.

Kervansaray: İlk kez IX. yüzyılda Karahanlılar tarafından ribat adıyla ticaret yolları üzerinde kuruldu. Kervanların konaklamasında ve güvenliğinin sağlanmasında işlev görmüştür. XII. yüzyılın başlarında Anadolu'da rastlanmıştır. Kumaş ve çeşitli kıymetli eşyaların, alım ve satımının yapıldığı ticari mekânlardır.

Verilen bilgiler değerlendirildiğinde;

- I. İnsanlığın ilk dönemlerinden itibaren farklı isim ve işlevleri olan ticaret mekânları kurulmuştur.
- II. Ticaret mekânları genelde üreticiden tüketiciye ulaşan malların sergilendiği mekânlardır.
- III. Ticari mekânlar aynı zamanda sosyal ve kültürel etkileşimin yaşandığı mekânlardır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
- D) II ve III E) I, II ve III

4 İpek Yolu, Çin'in Şian kentinden başlayarak Avrupa'ya kadar uzanan önemli ticaret yollarından biridir. Bu yolda ipek ticaretinin yanı sıra değerli taşlar, porselen, yağ, tahıl gibi değişik ürünler de taşınmış; bu yol üzerindeki şehirler, ülkeler zenginleşmiştir. Bu yola egemen olmak için, devletler birbirleri ile sürekli mücadele etmişlerdir. İpek Yolu, ayrıca Doğu ve Batı kültürü arasında köprü görevi de görmüştür.

Buna göre İpek Yolu ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Geçtiği bölgeleri iktisadi açıdan kalkındırıp halkın refah seviyesini yükseltmiştir.
- B) **Tarih boyunca Çin'in hakimiyetinde kalmıştır.**
- C) Farklı birçok ulusun birbirleriyle tanışmasını sağlamıştır.
- D) Dünya siyasetinde etkin rol oynamıştır.
- E) Devletler arasında hakimiyet mücadelesine neden olmuştur.

- 7 Tarımla geçinen toplumlarda kuraklık, beraberinde kıtlığı getirdiği için önemli bir sorun olmuştur. Bu bölgelerde "artı ürün" üretmek ve bunları depolamak son derece önemlidir. Yağışın yeterli olduğu ve doğal besin kaynaklarının bol olduğu bölgelerde büyük bir anlam ifade etmeyen artı ürün, kurak bölgelerde hayati öneme sahiptir. Çünkü bu bölgelerde artı ürüne sahip olan yerleşim merkezleri avantajlı duruma geçmiş ve bu durum onlara güç kazandırmıştır. Örneğin; Mezopotamya'nın kurak olması sulamalı tarımı zorunlu kılmıştır. Bu yüzden bölgede sulama kanallarının yapılmasıyla üretim artmış ve ürün fazlası yani artı ürün ortaya çıkmıştır. Böylece artı ürünü organize etmek için üretimin planlanması, ürünün depolanması ve korunması gerekli hâle gelmiştir.

Buna göre;

- I. İklim şartlarının olumsuzluğu insanların fazladan üretim yapmalarını zorunlu hâle getirmiştir.
- II. Kurak iklimlerde yaşayan toplumlarda artı ürüne sahip olanlar diğerlerine karşı üstünlük sağlamıştır.
- III. Artı ürün toplumlarda sosyal tabakalaşmaya yol açmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I **B) I ve II** C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

- 8 Anadolu'da yapılan kazılarda bulunan ilk para örnekleri MÖ VII. yüzyıla ait olup bunları Lidya kralı bastırmıştır. Yunan kıyı şehirlerinde bazı girişimci tüccar veya bankerlerce reklam aracı olarak bastırılan para, kısa süre sonra devlet tekeli hâline dönüşmüştür. Paranın üstündeki kral resmi ya da şehir sembolü, parayı bastırmanın gücünü ve ihtişamını göstermiştir.

Buna göre madeni paranın ortaya çıkmasıyla;

- I. ticari ve mali gelişmelerin kolaylaşması,
- II. tarım ekonomisinin sona ermesi,
- III. paranın egemenlik sembolü olarak kullanılması

sonuçlarından hangilerine neden olduğu söylenemez?

- A) Yalnız I **B) Yalnız II** C) I ve II D) I ve III E) II ve III

9

Harita incelendiğinde İpek Yolu ile ilgili aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılamaz?

- A) Doğu-Batı kültür ve uygarlıkları için bir köprü olmuştur.
- B) Birçok ulusun birbirleriyle tanışmasına ve kültürel zenginliğin alışverişinde etkin rol oynamıştır.
- C) **Bu yolun hakimiyeti için devletler arasında siyasi ve askeri mücadeleler yaşanmıştır.**
- D) Geçtiği bölgelere ekonomik açıdan büyük katkı sağlamıştır.
- E) Farklı ülke ve şehirlerden geçen uluslararası bir ticaret yoludur.

1

İlk Çağ'dan itibaren devletler varlıklarını devam ettirebilmek, savaşlarda başarılı olabilmek, huzuru ve düzeni sağlayabilmek için güçlü askeri teşkilatlar kurmaya başlamıştır. Orta Çağ'da Avrupa'da şövalyeler, okçular ve kuşatma teknikleri etrafında dönen kara savaşları, Doğu'da çok farklı bir şekilde cereyan etmiştir. En büyük farklılık, yüzlerce yıl Orta Asya'ya hakim olan Türk ve Moğol atlı okçuları olmuştur. Sasani ordusunda; bağlı kavimlerin ve devletlerin gönderdikleri birlikler, ücretli askerler ve savaş esirleri yer almıştır. Bizans İmparatorluğu tarihin her döneminde ordusunda ücretli askerlere yer vermiştir.

Buna göre;

- I. İlk Çağ'dan itibaren ordular devletlerin en önemli unsurlarından biri olmuştur.
- II. Orta Çağ'da farklı askeri organizasyonlara rastlanmıştır.
- III. Orta Çağ'da bazı devletlerin orduları farklı milletlerden oluşmuştur.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

2

Yerleşiklere göre hayat şartları daha zor olan konargöçerler kendilerini, ailelerini ve mallarını korumak için savaşçı yapıda olmaya önem verirlerdi. Üretmedikleri ihtiyaç maddelerini yerleşikler üzerine yaptıkları akınlarla elde ettikleri için de askeri organizasyonlar kurdular. Konargöçerler günlük işlerden artan zamanlarda savaşa hazırlık eğitimi niteliğinde ata binme ve ok atma yarışları düzenleyerek cirit ve güreş oyunları oynarlardı. Aynı şekilde avlanmayı da savaş taktiklerini uygulayabildikleri bir askeri tatbikata dönüştürürlerdi.

Buna göre;

- I. Bir toplumda askeri organizasyonun şekillenmesinde belirleyici olan temel unsur o toplumun hayat tarzıdır.
- II. Konargöçer hayat tarzında insanlar hareketli bir toplum yapısı içinde yetişmektedirler.
- III. Toplumlar arasındaki mücadelelerin nedenlerinden biri de geçim kaynaklarıdır.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) II ve III E) I, II ve III

3

Yerleşik topluluklar üretimde, konargöçer topluluklar ise askerlik alanında birbirlerine karşı üstünlük kurmuştu. Başlıca geçim kaynağı hayvancılık olan konargöçer toplulukların ekonomileri, ihtiyaçlarını karşılamada yetersizdi. Bu nedenle konargöçer topluluklar, yerleşik topluluklarla ticaret yoluyla mal değişikliği yaparak ya da savaş yoluyla yerleşik toplulukların mallarına sahip olmaya çalışarak geçimlerini sağladılar.

Buna göre yerleşik ve konargöçer topluluklar ile ilgili;

- I. Yaşam tarzları ekonomik hayatın belirleyicisi olmuştur.
- II. İki topluluk arasında genelde ekonomik nedenli savaşlar yaşanmıştır.
- III. Aralarındaki savaşlarda genellikle konargöçerler üstünlük sağlamıştır.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

- 4 Aşağıdaki soruların cevaplarını soldan sağa olacak şekilde, verilen kutucuklara boşluk bırakmadan doğru şekilde yazınız.
- Orta Çağ Avrupası'nda krala bağlılık yemini ederek kralın savaşçısı olan askerlerdir.
 - İlk defa Asya Hun hükümdarı Mete Han tarafından oluşturulmuş askeri sistemdir.
 - Bizans ordusunda ücretli askerlik yaparken Malazgirt Savaşı sırasında Selçuklular tarafına geçen Türk boyudur.
 - Batı Avrupa'da VIII. yüzyılda askeri bir düzen olan feodal sistemi geliştiren krallıktır.
 - Yaşam tarzları askerlerin yaşam biçimlerine benzeyen ve savaşlarda genelde yerleşiklere karşı üstünlük sağlamış topluluklardır.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
I													
II													
III													
IV													
V													

Buna göre bulmacanın yukarıdan aşağıya doğru 6. sütununda yer alan harflerin dizilişi aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Y
İ
E
L
G
- B) Ş
O
F
P
K
- C) Ö
N
R
E
O
- D) L
T
R
L
Ç
- E) A
U
N
E
A

- 5 Batı Avrupa'da VIII. yüzyılda Franklar askeri bir düzen olan feodal sistemi geliştirdiler. Buna göre kral; soylu şövalyelere at, zırh, mızrak, kılıç, kalkan gibi ihtiyaçlarını satın alabilmeleri ve askeri eğitimlerinde gerekli masrafları karşılayabilmeleri için kralliyet topraklarından belli ölçüde arazi bağışladılar. Şövalyeler de krala bağlılık yemini ederek kralın savaşçısı oldular. Bizans, Sasani, İngiltere ve Fransa gibi devletler ise ordularında maaş karşılığı asker bulundurdular.

Buna göre;

- Krallar hazineden herhangi bir ücret harcamadan toprak karşılığında asker sahibi olmuşlardır.
- Askerlik mesleği ortaya çıkmıştır.
- Savaşlar genelde şövalyeler, okçular ve kuşatma teknikleri etrafında dönen kara savaşları şeklinde cereyan etmiştir.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

6 Orta Çağ'ın önemli medeniyetlerinden biri de Sasani Devleti'dir. Sasani ordusu Orta Asya Türk devletlerindeki ordu teşkilatında olduğu gibi onlu sisteme göre düzenlenmiştir. Bu ordu, süvari birlikleri ve yaya birlikleri olmak üzere iki esas unsura dayanıyordu. Ordunun büyük çoğunluğunu oluşturan süvari birlikleri de kendi içinde iki kısma ayrılmaktaydı. Birincisi tamamen zırhlı ve mızraklı olup sarayın ileri gelenlerinden oluşan süvari birlikleriydi. İkincisi ise toprak sahibi yerel beyler yani azadan ve dihkanların askerlerinden oluşan hafif, okçu süvari birlikleriydi.

Buna göre Sasaniler ile ilgili;

- I. Ordu teşkilatında farklı milletlerin etkisinde kalmışlardır.
- II. Askerleri daha çok atlı birliklerinden oluşmuştur.
- III. Feodal beyleri kendilerine ait askeri birlikler oluşturmuştur.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

7 Konargöçerler ile yerleşik topluluklar arasındaki savaşlarda genellikle konargöçerler üstünlük sağlamıştır. Konargöçer topluluklar, kolaylıkla orduya dönüşebilecek bir yapıya sahiptirler. Savaş, yerleşik toplulukların zaferiyle bitmiş olsa da böyle bir zaferin onlara kazandıracığı birkaç tutsak ile silah, belki küçük bir sürü olurdu. Yenilen saldırgan konargöçerler bunları bile vermeden kaçmayı başarabilirken yenilen yerleşikler, konargöçerler gibi kaçamamıştır. Yerleşikler, kaçıp topraksız kalmaktansa topraklarında kalıp haraç ödemeyi kabullenmiştir.

Buna göre;

- I. Yaşam tarzı konargöçerlere savaşçı bir özellik kazandırmıştır.
- II. Yerleşikler savaşlarda başarı elde etse de pek kazançlı çıkmamışlardır.
- III. Konargöçerler genelde bağımsızlıklarına düşkün topluluklardır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

8 "Bir toplumda askeri organizasyonun şekillenmesinde belirleyici olan temel unsur o toplumun hayat tarzıdır." **diyene bir tarihçi bu yargısına;**

- I. konargöçer topluluklarında kadın-erkek herkesin asker sayılması,
- II. yerleşik toplumlarda orduların genelde ücretli askerlerden oluşması,
- III. Türkler tarafından icat edilen onlu sistemin birçok devlet tarafından kullanılması

durumlarından hangilerini örnek göstermiştir?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

9 Konargöçer toplumlarda askerlik herkesin görevi olduğundan devlete yük olmadan masrafsız bir ordu oluşturulmaktadır. Yerleşik toplumlarda ise askerlik belirli bir gruba aittir ve bir maliyeti vardır. Konargöçer toplumlarda özel bir askeri eğitim yapmaya gerek yoktur. Yerleşik toplumlarda ise asker yetiştirmek için özel bir eğitim verilir. Konargöçer toplumlarda asker daha hareketli ve manevra alanı daha geniştir. Yerleşik toplumlarda giyilen ağır kıyafetler, atın ve askerin hareket ve manevra alanını daraltmaktadır. Konargöçer toplumlarda onluk sisteme göre düzenlenmiş ordular içinde gerektiğinde birbirinden ayrılabilen ve savaş taktiği uygulayabilen birbiriyle koordineli askerler söz konusudur. Yerleşik toplumlarda taarruza ve karşı karşıya dövüşü esas alan bir anlayış söz konusudur. Yerleşik toplumlarda askerler kendilerini koruması için zırhlı kıyafetler tercih etmiş, böylece yaralanma ve can kaybı önlenmek istenmiştir. Konargöçer toplumlarda böyle bir kıyafet söz konusu olmamakla birlikte iyi ata binmek, hızlı olmak ve at üzerinde ok ve yay kullanmak gibi özelliklerle yaralanma ve can kaybını aza indirmeye çalışmıştır.

Verilen metinden çıkarılabilecek ana düşünce aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Yerleşik topluluklara ait askeri birliklerin manevra kabiliyetleri sınırlıdır.
- B) **Bir toplumda askeri organizasyonun şekillenmesinde belirleyici olan temel unsur o toplumun hayat tarzıdır.**
- C) Konargöçer hayat tarzında insanlar hareketli bir toplum yapısı içinde yetişmişlerdir.
- D) Toplulukların askeri araç ve gereçleri genelde benzerlik göstermektedir.
- E) Askeri organizasyonlarda teknik yeteneği üstün toplumlar savaşlarda her zaman galip gelmişlerdir.

1

**Justinianus Kanunları
(527 - 565)**

- ◆ Kişiler evli olduklarını önceden yapılmış drahoma adı verilen bir sözleşmeyle ya da din görevlisi ve tanıklar huzurunda evlenme iradelerini beyan ederek ispat eder.
- ◆ Çocuğun evlilik esnasında doğumu soyunun sıhhati için yeterli değildir. Babanın doğumdan sonra kendisine gösterilen çocuğu kabul etmesi gerekir. Baba kabul etmezse çocuk sahipsiz olur, evden atılabilir veya öldürülebilir.

**İnsan Hakları Evrensel
Beyannamesi (1948)**

- ◆ Anne ile çocuk özen ve yardım görme hakkına sahiptir.
- ◆ Bütün çocuklar evlilik içinde veya dışında doğsunlar aynı sosyal korunmadan faydalanırlar.
- ◆ Hiç kimse kölelik veya kulluk altında bulundurulamaz, kölelik ve köle ticareti her türlü biçimde yasaktır.
- ◆ Hiç kimseye işkence yapılamaz, zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz ve ceza verilemez.

Buna göre aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılamaz?

- A) Justinianus Kanunları'nda aile kurumu ve evlilik konusu dini bir temele oturtulmuştur.
- B) İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi sosyal devlet anlayışını ortaya koymuştur.
- C) İki kanunda aile hukuku ile ilgili hükümlere yer verilmiştir.
- D) **İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi** bugün Avrupa ülkelerinde kullanılan hukuk sisteminin temelini oluşturmuştur.
- E) Hukuk kuralları zamanla insanı merkeze alan daha çağdaş kurallar hâline getirilmiştir.

2

12 Levha Kanunları (MÖ 451 - MÖ 449)

Bir kimse, kendisine borçlu olan kişiyi hakim önüne götürür borçlu borcunu ödeyemezse muayyen şekillere riayet ederek ona el koyar, evine götürür ve zincire vurur. Muayyen zaman içinde yine ödeyemezse öldürülebilir veya köle olarak satabilir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948)

Hiç kimse kölelik veya kulluk altında bulundurulamaz, kölelik ve köle ticareti her türlü biçimde yasaktır.

Hiç kimseye işkence yapılamaz, zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz ve ceza verilemez.

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisi söylenemez?

- A) Olaylar dönemin şartlarına göre değerlendirilmektedir.
- B) 12 Levha Kanunları'nda insan hakları sınırlı tutulmuştur.
- C) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde suçlunun cezalandırılmasında insancıl ilkelere yer verilmiştir.
- D) **12 Levha Kanunları İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin temelini oluşturmuştur.**
- E) Kanunlar zaman içerisinde insani hâle getirilmiştir.

3

Justinianus Kanunları

- ◆ Kişiler evli olduklarını önceden yapılmış drahoma adı verilen bir sözleşmeyle ya da din görevlisi ve tanıklar huzurunda evlenme iradelerini beyan ederek ispat eder.
- ◆ Bir kimse diğerinin bedenine zarar verirse veya bir şey çalarsa zarar gören şahıs, zararın telafi edilmesini isteyebilir ve bu tazminat para ile ödenirdi. Örneğin, el veya sopa ile kemik kırılmışsa ve zarar gören kişi hür ise 300, köle ise 150 Roma parası öder. Suçtan zarar gören kişinin tazminat dışında, işlenen suça karşılık ceza istemeye hakkı yoktur. Cezayı talep etme hakkı devletindir.

Bu bilgilere göre Justinianus Kanunları'nın;

- dini esaslara dayalı olması,
- işlenen suçların cezasının maddi nitelik taşıması,
- medeni hukuka ait hükümler içermesi

özelliklerinden hangilerine sahip olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

- 4 Justinianus Kanunları'nda ceza hukuku ile ilgili bir kimse diğerinin bedenine zarar verirse veya bir şey çalarsa zarar gören şahıs, zararın telafi edilmesini isteyebilir ve bu tazminat para ile ödenirdi. Suçtan zarar gören kişinin tazminat dışında işlenen suça karşılık ceza istemeye hakkı yoktur. Suçlular ceza uygulaması yerine manastıra kapatılırdı.

Buna göre Justinianus Kanunları ile ilgili;

- Suçluyu, iyileştirmek ve arındırmak amacı vardır.
- Suçun mahiyetine göre cezalandırma yapılır.
- Saldırıya maruz kalan kişi suçlunun cezasını kendisi belirleyebilir.

özelliklerinden hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) II ve III

- 5 Cengiz Yasası'nda yer alan cezalardan biri de şudur: "Bir kimsenin evinde çalınmış at bulunduğu takdirde bu kimse atı sahibine iade etmeye ve bundan başka, atın sahibine ceza olarak da dokuz at vermeye mecburdur. Eğer çalan bu cezayı ödeyecek durumda değilse bunun yerine çocuklarını vermeye mecbur edilir. Çocukları da yoksa kendisi idam cezasıyla cezalandırılır."

Bu metin değerlendirildiğinde hukuk kurallarının oluşmasında toplumların;

- kültür,
- gelişmişlik düzeyi,
- yaşam tarzı

durumlarından hangilerinin belirleyici olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

6

Bilgi: İlk siyasi oluşumlarda, devlet ve toplum hayatının düzen ve disiplinle yürütülmesi için her türlü hukuki iş, gelenek haline gelmiş kurallara göre düzenleniyordu. Daha sonraki zamanlarda örf ve adetlerden oluşan geleneksel hukuk kuralları yazılı hale getirilmiştir.

Durum: Roma şehrinin kuruluş tarihi olarak kabul edilen MÖ 753 yılından Doğu Roma İmparatoru Jüstinianus'un 565 yılından ölümüne kadar geçen sürede Roma ve egemenliği altındaki ülkelerde uygulanmış olan hukuk, bugünkü Avrupa ülkelerinde uygulanan hukuk sisteminin temelinin oluşturur. Bu hukuk sisteminin ilk basamağı olan 12 Levha Kanunları daha sonradan ıslah edilerek yazılı hale getirilmiştir.

Verilen bilgi ve durum birlikte değerlendirildiğinde Roma Hukuku ile ilgili olarak;

- I. İlk olarak sözlü kurallardan oluşmuş daha sonradan yazılı hale getirilmiştir.
- II. İlk kez İmparator Justinianus tarafından oluşturulmuştur.
- III. Roma hukuku tarihin ilk hukuk kurallarıdır.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) II ve III

7

Devlet ve toplum hayatının bir şekilde ilerlemesi, uygulamaya konulacak hukuk sistemi ile gerçekleşebilir. Bu hukuk sistemlerinde; kanunnameler, aile ve iş akitleri, ceza infaz yöntemleri toplum düzeninin sağlanmasına önemli katkı sağlamıştır.

Justinianus Kanunları: Suç ve ceza sisteminde suçluyu arındırma, iyileştirme ve korkutma amacı vardır. Bu kanunlarda hapis cezası uygulaması yoktur bunun yerine suçluların manastırlara kapatılması tedbirine başvurulmuştur.

12 Levha Kanunları: Patricilerin uygulamalarına karşı çıkan pleplerin ayaklanmaları ile bu kanunlar gündeme gelmiştir. Bu ayaklanmaları bastırma amacıyla kanunlar ıslah edilerek ilk defa yazılı hâle getirilmiştir. Böylece bugünkü Avrupa ülkelerinde uygulanan hukuk sisteminin temelleri atılmıştır.

Cengiz Han Yasası: Yemek yemekte olan adamların yanından geçen adam; derhal attan inmeli, yemek yiyenlerin müsaadesini almaksızın yemeğe oturmalı, yemek yiyenler de buna mani olmamalıdır.

Buna göre hukuk kuralları ile ilgili;

- I. Devlet ve toplum düzenini sağlama konusunda hukuk kuralları evrensel özellik taşır.
- II. Her toplum kendi hukuk kurallarını oluştururken kültür ve sosyal yaşantılarını dikkate alır.
- III. Toplumların gelişmişlik düzeyi değiştiğinde hukuk kuralları da değişir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) II ve III

1 ve 2. soruları aşağıdaki bilgilere göre cevaplayınız.

Anav Kültürü
(MÖ 4000-MÖ 1000):

Orta Asya'nın eski kültürüdür. Bu yerleşim sahasında yapılan kazılarda ortaya çıkan seramik örneklerinin, bozkır kökenli bir halka, özellikle de Türklere ait olduğu düşünülmektedir. At ilk defa bu kültürde görülmüştür.

Afanesyev Kültürü
(MÖ 2500-MÖ 1700):

Türklere ait en eski kültür bölgesi olarak kabul edilmektedir. Bu bölgede yapılan kazılarda çakmak taşından ok uçları, bıçaklar, kemik iğneler, bakır eşyalar ve basit çömleklere rastlanmıştır.

Andronova Kültürü
(MÖ 1700-MÖ 1200):

Afanesyev Kültürü'ne benzeyen ve daha ileri bir seviyeye ulaşan bu kültürde bakır araçların yanı sıra tunç ve altından araçlara rastlanmıştır. Eşyalarını hayvan figürleri ile süsleyen bu kültür atı evcilleştirmiş ve koyun besiciliği yapmıştır.

Karasuk Kültürü
(MÖ 1200-MÖ 700):

Bu kültürün en önemli özelliği, dünyanın pek çok bölgesine göre demiri daha erken işlemeye başlamasıdır. Atlı-göçebe kültürünün Orta Asya'ya yayılmasını sağlamışlardır.

Tagar Kültürü
(MÖ 700-MÖ 300):

Kendisinden önceki Türk kültürlerinin bir sentezi ve gelişmiş şeklidir. Tunçtan bıçak, ok uçları, küçük hayvan heykelleri, çeşitli hayvan tasvirleri otağ şeklinde ağaç evler bu kültürün belli başlı eserleridir.

1 Buna göre ilk Türkler ile ilgili;

- I. zaman içerisinde kullandıkları araç ve gereçlerde gelişme kaydettikleri,
- II. yaşantıları boyunca farklı kültürel evrelerden geçtikleri,
- III. ilk evcilleştirdikleri hayvanın at olduğu,
- IV. hayvancılıkla geçimlerini sağladıkları

özelliklerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) III ve IV B) I, II ve III C) I, II ve IV
D) I ve III E) I ve II

2 Buna göre kültür merkezleri ile ilgili;

- I. En uzun zamanlı kültür evresi Anav Kültürü'dür.
- II. Eski Türklerin yaşantıları ile ilgili bilgiler vermektedir.
- III. Günümüze en yakın kültür evresi Karasuk Kültürü'dür.
- IV. Kültür evrelerinin tamamı aynı zaman dilimi içerisinde yaşanmıştır.

yargılarından hangileri söylenemez?

- A) I ve II B) III ve IV C) I, II ve III
D) Yalnız III E) I, III ve IV

3

Orta Asya kültür merkezlerinde çıkan eşyaların çizimlerinin verildiği görsel değerlendirildiğinde Türklerle ilgili;

- I. seramik yapımıyla uğraştıkları,
- II. demir madenini işledikleri,
- III. ticaretle uğraştıkları,
- IV. alet yapımında ilerledikleri

özelliklerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) II, III ve IV B) I, II ve IV C) I ve II
D) I, II, III ve IV E) I ve III

4

Dünya tarihine yön veren belli başlı milletlerden biri olan Türkler başka toplumlarla karşılaştırıldığında onlardan çok daha önce millet ve devlet olma fikrine sahip olmuşlardır. Bu fikirlerin etkisiyle de tarihin en eski dönemlerinden itibaren devlet olarak nitelendirilebilecek siyasi teşekküller meydana getirmiş ve milli varlıklarını koruyabilmişlerdir. Türkler ilk devletlerini tarih sahnesine çıktıkları yer olan Orta Asya'da kurduktan sonra egemenlik sahalarını dört bir yana doğru genişletmişlerdir.

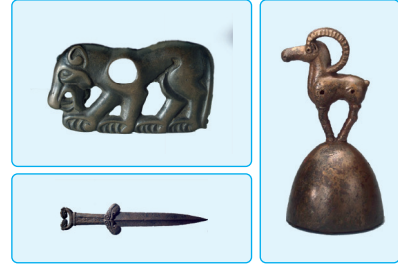
Buna göre Türklerle ilgili;

- I. teşkilatçı,
- II. ulusçu,
- III. köklü

özelliklerinden hangilerine değinilmiştir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

5

Orta Asya kültür bölgelerinden biri olan Tagar kültürüne mensup insanların yaptığı yukarıdaki eserler değerlendirildiğinde bu kültür ile ilgili;

- I. madencilikte ileri gittikleri,
- II. eşyalarını hayvan motifleriyle süsledikleri,
- III. hayvan tasvirlerinin görüldüğü ilk kültür olduğu

özelliklerinden hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

6

Türk Adının Anlamı: İlk olarak Avrasya'da görülen Türkleri araştıran bilim insanları, bu kadim milletin adını en eski tarihî kaynaklarda aramıştır. Türk adına, gerek kaynaklarda gerekse araştırmalarda çeşitli anlamlar verilmiştir. Türk adı; Çin kaynaklarına göre "miğfer", Kaşgarlı Mahmut'a göre "olgunluk çağı", A. Wambery'e (Vambrey) göre "türemek", Ziya Gökalp'e göre "kanun ve nizam sahibi" anlamına gelmektedir.

Türkiye Adının Kullanıldığı Coğrafyalar: VI. yüzyılda Bizans kaynaklarında "Orta Asya" için kullanılmıştır. Bizans kaynakları, IX ve X. yüzyıllarda Volga'dan, Orta Avrupa'ya kadar uzanan sahaya da Türkiye adını vermiştir. XI-XIII. yüzyıllarda Mısır ve Suriye'ye Türkiye denilmiştir. Anadolu ise XII. yüzyıldan itibaren Türkiye olarak tanınmaya başlanmıştır.

Buna göre;

- I. Türk adının farklı anlamlara gelmesi Türklerin farklı kültürleri etkilediğini göstermektedir.
- II. Türk adı her coğrafyada aynı anlamda kullanılmıştır.
- III. Farklı coğrafyaların Türkiye olarak adlandırılması Türklerin hâkimiyet sahasının değiştiği anlamına gelmektedir.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

1

Asya (Büyük) Hun Devleti

- ◆ Tarihte bilinen İlk Türk devletidir.
- ◆ Çadırlarıyla sürekli yer değiştirerek yaylak ve kışlak adını verdikleri bölgeler arasında yaşamlarını sürdürdüler.
- ◆ Orta Asya'nın zor coğrafi koşullarına ayak uyduran Hunlar Çin ile sık sık mücadele içinde oldular.

Kök Türk Devleti

- ◆ Tarihte "Türk" adıyla kurulmuş ilk Türk devlettir.
- ◆ Türk tarihinin ilk yazılı örneği olan, kendilerine özgü bir alfabe (Orhun alfabeleri) oluşturdular.
- ◆ Orhun Kitabeleri'nde Çin ile mücadelelerinden de söz edilmiştir.

Uygur Devleti

- ◆ Yerleşik hayata geçen ilk Türk devletidir.
- ◆ Yazıyı kağıda geçirmişlerdir.
- ◆ Bilim, sanat edebiyat ve ticaretle ilerlemiş, birçok saray ve tapınak yapılarak mimaride gelişme göstermiş ve şehirleşme başlamıştır.

Buna göre İlk Türk devletleri ile ilgili;

- I. Orta Asya'da Çin ile hakimiyet mücadelesi yaşanmıştır. III. Zaman içerisinde kültürel değişimler yaşanmıştır.
- II. Yaşam tarzı yerleşme biçimini etkilemiştir. IV. Kök Türklerde millî duygular ön plana çıkmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) III ve IV B) II ve III C) I, II ve III D) I, II, III ve IV E) I ve III

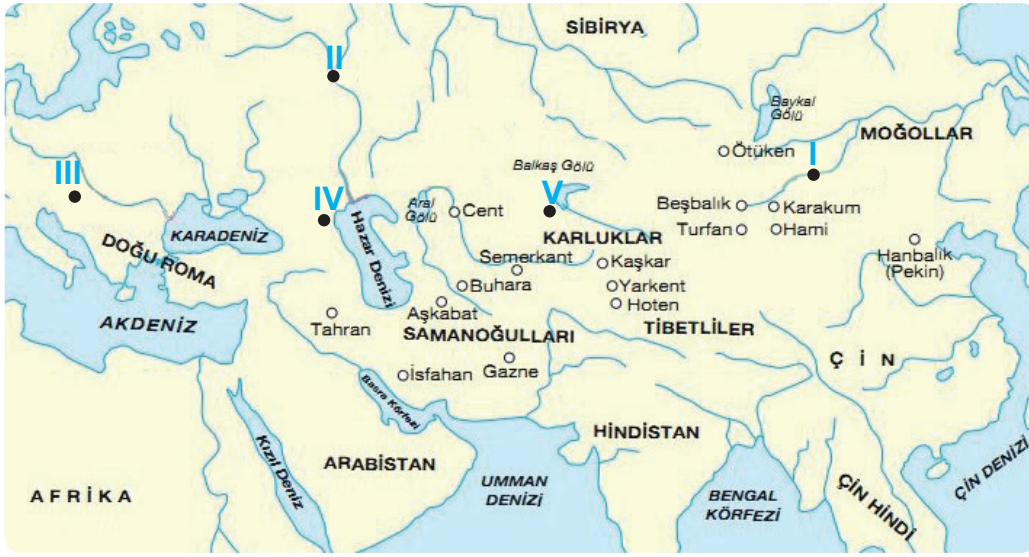
2

Verilen harita incelendiğinde Ötüken merkezli kurulan Hunlar ile ilgili aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılamaz?

- A) Ana yurt dışında da siyasi organizasyonlar oluşturmuşlardır.
- B) Orta Asya'daki siyasi mücadelede Çin Devleti Hunlara karşı büyük savunma tedbirleri almıştır.
- C) Tarihte bilinen ilk Türk devletini kurmuşlardır.
- D) Siyasi tarihi farklı olup farklı coğrafyalarda devam etmiştir.
- E) Buldukları kıtanın dışına göç etmişlerdir.

3

Haritada belirtilen numaralı alanlara aşağıdaki Türk devletlerinden hangileri yerleştirilirse doğru bir eşleştirme yapılmış olur?

	I	II	III	IV	V
A)	Karluklar	Peçenekler	Kıpçaklar	Oğuzlar	Türgişler
B)	Oğuzlar	Hazarlar	Avarlar	Kırgızlar	Peçenekler
C)	Kırgızlar	Türgişler	Karluklar	Başkırtlar	Kıpçaklar
D)	Kıpçaklar	Macarlar	Hazarlar	Peçenekler	Bulgarlar
E)	Kırgızlar	İtil Bulgarları	Avarlar	Hazarlar	Türgişler

4 Çin elçisi Wang Yen-Te, Uygur Devleti'nde gördüklerini şöyle yazmıştır; "Ovadan geçen nehir yatağı değiştirilmişti. Bu nehirden açılan kanallarla tarlalar sulanıyordu. Anladım ki ülkeme getirilen kavun ve karpuz bu topraklarda elde ediliyordu."

Buna göre Uygurlar ile ilgili;

- Sulama kanalları sayesinde tarım ekonomisi gelişmiştir.
- Uygurların ihraç ürünleri içerisinde tarım ürünleri de bulunmaktadır.
- Orta Asya'da sulu tarım yapan ilk Türk devleti Uygurlardır.
- Çin aldıkları tarım ürünleri karşılığında Uygur Devleti'ne ipek satmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) III ve IV C) II, III ve IV
D) I ve III E) I, II ve III

5 Kök Türk Yazıtları'nda "Ben Bilge Kağan, bu sözümü iyice işitin. Doğu'da gün doğusuna, Güney'de gün ortasına, Batı'da gün batısına, Kuzey'de gece ortasına kadar onun içindeki millet hep bana bağlıdır. Bunca milleti hep düzene soktum. Doğu'da Şantung Ovası'na kadar ordu sevk ettim. Denize ulaşmama az kaldı. Çin milleti ile anlaştım. Altını, gümüşü, ipeği bize veriyorlar. Çin milletinin sözü tatlı, ipek kumaş yumuşak. İpek kumaşla uzak milletler aldatıp kendine yaklaştırmış. Sonra kötü şeyler düşünürmüş." ifadesi yer almaktadır.

Buna göre Bilge Kağan ile ilgili;

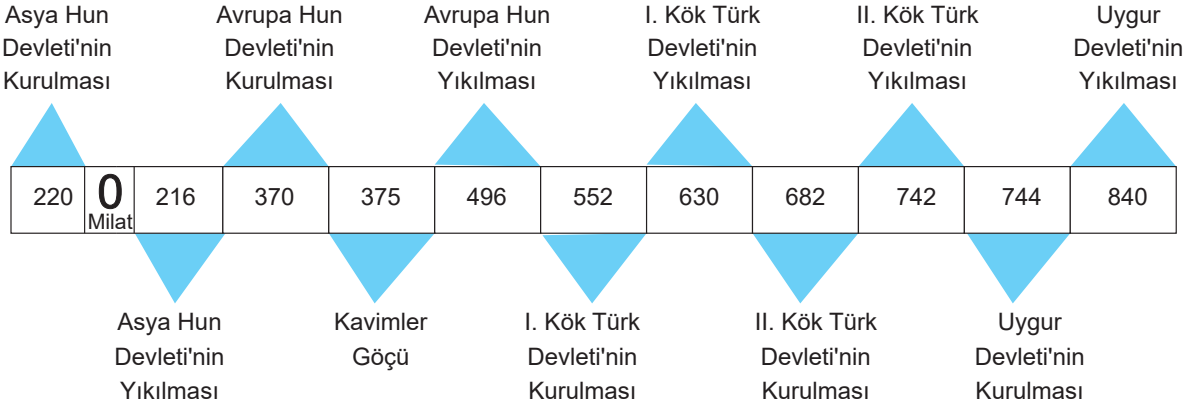
- Cihan hakimiyetini sağlamıştır.
- Çin'e karşı halkını uyarmıştır.
- Denizcilik faaliyetlerini başlatmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) Yalnız III
D) II ve III E) I, II ve III

6 ve 7. soruları tarih şeridine göre cevaplayınız.

6 İlk Türk devletleri ile ilgili önemli siyasi gelişmelerin verildiği tarih şeridi incelendiğinde aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Hunlar Asya kıtası dışında yeni bir siyasi teşkilatlanmaya gitmiştir.
- B) Türkler ilk devletini milattan önce kurmuştur.
- C) Orta Asya'da kurulan son devlet Uygurlar'dır.
- D) Kök Türk Devleti millî duyguları ön planda tutmuştur.
- E) İlk Türk devletleri içerisinde varlığını uzun süreli devam ettiren devlet Avrupa Hun Devleti'dir.

7 Tarih şeridindeki devletlerin özellikleri ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğru değildir?

- A) Hunların yönetimi altına girmek istemeyen kavimlerin batıya doğru göç etmeleri Avrupa'nın sosyal ve siyasal yapısını büyük ölçüde etkileyen ve yüz yıl kadar süren Kavimler Göçü'nü başlatmıştır.
- B) Çinliler Çin Seddi'ni I. Kök Türk Devleti'nin saldırılarını durdurmak için inşa etmiştir.
- C) Tarihte Türk ismiyle kurulan ilk devlet I. Kök Türk devletidir.
- D) Yerleşik hayata geçen ilk Türk Devleti Uygurlardır.
- E) Orhun Kitabeleri II. Kök Türk Devleti zamanında dikilmiştir.

8 Ben Bilge Kağan. Bu sözümlü iyice işitin. Doğuda gün doğusuna, güneyde gün ortasına, batıda gün batısına, kuzeyde gece ortasına kadar onun içindeki millet hep bana bağlıdır. Bunca milleti hep düzene soktum. Doğuda Şantung Ovası'na kadar ordu sevk ettim. Denize ulaşmama az kaldı. Çin milleti ile anlaşım altını, gümüşü, ipeği bize veriyorlar. Çin milletinin sözü tatlı, ipek kumaşı yumuşak. Tatlı sözle, yumuşak ipek kumaşla uzak milletleri aldatıp kendine yaklaştırmış. Sonra kötü şeyler düşünürmüş. Beyleri, milleti ahenksiz olduğu için, Çin milleti hilekâr ve sahtekâr olduğu için, aldatici olduğu için, küçük kardeş ve büyük kardeşi birbirine düşürdüğü için, bey ve milleti karşılıklı çekiştirdiği için Türk milleti il yaptığı ilini elden çıkarmış. Türk beyleri Türk adını bırakmış.

Bilge Kağan'ın yukarıdaki açıklamasından hareketle;

- I. Devletin geniş sınırlara ulaştığı,
- II. Çin'in vergiye bağlandığı,
- III. Türklerin her zaman Çinlilere üstünlük kurduğu,
- IV. Türk beylerinin birbirleriyle mücadelesinin devlet olma özelliğini kaybetmeye neden olduğu,

gelişmelerinden hangileri söylenemez?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) Yalnız III
- D) III ve IV
- E) II, III ve IV

9 ve 10. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Türklerde devleti yönetme yetkisinin kağana Gök Tanrı tarafından verildiğine inanılırdı. Kut adı verilen bu anlayışta kağanın mensup olduğu hanedanın tüm erkek üyelerinin hükümdar olma hakkı vardı. Kağan olmak için aynı zamanda adil, yetenekli, ilim sahibi, asil, cesur olmak gereklidir. İlk Türklerde kuta sahip olan hanedan üyeleri arasında kağan seçmek için kurultay toplanmıştır. Türklerde kağan, hem bütün devlet teşkilatının başı hem de toplumun lideri durumundaydı. O, devletin başı olarak iç ve dış siyaseti düzenler, savaş ve barışa karar verir, orduya komutanlık eder, elçileri gönderir ve elçileri kabul ederdi. Ayrıca devlet teşkilatının her kademesindeki görevlileri tayin eder veya onları görevlerinden alırdı. Ülkenin güvenliğini ve halkın huzur ve refahını sağlamak gibi sorumluluğu olan kağan ülkesini töreye göre yönetirdi.

9 Metne göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Sosyal devlet anlayışı görülmektedir.
B) Ülke sözlü hukuk kurallarına göre yönetilmektedir.
C) Ülke yönetiminde son söz kağanı seçen kurultaya aittir.
D) Kağanın idari, sosyal, askeri ve ekonomi alanlarında sorumlulukları vardır.
E) Kağan farklı meziyetteki kişilerden seçilmiştir.

10 Metinde sözü edilen kut anlayışı;

- I. gücün meşruiyet kaynağının ilahi olması,
II. taht kavgalarına yol açması,
III. kağanın kutsal varlık sayılması

durumlarından hangileriyle açıklanabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I, II ve III
D) I ve II E) II ve III

11

İlk Türk devletlerinde yapılan kurultayda boy beyleri bir protokole göre otururlardı. Boy beylerinin oturacakları yere orun denilirdi. Bir boy beyinin oturacağı yer, onun elde ettiği başarılar ve gösterdiği kahramanlıklara göre belirlenirdi. Bunun yanı sıra boylardaki alp sayısı da beyin önem derecesini yükseltirdi. Boyların kurultayda yiyecekten alacağı paya veya hisseye ulüş denilirdi. Bir boyun ulüş hakkı o boyun başarısıyla artar, başarısızlığıyla da azalabilirdi.

Buna göre;

- I. İlk Türk devletlerinin yönetim yapısında hiyerarşik düzen bulunmaktadır.
II. Devlet kademesinde görev alacak herkesin yeri ve sırası orun ve ulüş sistemi ile tespit edilmiştir.
III. Orun ve ulüşle tespit edilen mevkilerde oturmayı reddetmek kağana itaatsizlik sayılmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

12 Göktürk Yazıtları, II. Köktürklerin ünlü hükümdarı Bilge Kâğan ve Tonyukuk adına dikilmiştir. Abidelerin yazar, Yollug Tigin'dir. Kitabelerde Türklerin bağımsızlıklarını kazanmak için yaptıkları mücadeleler ve yönetim anlayışları anlatılmıştır. Devlet adamları ile halkın karşılıklı görevlerinden, vatan sevgisinden, yaşam tarzlarından, sanat anlayışları ve geleneklerden bahsedilmiştir. Türk milletinin diğer milletlerden gelecek tehlikelere karşı daima uyanık olmaları gerektiği vurgulanmıştır.

Buna göre Orhun Abideleri;

- I. sosyal, II. kültürel, III. siyasi

alanlarından hangilerine yönelik bilgiler vermektedir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) Yalnız III D) II ve III E) I, II ve III

Göç eden topluluğu	Göçün tarihi veya dönemi	Göçle gittikleri coğrafya
Hunlar	I. yüzyıl sonları ve II. yüzyıl ortaları	Orhun bölgesinden Güney Kazakistan bozkırlarına, Türkistan'a
Ak Hunlar - Eftalitler	350'ler	Afganistan ve Kuzey Hindistan'a
Hunlar	375 ve sonraki yıllar	Güney Kazakistan ve Türkistan'dan Avrupa'ya
Ogurlar	461-465 yılları	Güneybatı Sibirya'dan güney Rusya'ya
Sabarlar	V. yüzyıl ikinci yarısı	Aral Gölü'nün kuzeyinden Kafkaslara
Avarlar	VI. yüzyıl ortaları	Batı Türkistan'dan Orta Avrupa'ya
Bulgarlar	668'den sonraki yıllar	Karadeniz kuzeyinden Balkanlar'a ve Volga Nehri kıyılarına
Macarlar	830'dan sonra	Kafkasların kuzeyinden Orta Avrupa'ya
Uygurlar	840'ı takip eden yıllarda	Orhun Nehri bölgesinden İç Asya'ya
Peçenek, Kuman (Kıpçak) ve Uzlar	IX-XI. yüzyıl	Hazar Denizi'nin kuzeyinden Doğu Avrupa ve Balkanlar'a
Oğuzlar	X ve XI. yüzyıl	Orhun bölgesinden Seyhun Nehri kenarlarına ve Maveraünnehir üzerinden İran'a ve Anadolu'ya

Tablo incelendiğinde Orta Asya Türk göçleri ile ilgili aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılamaz?

- A) Göçler genelde batı yönlü gerçekleşmiştir.
- B) **Türklerin çeşitli yönlere göç edip kolayca yayılmaları**nda toplumsal dayanışma ve dinamizmin önemli bir etkisi olmuştur.
- C) Türkler uzun mesafeler katetmek suretiyle başka coğrafyalara göç etmiştir.
- D) Kıtaları aşan göç hareketleri gerçekleşmiştir.
- E) Orta Asya Türk göçleri XI. yüzyıla kadar aralıklarla devam etmiştir.

2 MÖ 2000'lerden itibaren başlayan Orta Asya Türk göçleri MS XIII. yüzyıla kadar aralıklarla devam etmiştir.

Bu göçlerde şu sebepler etkili olmuştur:

- ◆ İklimin değişmesine bağlı olarak toprakların verimsizleşmesi, meraların ve otlakların azalması
- ◆ Salgın hayvan hastalıklarının yaşanması
- ◆ Mevcut kaynakların artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayamaması
- ◆ Çin, Moğol ve Kitanların baskısı
- ◆ Türk boyları arasında yaşanan çekişmeler
- ◆ Yeni yurtlar edinilmek istenmesi

Buna göre Orta Asya göçlerinin yaşanmasında aşağıdaki alanların hangisinin etkisi diğerlerine göre en azdır?

- A) Dini B) Sosyal C) İktisadi D) Siyasi E) Doğal

3 ve 4. soruları metne göre cevaplayınız.

Yaylak

Kışlak

Türklerin yaşadığı Orta Asya Bölgesi, şiddetli karasal iklimin hüküm sürdüğü ve hayat şartlarının oldukça elverişsiz olduğu bir coğrafyaydı. Zira kış mevsiminde hava sıcaklığının bazen eksi elli dereceye kadar düştüğü olurdu. Bu elverişsiz iklim şartlarında konargöçer yaşamı benimseyen Orta Asya Türklerinde bozkır kültürü hakimdi. Çadırlarıyla sürekli yer değiştiren Türkler yaylak ve kışlak adını verdikleri bölgeler arasında yaşamlarını sürdürdüler. Tarımın sınırlı alanlarda yapılabildiği buna karşın otlakların geniş yer tuttuğu Orta Asya'da Türk boyları zorunlu olarak geçimlerini hayvancılık üzerine kurmuştur. Bu nedenle hayvancılık ile uğraşan Türklerin büyük çoğunluğu, konargöçer bir yaşam tarzını benimserken bir kısmı da yerleşik yaşam sürmüştür. Orta Asya'nın zor coğrafi koşullarına ayak uyduran Türk toplulukları geçim kaynakları başta olmak üzere farklı nedenlerle komşu ülke Çin ile sık sık mücadele içinde oldular.

3 Buna göre;

- I. Yaşanılan coğrafi bölgenin fiziki yapısı, toplumların hayat tarzının oluşumunda temel etkindir.
- II. Türk toplumunun yaşam tarzına yaşadığı bölgenin coğrafi özellikleri şekil vermiştir.
- III. Türklerin geçim kaynağı iki farklı yaşam tarzının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

4 Metne göre bozkır kültürünün Türklerin yaşamını;

- I. sosyal,
- II. ekonomik,
- III. dini,
- IV. siyasi

alanların hangilerinde etkilediği söylenebilir?

- A) III ve IV B) I, II ve IV C) I, II ve III
D) Yalnız II E) I, II, III ve IV

5 "Annesinin yardımından kurtulup yürümeye başlayan Türk çocukları, koyunların sırtına binerek (dengede durmayı öğrenmek için) önce farelere, gelinciklere ve kuşlara; daha sonra da tilkilere ve ok atmak suretiyle oynadıkları oyunlarla adeta ilk askeri eğitimlerini yapmaktaydılar. Çocuklar bunlarla da kalmaz, oyunla başladıkları askeri eğitime, tıpkı yetişkinler gibi atlara binerek devam ederlerdi. Başka bir ifadeyle söylemek gerekirse, her Türk savaşçısı ata binmeyi ve at üzerinde ok atmayı çocukluk çağında öğrenirdi. Hatta çocuklar için özel eyer takımları bile vardı.

Yukarıdaki metne göre;

- I. İlk Türk devletlerini güçlü kılan iki önemli unsur aile ve ordudur.
- II. İlk Türklerde askerlik özel bir meslek olarak kabul edilmemiş herkes asker olarak yetiştirilmiştir.
- III. Türklerde savaş sanatı çocukluktan itibaren öğretilmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I, II ve III D) II ve III E) I ve III

6

Orta Asya Türk göçlerini gösteren harita incelendiğinde aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Türkler çok uzun mesafeler katetmek suretiyle başka alanlara göç etmiştir.
- B) Türkler yaptıkları göçlerle farklı kültürleri tanımıştır.
- C) En uzun mesafeli göçler batıya doğru yapılan göçlerdir.
- D) **Göçler** aynı zaman dilimi içerisinde gerçekleşmiştir.
- E) Türkler Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının değişik bölgelerine göç etmiştir.

7 Ordu, Türk devletlerinin hem temelini hem de başlıca güç kaynağını oluşturmuştur. Askeri yönden birçok devlete örnek olan Türklerin bu özelliği kazanmasında yaşadığı coğrafyanın büyük etkisi olmuştur. Bu coğrafi şartlar Türkleri her an savaşa hazır, çevik, disiplinli ve hareket kabiliyeti yüksek hâle getirmiştir. Sürekli olan Türk ordusunda kadın-erkek, genç-yaşlı her an savaşabilecek durumdadır. Öyle ki Türklerin sporları, eğlenceleri ve avlanmaları bile askeri eğitim niteliğindedir. Türk orduları temelde süvarilerden oluşurdu. İlk düzenli ordu Asya Hun hükümdarı Mete Han tarafından kurulmuştur. Mete Han'ın kurduğu onlu sisteme göre 10.000 kişiden oluşan tümen adındaki büyük birlik binlere, yüzlere ve onlara ayrılmıştır. Bu sistemde teşkilatlanmış ordu, merkezden tayin edilen kumandanlar ile tek elden idare edilmiştir. Bu sistem sayesinde boylar barışta ve savaşta ortak amaçlar etrafında birleşmiştir. Askeri kökenli kişilerin idarede görev almasıyla da ordudaki disiplin ve görev ciddiyeti idari mekanlara da yansımıştır.

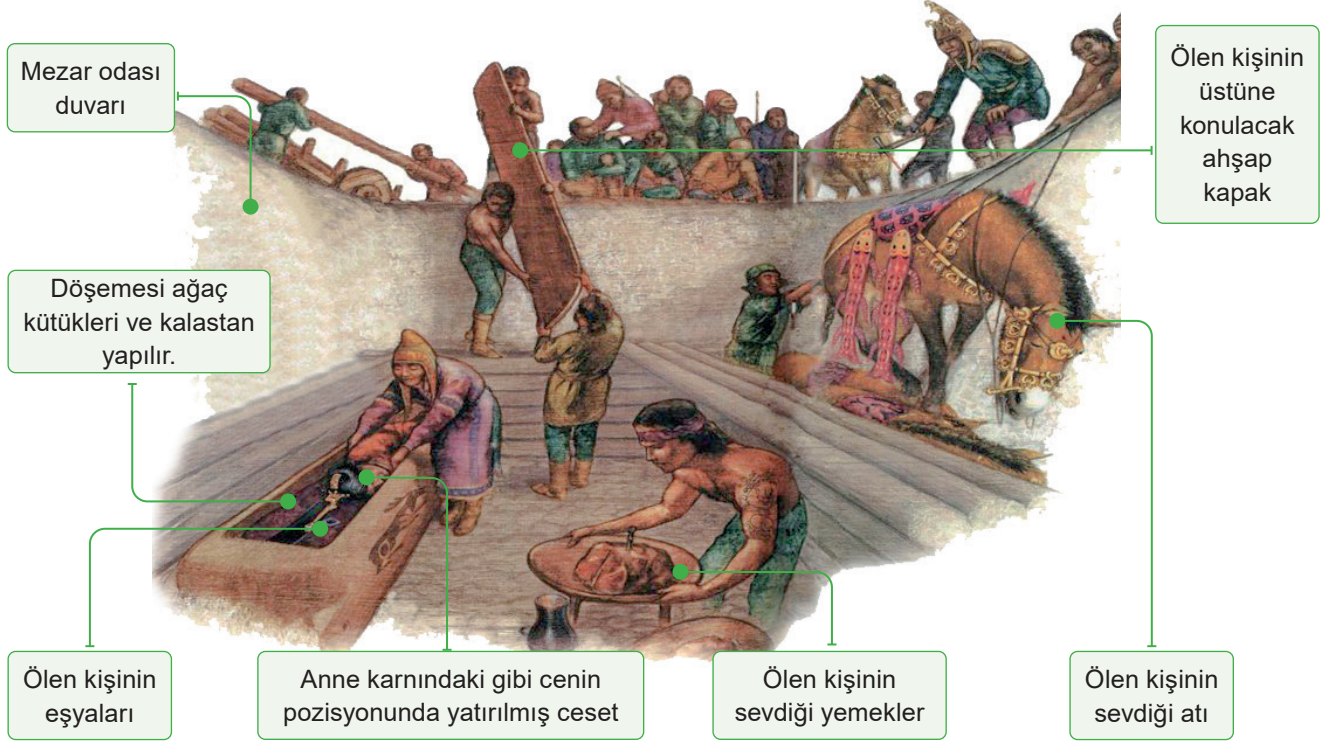
Buna göre Türklerde askeri kültür ile ilgili aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?

- A) Onlu sistem askeri teşkilatın yanında idari ve sosyal açıdan da devletin teşkilatlanmasına katkıda bulunmuştur.
- B) Bozkırın zor şartları Türklerin disiplinli, teşkilatçı ve mücadeleci olmalarını sağlamıştır.
- C) **Türkler ordu teşkilatlanmasında komşu devletleri** örnek almıştır.
- D) Türklerin kültürel faaliyetleri savaş provası niteliğindedir.
- E) Onlu sistem Türklerde millî birliğin oluşmasına büyük katkı sağlamıştır.

8

Kurgan: Orta Asya'daki eski Türk mezarlarına verilen addır. Genelde devlet yöneticisi olanlar için yapılmıştır. Kurganlar tahtalarla, bazen de taşlarla çevrili mezar odalarının üstünde 1 metre ile 70 metre arasında toprak yığılmasıyla oluşturulmuştur. Cesetlerin başı Güneşin doğduğu yön kutsal sayıldığı için doğuya çevrilirdi. Kurgana kişi değerli eşyaları (atları, eşlerinin ve kızlarının saç örükleri, silah araç ve gereçleri vb.) ile birlikte gömülürdü.

Buna göre;

- I. Türklerde ahiret inancı bulunmaktadır.
- II. Tanrıya hesap vermek amacıyla kurganları yapılmıştır.
- III. Yeniden doğuşun ön hazırlığı yapılmıştır.
- IV. At Türklerin inanç sistemi içerisinde önemli bir yere sahiptir.

yargılarından hangileri söylenemez?

- A) I ve II B) Yalnız II C) II ve III D) Yalnız III E) III ve IV

9

Türkler, tarih boyunca savaşçı kimliğiyle ön plana çıkmış bir millettir. Diğer kavimler tarafından verilen bu kimliğin oluşumunda Türklerin yaşadığı coğrafyadaki sert iklim koşulları, Orta Asya'daki diğer milletler ve Türk boyları arasındaki mücadeleler etkili olmuştur. Bu şartlar Türklerin disiplinli, teşkilatçı ve mücadeleci olmalarını da sağlamıştır.

Buna göre Türklerle ilgili;

- I. Mücadeleci kimliğinin ortaya çıkmasında farklı etkenlerin belirleyici olmuştur.
- II. Boylar arasında çekişmeler yaşanmıştır.
- III. Diğer milletleri daha çok askeri teşkilat açısından etkilemişlerdir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) I, II ve III

1 Orta Asya Türk devletlerinden Avarlar I. Kök Türk Devleti ile giriştikleri mücadeleyi kaybedince Batı'ya göç etmiş ve Bayan Han zamanında Orta Avrupa'da devlet kurmuşlardır. İstanbul'u iki kez kuşatan Avarlar, Germen ve Slavları yönetim, askerlik ve sanat alanlarında etkilemişlerdir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Türk devletleri arasında hakimiyet mücadelesi yaşanmıştır.
- B) Batı'ya yapılan göçler kültürel etkileşimlere ortam oluşturmuştur.
- C) Türkler bağımsızlıklarına düşkün bir millettir.
- D) **Avarlar Gök Tanrı inancını korumuşlardır.**
- E) Avarlar ile I. Kök Türk Devleti arasında siyasi rekabet yaşanmıştır.

2 Avrupa Hunların en parlak dönemi Attila ile başlamıştır. Attila, devletin başına geçtikten sonra Doğu Roma (Bizans) ile olan ilişkilerin yeniden düzenlenmesi için 434 yılında Doğu Roma imparatorunun gönderdiği heyetle Margus Antlaşması'nı imzalamıştır. Bizans elçileri, Margus Kalesi önünde Attila tarafından at üzerinde karşılandı. Attila burada barış şartlarını at üzerinde yazdırdı. Antlaşmanın başlıca maddeleri şunlardır:

- ◆ Hunlarca esir edilmiş Romalılar ile çeşitli nedenlerle ülkelerini terk eden Hunlar, Bizans Devleti'ne kabul edilmeyecektir.
- ◆ Romalı mülteciler ve esirlerin her biri için Avrupa Hunlarına sekiz altın fideye ödenecektir.
- ◆ Romalılar, Hunların hakimiyeti altında olan kavimlerle iş birliği yapmayacaktır.
- ◆ Hun Devleti'ne ödenen vergi 300 libre altın yerine 700 libre altın olacaktır.
- ◆ Ticari faaliyetler belirli sınır kasabalarında devam edecektir.

Buna göre Margus Antlaşması ile ilgili;

- I. Bizans İmparatorluğu Avrupa Hun Devleti'nin gücünü ve üstünlüğünü kabul etmiştir.
- II. Hunlar her koşulda kârlı çıkmıştır.
- III. Bizans'ın Hun Devleti'nin iç işlerine müdahale etmesinin önüne geçilmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve III
- C) **I, II ve III**
- D) II ve III
- E) Yalnız III

3 Doğu Roma (Bizans) İmparatoru, Margus Antlaşması'nın şartlarına uymayınca Hun İmparatoru Attila, I ve II. Balkan Seferi'ne çıktı. Yapılan Anatolios Antlaşması ile Bizans'ın vergisi üç katına çıkarıldı.

Buna göre;

- I. Bizans, Avrupa Hun Devleti'nin üstünlüğünü kabul etmiştir.
- II. Attila, Bizans üzerinde hakimiyet sağlamıştır.
- III. Bizans bir daha Hunlara saldırma cesaretinde bulunmamıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I, II ve III
- B) Yalnız I
- C) Yalnız II
- D) Yalnız III
- E) I ve II

4 Göçebe bir devlet yapısına sahip Avrupa Hunları'nın tepe noktasında hükümdar bulunmakta idi. Bu hükümdarların hangi unvanları kullandığı bilinmemekle birlikte diğer Türk devletlerinde olduğu gibi Hunlarda da hâkimiyetin Tanrı tarafından bağışlandığı anlayışı hâkimdi. Tanrı tarafından verildiğine inanılan bu yetkinin hükümdarın soyu için de geçerli olduğu kabul edilirdi.

Avrupa Hunlarında yönetim anlayışı ile ilgili;

- I. Gücün meşruiyet kaynağı dine dayalıdır.
- II. Kutsallık sadece hükümdar için geçerlidir.
- III. İktidar mücadelesine ortam oluşturmuştur.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) **I ve III**
- D) II ve III
- E) I, II ve III

5 Karluklar, Uygurlar ve Basmillerle birleşerek II. Kök Türk Devleti'ni yıkmışlardır. Bir süre Uygurların egemenliğinde yaşayan Karluklar, Uygurlarla anlaşamayınca batıya göç etmişlerdir. Talas Savaşı'nda da Abbasilere yardım ederek Çin'in yenilmesinde etkili olmuşlardır.

Buna göre;

- I. Karluklar din değiştirmişlerdir.
- II. Türk toplulukları birbirleriyle mücadele etmişlerdir.
- III. Çin Abbasilere vergi vermeyi kabul etmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I, II ve III
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) **Yalnız II**
- E) I ve III

6 ve 7. soruları metne göre cevaplayınız.

Hunların yönetimi altına girmek istemeyen kavimler (Vandallar, Burgondlar, Vizigotlar, Ostrogotlar) göç etmek zorunda kaldılar. Bu kavimler, önlerindeki kavimlerin de batıya doğru göç etmelerine neden oldular. Böylece yüz yıl kadar süren Kavimler Göçü'nü başlattılar (375). Avrupa uzun yıllar göçlerle çalkalandı. Kavimler Göçü ile merkezi otorite zayıfladı ve derebeylik ortaya çıktı. Böylece Avrupa'da Orta Çağ boyunca sürecek olan feodalitenin oluşumunu da sağladı. Tüm barbar kavimler ve Germenler, Hristiyanlığı kabul etti ve bu inanç Orta Çağ Avrupası'na egemen oldu. Derebeylik sisteminde üretim azaldı, ağır vergilerle halkın sefaleti arttı. Roma İmparatorluğu Batı ve Doğu olmak üzere ikiye ayrıldı. Avrupalı kavimler Hunlardan özellikle orduda atın kullanılması, onlu sistem, ceket ve pantolonun kullanılmasını öğrendiler.

6 Buna göre Kavimler Göçü'nün Avrupa'da aşağıdaki alanların hangisinde değişikliğe yol açtığı söylenmez?

- A) Sosyal B) Siyasi C) Kültürel
D) Ekonomi E) Hukuk

7 Metinde geçen feodalitenin oluşumu ve Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılması Avrupa'da aşağıdaki alanların hangisinde değişimin yaşandığını gösterir?

- A) Etnik B) Din C) Siyasi
D) Sosyal E) Ekonomi

8

Verilen harita incelendiğinde;

- I. Hunların batıya doğru ilerlemesi Kavimler Göçü'ne neden olmuştur.
- II. Hunlar önlerine çıkan kavimleri yerlerinden etmekle kalmamış Avrupa'nın içlerine kadar ilerlemişlerdir.
- III. Kavimlerin hareketleri Avrupa kıtasının tamamına yayılmıştır.
- IV. Göçlerin sonucunda Avrupa kıtasının etnik yapısında değişimler yaşanmıştır.

çıkarımlardan hangileri yapılabilir?

- A) I, II ve III B) II ve III C) I, II ve IV D) II, III ve IV E) Yalnız III

1 Hazar Devleti kuvvetli ordusu ile hâkim olduğu geniş sahada asayiş ve ulaşım güvenliği sağlayarak VII ve IX. yüzyıllar boyunca Doğu Avrupa'da tam manasıyla bir "Hazar Barış Çağı" gerçekleştirmiştir. Bu barış dönemi ile beraber Hazar ülkesi; ulaşımın hızlandığı, mal değişiminin arttığı, Doğulu ve Batılı milletlerden kitleler hâlinde ticaret ve sanatla uğraşan insanların kaynaştığı bir yer hâline gelmiştir. Gök Tengri inancına mensup olan Hazarların milletlerarası bu sıkı ilişkileri sonucunda ülkelerinde İslamiyet, Hristiyanlık ve Musevilik de yayılmıştır. Hazar barışının sağladığı rahatlık ve huzurla gelişen ticari faaliyet, tarihin önemli olaylarından biridir. Bu süreçte refah içinde yaşayan Hazarlar; bal, mum, un, kadife ve kürk ticareti yapmışlar; arıcılık ve bal mumu ticareti ile uğraşmışlar, denizde ve nehirlerde gemiler işletmişlerdir.

Buna göre Hazarlar ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Dini hoşgörünün bulunduğu bir ülke olması
- B) Doğu-Batı arasında kültürel bir köprü vazifesi görmesi
- C) Dönemin uluslararası bir ticaret merkezi olması
- D) **İslamiyet'i resmi din olarak kabul etmesi**
- E) Birçok alanda ticaret faaliyetlerinin yürütüldüğü ülke olması

2 Türk devletleri hakimiyetleri altında tuttıkları topraklarda ticareti canlandırmak amacıyla Çin dışında Sasani ve Bizans devletleriyle de antlaşmalar yapıyorlardı. Türklerin bu devletlerle olan siyasi ve ticari ilişkilerinde İpek Yolu'nun önemli bir yeri vardı. Bu nedenle Türk devletleri, kazançlı bir ticarete konu olan İpek Yolu'nu kontrol altında tutmaya büyük önem vermiştir.

Bu paragraftan çıkarılabilecek genel yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) **Türk devletlerinde** dış politikanın temel hedeflerinden biri İpek Yolu'na hakim olmaktır.
- B) Türkler her dönem Çin'e karşı ittifak arayışlarına girmiştir.
- C) Konargöçer yaşam tarzı Türk devletlerinin ticari faaliyetlerine yön vermiştir.
- D) Türkler İpek Yolu'na hakim olma mücadelesinde ilk olarak Çinlilerle karşı karşıya gelmişlerdir.
- E) Türk devletlerinin tek gelir kaynağı İpek Yolu ticaretidir.

3 Eski Türk topluluklarında ve devletlerinde ticaret, büyük ölçüde değiş - tokuş esasına dayanmaktaydı. Bunun yanında ticarete "satır" adını verdikleri gümüş para da kullanmışlardır.

- ◆ Hunlar: Çin'den ipek, çay ve tahıl alırken bunun karşılığında kürk, at, et, deri ve silah satmışlardır.
- ◆ Uygurlar: Çin'e daha çok sansar ve samur derisi satarken karşılığında ipek satın almışlardır.
- ◆ Hunlar: Tabak, heykel, kazan, ibrik, zırh, kılıç, mızrak, eyer ve koşum gibi madeni araç gereç üretip satmışlardır.
- ◆ Kök Türkler: Çin'den ipek, buğday ve pirinç alırken karşılığında başta at olmak üzere koyun, keçi ve hayvansal gıdalar satmışlardır.

Buna göre Türklerin ticari politikaları ile ilgili;

- I. daha çok ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik ticari faaliyetlerde buldukları,
- II. konargöçer yaşam tarzının ticari faaliyetlerde etkisini gösterdiği,
- III. tarihte gümüş parayı kullanan ilk milletin Türkler olduğu,
- IV. ticari faaliyetlerde madeni eşyalara yer verdikleri

durumlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız IV
- B) I ve III
- C) I, II ve III
- D) III ve IV
- E) **I, II ve IV**

4 Tarihte "Hazar Barış Çağı" adıyla geçen bu dönemde Hazarlar çeşitli milletlerden tüccarların ülkelerinde serbestçe dolaşmalarına izin verdiler. Diğer yandan ticaret yollarının önemli yerlerinde müstahkem kaleler inşa ettiler. Bu sayede tüccarlar ve zanaatkarlar Hazar şehirlerine yerleşirken halkın refah seviyeside yükseldi. Farklı dinlerden tüccarlarla kurulan ticari ilişkiler sonucunda Hazarlar arasında Müslümanlık, Hristiyanlık ve Musevilik dinleri yayıldı.

Buna göre Hazarların kendi topraklarında;

- I. güvenli ticaret,
- II. hoşgörü,
- III. uluslararası ticaret

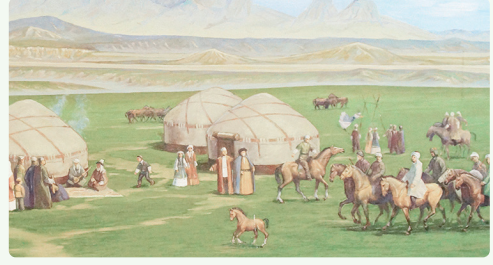
imkânlarından hangilerini sağladıkları söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) **I, II ve III**

5

Bütün toplumlar, içinde yaşadıkları coğrafi ortama uyum sağlayarak hayatlarını sürdürürler. Karasal iklimin hüküm sürdüğü Orta Asya coğrafyasında yaşayan Türkler de bu coğrafyanın şartlarına göre hayatlarını düzenlemişlerdir. Farklı coğrafi yapılardan meydana gelen Orta Asya bölgesi, üretim imkânları bakımından sulanabilir araziler, orman, bozkır ve çöllerden oluşmuş, bu coğrafi özellikler de o bölgede yaşayan insanların hayatlarını şekillendirmiştir. Bozkır olan bu coğrafyada hayvancılık temel geçim kaynağı olmuştur. Hayvancılıkla uğraşan Türkler koyun, keçi, at, deve ve sığır sürülerinden oluşan hayvanlar beslemiş, bu hayvanların etinden, sütünden derisinden, yününden ve gücünden faydalanmışlardır. Halk, sürülerini otlatmak ve güvenli bir şekilde yaşamak amacıyla mevsimsel olarak belirli bölgelere göç etmişlerdir.

Metne göre ilk Türk devletleri ile ilgili;

- I. Orta Asya coğrafyasının kendine has özellikleri, Türklerin ekonomik hayatını şekillendirmiştir.
- II. Türklerin geçim kaynağı konargöçer yaşam tarzını ortaya çıkarmıştır.
- III. Türkler yaşadıkları coğrafyada daha çok hayvancılık faaliyetleri ile uğraşmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

6

İlk Türk devletlerinin ticaret yaptığı komşularını gösteren haritada numaralandırılmış alanlara gelmesi gereken devletler aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

	I	II	III
A)	Moğol	Türkiye Selçuklu	Gazneliler
B)	Batı Roma İmparatorluğu	Emeviler	Sasaniler
C)	Bizans İmparatorluğu	Sasaniler	Çin
D)	Çin	Sasaniler	Bizans İmparatorluğu
E)	Moğol	Bizans İmparatorluğu	Avrupa Hun Devleti

- 1 İslamiyet öncesinde Arapların büyük bir kısmı çok tanrılı bir inanca sahipti. Tanrılarını temsilen yapmış oldukları putlara taparlardı. Her kabilenin kendisine ait bir tanrısı vardı. Bu putlar, kabilelerinin tanrılarını temsilen Kâbe'de bulunurdu. Araplar haram aylarında bu putları ziyaret etmek için Kâbe'yi ziyarete giderlerdi. Arabistan'da puta tapıcılığın yanı sıra Hz. İbrahim'in dini olan Hanifilik inancı ile Hristiyanlık, Musevilik ve Sabilik (yıldızlara tapma) gibi inançlar da bulunmaktaydı.

Buna göre Arap Yarımadası ile ilgili;

- I. tek tanrılı inanışların bulunduğu,
- II. teokratik yönetim biçiminin olduğu,
- III. farklı inançlara mensup insanların bir arada yaşadığı,
- IV. putperestlikten sonra en yaygın inancın Hristiyanlık olduğu

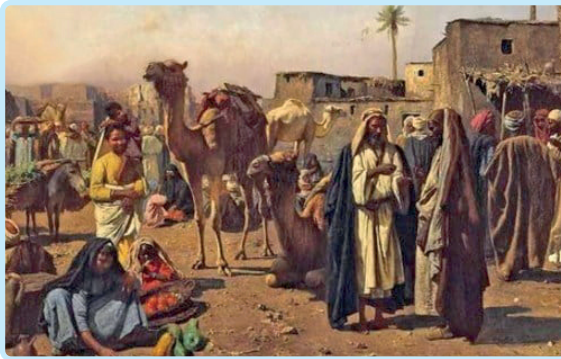
özelliklerinden hangileri söylenebilir?

- A) II ve III B) I ve III C) I, II ve III D) II, III ve IV E) I, III ve IV

2

İslamiyet Öncesi Arabistan

İslamiyet öncesi Arabistan'da insanlar; hürler, mevaliler ve köleler olmak üzere üç sosyal sınıfa ayrılmıştı. Kabilenin unsuru olan hürler tüm haklara sahiptir. Herhangi bir hakka sahip olmayan köle ve cariyeler (kadın köleler) alınıp satılabilir, miras olarak bırakılabilir ve günlük işlerde çalıştırılabilir. Bir köle azat edilirse mevali denilen sınıfa geçmiş olurdu. Arabistanda toplum şehirde yerleşik hayat süren hadariler ve çöllerde göçebe olarak yaşayan bedevilerden oluşmuştur. Hadarilerin geçim kaynakları tarım ve ticarettir. Bedevilerin ise temel geçim kaynağı avcılık ve takasa dayalı ticarettir. Hadariler kabile anlayışıyla yaşamalarına rağmen yönetim tarzları bedevilerinkinden farklılık gösterirdi. Kabile reisinin yönetiminden ziyade kabile meclisi tarafından yönetilir ve önemli kararlar oy çokluğuyla alınır. Kabileler hâlinde yaşayan bedeviler, Arapçayı en duru ve doğru şekilde konuşurlardı. Bu nedenle şehirli, çocuklarını Arapçayı doğru öğrenmeleri için bedevi ailelerin yanına çöle gönderirdi.

Hadariler

Bedeviler

Buna göre;

- I. Farklı yaşam tarzları ekonomik faaliyetlerde de çeşitliliği getirmiştir.
- II. Bedeviler ile hadariler arasındaki ortak nokta kabilecilik anlayışıdır.
- III. İnsan haklarının sınırlı kaldığı bir toplum yapısı hâkimdir.
- IV. Kabilecilik kültürel birliğin oluşmasını engellemiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) III ve IV C) I, II ve IV D) II, III ve IV E) I, II ve III

3

İslamiyet öncesi Arabistan'ın durumunu gösteren harita incelendiğinde aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılabılır?

- A) Arabistan'ın coğrafi yapısı ve doğal koşulları, insan toplulukları arasındaki iletişimi önemli ölçüde engellemiştir.
B) Arap Yarımadası'na birçok kavmin göç etmesi etnik çeşitliliğe neden olmuştur.
C) Arap kabileleri ticaret yollarında hakimiyet kurmak için sık sık mücadele etmişlerdir.
D) Arabistan Yarımadası'nda merkezi bir devlet kurulamamıştır.
E) Arabistan Yarımadası'ndaki devletlerin kralları kabile reisleri tarafından belirlenmiştir.

4 İslamiyet'in doğduğu dönemde, Arabistan ve çevresinde dönemin iki büyük gücü olan Doğu Roma ve Sasani imparatorluğu hüküm sürmekteydi. Çöllerle kaplı Arabistan topraklarının önemli bir gelir getirmemesi bu bölgenin büyük devletlerin ilgisini çekmemesine ve istilaya uğramasına neden olmuştu. Ayrıca bu dönemde Doğu Roma ve Sasani imparatorluğu arasındaki rekabet ve buna bağlı savaşlar, her iki devletin de yıpranmasına neden olmuştu.

Buna göre Arabistan Yarımadası'nın büyük devletlerin ilgisini çekmemesinde;

- I. sahip olduğu coğrafyanın olumsuz koşulları,
II. ekonomik getirisinin az olması,
III. dönemin büyük devletlerinin eski gücünden uzak olması

durumlardan hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

5 Günümüzdeki fuarlara benzeyen panayırlar, Arabistan ticaretinde önemli bir yer tutardı. Mekke'deki bu panayırlar, genellikle savaşmanın yasak olduğu haram aylarında kurulurdu. Böylelikle ticaret için gelen tüccarların güvenliği sağlanmış olurdu. Bu panayırlar, ekonomik hayatın olduğu kadar sosyal hayatın da önemli bir parçasıydı. Özellikle kabileler arasındaki birçok problem buralarda çözüldü. Panayırlarda edebi sohbetler yapılır, şairler en güzel şiirlerini buralarda okurdu. Bu şiirlerden beğenilenler Kabe'nin duvarına asılırdı.

Buna göre panayırların;

- I. kültürel ve ticari birlikteliği sağlaması,
II. bölgede geniş bir sosyal hareketliliğe sebep olması,
III. kültürel faaliyetlerin sergilendiği fuar misyonu görevini üstlenmesi

özelliklerinin hangilerinden söz edilmiştir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) II ve III
E) I, II ve III

1

KÂBE'NİN HAKEMLİĞİ

Resulullah otuz beş yaşlarındaydı. Kureyşliler, Kâbe'yi tamir ediyordu. Zaman zaman Hz. Muhammed de çalışıyor, onlarla birlikte taş taşıyordu. Kâbe'nin tamiri bitip sıra Hacerü'l Esved'i (Kara Taş) yerine koymaya gelince kabileler arasında tartışma çıktı. Taşı yerine koyma şerefi kime ait olacaktı? Tartışma büyüdü, neredeyse aileler birbirine girecekti. Sonra birisi bir teklifte bulundu. Kâbe'ye Şeybe kapısından ilk gelen hakem olacak ve o ne derse herkes onu kabul edecekti. İlk gelen Hz. Muhammed oldu. Bütün kabileler buna sevindiler. "Muhammed emin bir kimsedir, onun hakemliğine razıyız." dediler. Durumu kendisine arz ederek hakemliğini istediler. Hz. Muhammed, kabul etti, hırkasını yere serdi. Hacerü'l Esved'i üzerine koydu ve: "Her aileden birer kişi ucundan tutsun" dedi. Hep beraber taşı kaldırıp konulacağı yere getirdiler. Hz. Muhammed de taşı bizzat kendi eliyle alıp yerine yerleştirdi.

Metinde yaşanan olay Hz. Muhammed'in hangi özelliğini ön plana çıkarmıştır?

- A) Yöneticiliğini B) Çalışkanlığını C) Liderliğini D) Yüksek ahlâkını E) **Güvenilir kişiliğini**

2

Hz. Muhammed'in getirdiği düşünceler, insanlar arasında rağbet görüyor ve her yerde konuşuluyordu. Bu durum Mekkeli müşrikleri öfkelendirdi. Müşrikler İslamiyet'e karşı tavır olarak Müslümanlara baskı ve şiddet uygulamaya, onlarla her türlü ticari alışverişi kesmeye, onları toplumdan tecrit (dışlanma, yalnızlığa terk etme) etmeye başladılar. Bunun üzerine Hz. Muhammed 622 yılında Medine'ye Hicret (göç) etmek zorunda kaldı. Hz. Muhammed Medine'de Yahudi ve Medinelilerle bir araya getirerek Medine Sözleşmesi'ni yaptı. Sözleşmenin bazı maddeleri şunlardır:

- ◆ Bir saldırı olduğu takdirde Medine hep beraber savunulacaktır.
- ◆ Yahudiler kendi dinlerinde Müslümanlar da kendi dinlerinde serbesttir.
- ◆ Yahudi ve Müslümanlar arasında yaşanabilecek anlaşmazlıklarda Hz. Muhammed hakem olarak kabul edilecektir.
- ◆ Yahudiler ve Müslümanlar üçüncü bir tarafa karşı savaş ilanına mecbur kalırsa birbirlerine yardım edeceklerdir.
- ◆ Medine'de yaşayanların birbirleriyle savaşmaları yasaktır.

Metne göre aşağıdakilerden hangisi Hz. Muhammed'in ulaşmak istediği amaçlar arasında gösterilemez?

- A) Medine'de huzur ve barış ortamı oluşturmak B) Medine'de hoşgörü ortamı oluşturmak
C) Mekkelilere karşı güç birliği oluşturmak D) Yaşanabilecek iç çatışmaların önüne geçmek
E) **Medine yönetimini daha çok Müslümanlardan oluşturmak**

3

Hz. Ömer, halka karşı son derece şefkatli ve merhametliydi. Onların haklarını daima korurdu. Birgün Hz. Ömer halka yemek dağıtıyordu. Herkes sırasını beklerken sahabenin ileri gelenlerinden Sa'd B. Ebü Vakkas sıraya dikkat etmeyip öne geçti. Bunun üzerine Hz. Ömer onu uyararak sırasına geçmesini istedi ve şöyle dedi: "Sen Allah'ın adaletini gözetmiyorsan ben sana öğretilirim." Halifeyi kızdıran, sıraya ve eşitlik ilkesine uyulmamasıydı. Hz. Ömer, Beytülmal'de toplanan paraları israf etmekten kaçınırdı. Maaşını Beytülmal'den aldığı halde en azını alırdı. Çoğu zaman ihtiyacını karşılayamaz, Beytülmal emirinden borç isterdi. Hz. Ömer, ailesinden birinin kendi hakkı olmayan bir şeye sahip olmasından çok çekinirdi. İnsanlara kötü örnek olmamaya dikkat ederdi. Kendinde ve ailesinde olabilecek küçük bir sapma diğer insanların daha fazla bozulmalarına sebep olacağından ev halkını sıkı sıkı uyarırdı. Bir sorun çıktığında karar vermeden önce halkın görüşüne başvurur, konuyu onlarla enine boyuna tartışırdı. Halkın her kesiminden insan Hz. Ömer'in karşısısında fikirlerini söyleme fırsatı bulurdu.

Hz. Ömer'in bu tutumu dönemi ile ilgili;

- I. sosyal devlet, II. demokratik yönetim, III. kişi hakları, IV. teşkilatlanma

özelliklerinden hangilerinin uygulandığını göstermektedir?

- A) **I, II ve III** B) II ve III C) III ve IV D) II, III ve IV E) I ve III

4

Veda Hutbesi (632)	Benzer Olgu	İnsan Hakları Beyannamesi (1948)
Allah'ın haram ve dokunulmaz kıldığı canı, haksız yere öldürmeyeceksiniz.	I	Herkesin yaşama hakkı ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı vardır.
Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın da Arap üzerine üstünlüğü olmadığı gibi kırmızı tenlinin siyah tenli üzerine, siyahın da kırmızı üzerinde bir üstünlüğü yoktur.	II	Herkes yasa önünde eşittir ve ayırım gözetilmeksizin yasa tarafından eşit korunmaya hakkı vardır. Herkes, bu bildirgeye aykırı herhangi bir ayrımcılığa ve ayrımcı kışkırtmalara karşı eşit korunma hakkına sahiptir.
Ey insanlar! Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız, kadınların da sizin üzerinizde hakkı vardır.	III	Yetişkin erkeklerle kadınların, ırk, uyruklu ya da din bakımından herhangi bir sınırlama yapılmaksızın, evlenmeye ve bir aile kurmaya hakkı vardır.
Suçlu, kendi suçundan başka suç ile suçlanamaz. Baba, oğlunun suçu üzerine, oğlu da babasının suçu üzerine suçlanamaz.	IV	Hiç kimse keyfi olarak yakalanamaz, tutuklanamaz ve sürgün edilemez. Hiç kimse, işlendiği sırada ulusal ya da uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan herhangi bir fiili yapmak ya da yapmamaktan dolayı suçlu sayılamaz.
Cenab-ı Hak her hak sahibine hakkını vermiştir. Her insanın mirastan hissesi ayrılmıştır. Mirasçıya vasiyet etmeye lüzum yoktur.	V	Herkesin, tek başına ya da başkalarıyla ortaklık içinde, mülkiyet hakkı vardır. Kimse mülkiyetinden keyfi olarak yoksun bırakılamaz.

Verilen tabloda Veda Hutbesi ile İnsan Hakları Beyannamesi birlikte değerlendirildiğinde numaralı alanlara gelmesi gereken kavramlar aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

	I	II	III	IV	V
A)	İnsanların Eşitliği	Kadın Hakları	Mülkiyet Hakkı	Suçun Şahsiliği	Can ve Mal Güvenliği
B)	Can ve Mal Emniyeti	İnsanların Eşitliği	Kadın Hakları	Suçun Şahsiliği	Mülkiyet Hakkı
C)	Mülkiyet Hakkı	Suçun Şahsiliği	İnsanların Eşitliği	Can ve Mal Emniyeti	Kadın Hakları
D)	Kadın Hakları	Can ve Mal Emniyeti	Suçun Şahsiliği	Mülkiyet Hakkı	İnsanların Eşitliği
E)	Suçun Şahsiliği	Mülkiyet Hakkı	Can ve Mal Emniyeti	Kadın Hakları	İnsanların Eşitliği

5

Bedir Savaşı

Mekkeliler, içinde Medine'ye hicret eden Müslümanların mallarının da olduğu bir kervanı Şam'a göndermeye karar vermiştir. Bu ticaretten elde edecekleri gelir ile de Müslümanlarla savaşmayı amaçlamışlardır. Bunu öğrenen Müslümanlar, Şam kervanının yolunu kesmek ve gözdağı vermek için sefer düzenlemiştir. Bedir kuyuları önünde yapılan savaşı Müslümanlar kazanmıştır. Bedir Savaşı'nda elde edilen ganimetler, savaşa katılanlar arasında paylaştırılmıştır. Hz. Muhammed başta olmak üzere sahabelerin birçoğu esirlerin fidye karşılığı serbest bırakılmasını savunmuştur. Esirlerin, fakir olup ödeme yapamayacak olanlarından okuma-yazma bilenler, on Müslüman'a okuma-yazma öğretmesi karşılığında serbest bırakılmıştır.

Bu uygulamalar;

- I. Savaş hukukunun uygulandığı,
- II. Medine'de okuryazar oranının arttırılmaya çalışıldığı,
- III. Müslümanlar arasında kültürel seviyenin yükseltilmeye çalışıldığı

durumlarından hangilerini kanıtlar niteliktedir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

6 ve 7. soruları aşağıdaki görselde verilen bilgilere göre cevaplayınız.

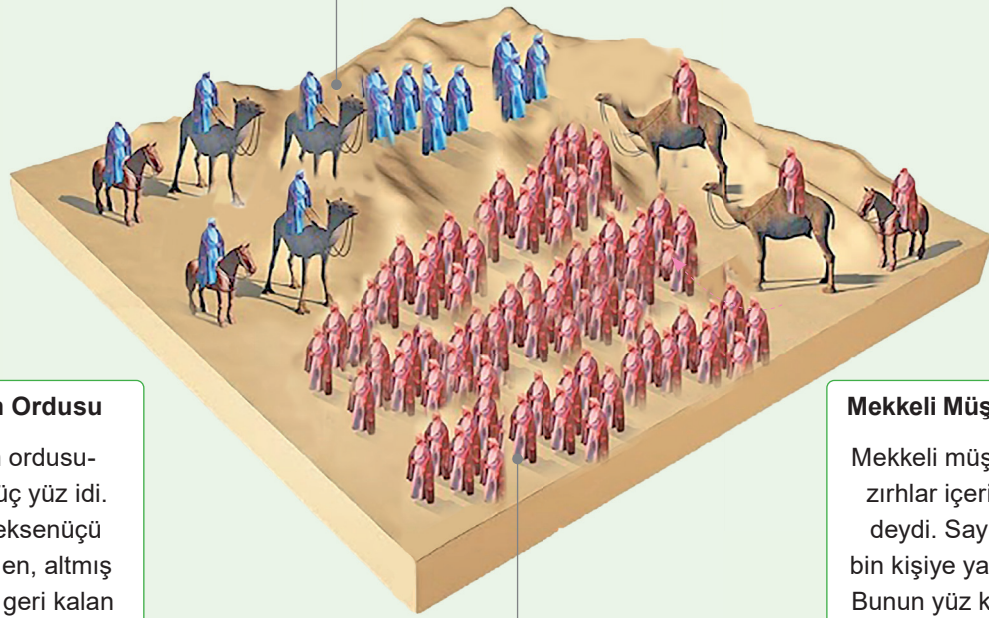
BEDİR SAVAŞI

Mekkeli müşriklerin büyük sermayelerle hazırladığı ticaret kervanı Şam'a doğru yola çıktı. Daha önceden hac yolunu Müslümanlara kaptıran Mekkeliler Şam'a giden ticaret yolunun Müslümanlar tarafından kesileceğini ve bunun için de Bedir kuyularına geldiklerini haber alınca büyük bir ordu hazırlayarak Bedir kuyularına doğru harekete geçtiler.

17 Ramazan (13 Mart 624)

Cuma günü sabahleyin her iki ordu Bedir kuyularına doğru ilerledi.

300 kişilik
Müslüman ordusu

Müslüman Ordusu

Müslüman ordusunun sayısı üç yüz idi. Bunların seksenüçü muhacirlerden, altmış biri Evs'den geri kalan da Hazrec kabilesindedi. Yalnız üç atları ve yetmiş develeri vardır.

Mekkeli Müşrikler

Mekkeli müşrikler zırhlar içerisindeydi. Sayıları bin kişiye yakındı. Bunun yüz kadarı süvari yedi yüzü develi ve geri kalanı piyadeydi.

1000 kişilik
Mekkeli müşrikler

6 Buna göre Bedir Savaşı'nın çıkmasında aşağıdakilerden hangisi diğerlerine göre daha fazla etkili olmuştur?

- A) Siyasi B) Ekonomi C) Etnik D) Sosyal E) Askeri

7 Görsel değerlendirildiğinde;

- I. Muhacirler, III. Habeşiler,
II. Evs Kabilesi, IV. Hazrec Kabilesi

gruplarından hangilerinin Müslüman ordusunda yer aldığı söylenemez?

- A) Yalnız I B) I ve II C) II ve III D) Yalnız III E) III ve IV

8

Hiz. Muhammed, 632 yılında ailesi ve kalabalık bir Müslüman grubuyla hac görevini yerine getirmek için Mekke'ye gitmiştir. Bu hac sırasında 100.000 kişiden fazla bir topluluğa hitaben bir hutbe okumuştur. Hiz. Muhammed'in bu hutbesi İslam tarihinde Veda Hutbesi olarak adlandırılır. Veda Hutbesi, dünyada insan haklarına yönelik ilk belgelerden biridir. Aşağıda Veda Hutbesi'nin bir kısmı verilmiştir:

...Ashabım! Kimin yanında bir emanet varsa onu hemen sahibine versin. Cahiliye devrinde güdülen kan davaları tamamen kaldırılmıştır. Sözümü iyi dinleyiniz ve belleyiniz. Müslüman Müslüman'ın kardeşidir. Ve böylece bütün Müslümanlar kardeşlerdir. Bir Müslüman'a kardeşinin kanı da malı da helal olmaz. Ne zulmediniz ne de zulme uğrayınız.

İnsanlar! kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz, kadınları Allah'ın emaneti olarak aldınız. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız, onların da sizin üzerinizde hakları vardır.

Ey insanlar! Hepiniz Adem'in çocuklarıdır. Adem ise topraktır. Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın da Arap üzerine üstünlüğü olmadığı gibi kırmızı tenlinin siyah tenliye, siyah tenlinin de kırmızı tenliye bir üstünlüğü yoktur. Suçlu, kendi suçundan başka suç ile suçlanmaz. Baba oğlunun suçu üzerine, oğlu da babasının suçu üzerine suçlanamaz.

Verilen metin değerlendirildiğinde Veda Hutbesi'nde aşağıdaki evrensel kavramlardan hangisinin yer aldığı söylenemez?

- A) Adalet B) Eşitlik C) Kadın hakları D) Hoşgörü E) Ulusçuluk

9

MEDİNE SÖZLEŞMESİ

Hiz. Muhammed 622 yılında Mekke'den Medine'ye hicret ettiğinde Medine şehirinde putperest, Yahudi ve Hristiyanlar bulunmaktaydı. Bir süre sonra Hiz. Muhammed, Medine'de yaşayanlarla bir sözleşme yaptı. Böylece Hiz. Muhammed aynı topraklar üzerinde yaşayan insanların, dinleri, inançları ve idealleri aynı olmasa da uymaları gereken evrensel kuralları bu sözleşmeyle ortaya koymuş oldu. Bu sözleşmeye "Medine Sözleşmesi" denilmektedir. Bu sözleşmenin bazı maddeleri şunlardır:

- ◆ Yahudiler veya Müslümanlar üçüncü bir tarafa karşı savaş ilanına mecbur kalırsa birbirlerine yardım edeceklerdir.
- ◆ Medine'ye karşı bir saldırı olduğu takdirde şehrin korunması için taraflar birlikte hareket edeceklerdir.
- ◆ Medine'de yaşayanların birbirleriyle savaşması yasaktır.
- ◆ Yahudiler kendi dinlerinde, Müslümanlar da kendi dinlerinde serbesttir.
- ◆ Yahudiler de Müslümanlarla birlikte Peygamber'in devlet başkanlığını kabul edeceklerdir.

Buna göre Medine Sözleşmesi ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Medine'de toplum olma bilinci kazandırılarak halkın birbirlerini kabullenmeleri sağlanmıştır.
B) İslam inancı Medine halkının tamamı tarafından benimsenmiştir.
C) Teokratik nitelikte bir devletin kurulmasına zemin hazırlanmıştır.
D) Medine'de dini kaynağa dayanmadan mutlak barış, din ve vicdan özgürlüğüne dayalı bir düzen oluşturulmuştur.
E) Medine Sözleşmesi hukukta eşitlik isteyen siyasi ve idari bir anayasa özelliği taşımaktadır.

1 ve 2. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Tanım: Müslümanların Emeviler'den önceki fetih hareketleri dinsel sebeplere dayanmaktaydı. Emeviler Dönemi'nde ise fetih hareketlerinin amaçları daha da farklılaştı. Emeviler, siyasi ve ekonomik güç elde etmek için de fetih hareketlerine girişmişler ve çeşitli bölgeleri hakimiyet altına almışlardır. Bir süre sonra ise ele geçirilen bölgelerdeki esirlere/kölelere "mevali" demeye başlamışlardır. İlerleyen yıllarda ise mevali anlayışı daha da genişletilerek özgür ve köle olma şartı aranmadan Müslüman olup fakat Arap olmayan herkes için verilmiş bir isim hâline getirilmiştir. Başlangıçta sayıları az olan mevali sınıfı İslamiyet'in yayılması ile Emeviler Dönemi'nde yirmi bin kişiye dayanmıştır.

Durum: Emeviler Dönemi'nde mevaliyi hakir gören bir anlayış ortaya çıkmıştır. Bu dönemde mevali ile aynı hızda yürümedikleri, onlarla aynı sofrada oturmadıkları, camilerini ayırdıkları, onların mesleklerine aşağılayıcı bir gözle baktıkları, kızlarını mevalinin erkeklerine vermekten kaçındıkları ve arkalarında namaza durmaktan çekindiklerine dair rivayetler nakledilmiştir. Bunun yanında Emevi Hanedanı'nın son yıllarına kadar annesi Arap olmayan aile fertlerinin halifeliğine olumlu bakılmamıştır. İktidarda bulunan Emevi yöneticilerinin çoğu, Müslümanların eşitliği ilkesini bir yana bırakarak mevali ile Araplar arasında ayırım yaptığı, mevaliye Kur'an ve Sünnet'te yeri olmayan bazı vergiler yüklediği ve fetihlere katıldıkları hâlde bazı bölgelerde onları askeri maaş divanına kaydetmediği bilinmektedir. Mevalilerden alınan bu fazla vergiler nedeniyle bu dönemde topraklar çok genişlese de İslam'ın diğer milletlerce kabulü aynı oranda olmamıştır.

1 Buna göre Emeviler ile ilgili;

- I. İslamiyet'in ilkelerini yeterince algılayamadıkları,
- II. Mevali anlayışının temelini attıkları,
- III. Arap ırkçılığı yaptıkları,
- IV. İslam dünyasında toplumsal ayrılmaya yol açtıkları

durumlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I, II ve III B) I, II, III ve IV C) III ve IV
D) I ve II E) I, III ve IV

2 Tanım ve durum değerlendirildiğinde Emevilerin bu ayrımcı tutumunun;

- I. sosyal, III. kültürel,
- II. ekonomi, IV. yönetim

alanlarından hangilerini etkilediği söylenebilir?

- A) I, II, III ve IV B) II, III ve IV C) II ve III
D) I ve IV E) I, II ve IV

- 3 Abbasilerin Emevi Devleti'nin varlığına son verdiği dönemde bu aileden olan Abdurrahman, İspanya'ya giderek Endülüs Emevi Devleti'ni kurdu. Kurtuba, Endülüs Emevilerinin başkenti hâline geldi (756). Abdurrahman, Abbasilerle mücadele etti. Franklara karşı başarılar kazandı. Endülüs Emevilerinin en parlak dönemi ise III. Abdurrahman ve II. Hakem zamanıydı (956). Endülüs Emevileri siyasi ve askeri başarılarından çok, bilim ve kültür alanındaki gelişmelere önem vererek İspanya'da birçok kütüphane ve medrese yaptırıldılar. X. yüzyılın başlarından itibaren Endülüs Emevi hükümdarı halife unvanını kullanmaya başladılar. Böylece İslam dünyasında aynı dönemde halifeliği kullanan üç devlet ortaya çıkmış oldu. Bu devletler Bağdat'ta Abbasiler, İspanya'da Endülüs Emevileri ve Mısır'da Fatimilerdi.

Buna göre;

- I. İslam medeniyeti Emeviler aracılığıyla Avrupa'ya taşınmıştır.
- II. Antik eserler Arapça'ya çevrilmiştir.
- III. İslam dünyasında siyasi ve dini bütünlük bozulmuştur.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

4

Şehirlerin Şehri Kurtuba

Kurtuba'yı anlatan Alman Sigrig Hunke (Zigert Henke), "Avrupa'nın Üzerine Doğan İslam Güneşi" adlı eserinde şunları ifade etmektedir: "Endülüslünün nazarında şehirlerin şehri Kurtuba'dır. Etrafını çevreleyen geniş, yeşil 28 varoşu ile Kurtuba, X. asrın ortalarında Batı'nın hatta bütün Avrupa'nın en geniş sahaya inşa olunmuş şehridir. Bu tarihte Kurtuba'da vezirlerle memurların ikemetgâhı dışında, 113.000 ikâmete mahsus ev, 600 cami, 300 hamam, 50 hastane, 80 sübyan mektebi (ilkokul), 17 medrese (üniversite) ve birçok yüksek okul vardır. XI. asırsa bu okullarda yaklaşık 4000 ilahiyat öğrencisi bir araya gelmiştir. 100.000 cilt kitabı içeren 20 resmi kütüphane vardır."

Buna göre Endülüs Emevileri Avrupa'da;

- I. bilimsel, II. kültürel, III. mimari, IV. ekonomi

alanlarından hangilerinin gelişimine katkıda bulunmuştur?

- A) I, II ve III B) II, III ve IV C) III ve IV D) II ve III E) Yalnız II

5

Uzun süren siyasi mücadeleler sonucu 661'de halifelik makamını ele geçiren Emevi Halifesi Muaviye, Hz. Hasan'ın şehadetinden sonra halifelik makamına ölmeden önce oğlu Yezid'i veliyaht tayin etti. Muaviye'nin ölümünden sonra yerine geçen oğlu Yezid, ilk iş olarak Hz. Hüseyin'in biatını almak istedi. Ancak Hz. Hüseyin Yezid'in halifeliğini kabul etmedi ve ailesiyle birlikte Mekke'ye geçti. Hz. Hüseyin'in Yezid'in halifeliğini kabul etmediğini duyan Kufe halkı, Hz. Hüseyin'e mektup yazarak onu Kufe'ye çağırdılar. Hz. Hüseyin yanındakilerle birlikte Kufe'ye gittiği esnada Kербela'da Yezid'in gönderdiği güçlerce kuşatıldı ve Hz. Muhammed'in pek çok akrabası ile birlikte şehit edildi. Bu olay ile Müslümanlar; Sünniler ve Şiiiler olmak üzere ikiye ayrıldılar.

Buna göre Kербela Olayı ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Yaşanan gelişmeler Müslümanlar arasında ayrışmalar konusunda kırılma noktasıdır.
B) İslam dünyasında mezhep ayrılıklarına yol açmıştır.
C) Hz. Hüseyin halifeliğin saltanata dönüştürülmesine karşı çıkmıştır.
D) Kербela Olayı'ndan sonra halifelik yeniden seçimle belirlenmiştir.
E) Yezid Hz. Hüseyin'i ortadan kaldırarak halifeliğini kesinleştirmiştir.

6

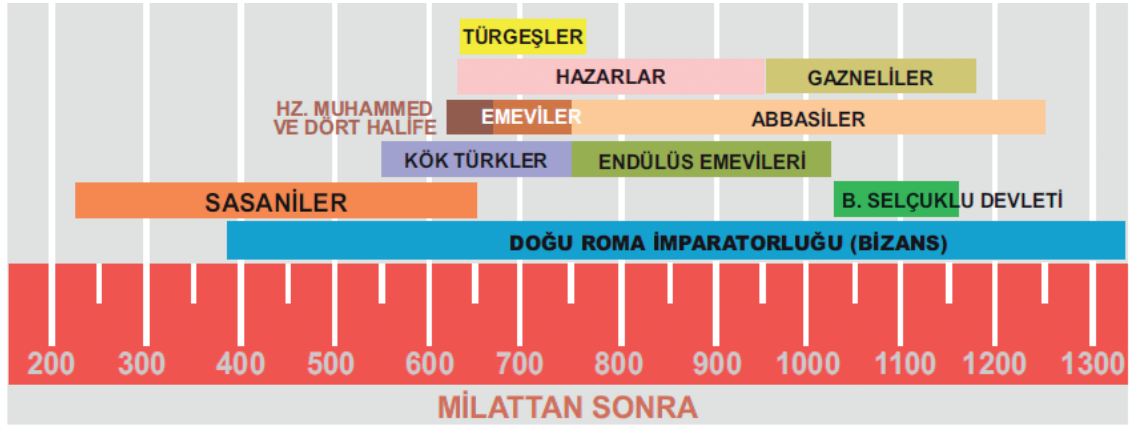
Edebiyat alanında Avrupa'da fabl türünün ortaya çıkışı, Hint-İran menşesine dayanan İslami eserlerin tesiriyle olmuştur. Meşhur La Fontaine (La Funten), "Kelile ve Dimne"den geniş çapta istifade ettiğini bizzat kendisi söylemiştir. "Binbir Gece Masalları", Avrupa'da günümüze kadar gelen geniş bir kabul görmüştür. Dante'nin (Dante) de Latince tercümeleme sayesinde haberdar olduğu mi'rac mucizesinden etkilendiği ve onda yer alan figürleri farklı bir üslupla La Divina Commedia (La Divina Komedy) adlı ünlü felsefi-edebî eserine uyarladığı kabul edilmektedir. Endülüs'e özgü şiirlerin, Kastilya halk şiirinde, yeni yıl ilahilerinde yeni bir türün doğuşunu sağlamıştır. Endülüslülerin besteleyip söyledikleri şarkılar, Hristiyanlarca da kabul görmüş Aragon, Kastilya, Leon krallarının saraylarında Müslüman müzisyenler bulunmuştur. Endülüs musikisinin izlerini bugünkü İspanya müziğinde görmek mümkündür. Öte yandan Avrupa'daki Frankonian (Frankonyan) adlı notalandırma usulünün temelini Endülüslü müzisyenlerce atıldığı bilinmektedir.

Endülüs Emevileri ile ilgili verilen metne gelebilecek en uygun başlık aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Endülüs'te Sanat B) Endülüs'te Mimari C) Endülüs'te Halk Kültürü
D) İslam İnançında Sanat Anlayışı E) Yabancıların Gözünde İslam Sanatı

1

Yukarıdaki tarih şeridi değerlendirildiğinde;

- Aynı dönemde halife unvanını kullanan iki İslam devleti bulunmaktadır.
- Abbasiler ile Büyük Selçuklu çağdaş devletlerdir.
- Varlığını en uzun sürdüren devlet Bizans İmparatorluğu'dur.

çıkarımlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız II B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

2

Verilen harita değerlendirildiğinde;

- İslam devletleri üç kıtada hüküm sürmüştür.
- Abbasiler Dönemi'nde İslam sınırlarına yeni topraklar katılmıştır.
- Abbasiler Bizans sınırında Bizans'tan gelebilecek tehditleri önlemek için tampon bir bölge oluşturmuştur.

çıkarımlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I B) II ve III C) I, II ve III D) I ve III E) Yalnız III

- 3 Abbasilerde Samarra ve Avasım şehirlerine yerleşen Türkler Bizans'a karşı önemli fetihlerde bulunup ve Babek İsyanı'nı bastırınca Abbasiler tarafından geniş yetkilerle eyalet yönetimlerinde görevlendirildiler. Öyle ki Türk komutanları için emir-ülümera denilen makam kuruldu. Bu durum Türklerin devlet yönetimindeki etkilerini arttırdı. Türk yöneticileri zamanla görev yaptıkları eyaletlerdeki toprakları sahiplendiler. Görünüşte halifeye bağlı ama siyasal açıdan bağımsız hareket eden feodal yöneticiler hâline geldiler. Daha da ileri giderek istediklerini halife yapacak, istemediklerini halifelikten indirecek bir güce ulaştılar.

Bu gelişmeler Abbasiler'de;

- I. siyasi birliğin bozulması, III. devletin dağılmasının hız kazanması,
II. merkezi otoritenin zayıflaması, IV. teokratik yapının değişmesi

durumlarından hangilerine yol açmıştır?

- A) III ve IV B) I, II ve III C) II ve III D) Yalnız I E) I, II ve IV

- 4 Abbasi Halifesi Harun Reşit, sadece kendi ülkesinde değil, Avrupa'da da büyük ün kazanmıştır. Frank Kralı Charlemagne ile dostane bir ilişki kurmuştu. Bu duruma şu tarihi gelişmeyi örnek verebiliriz: Frank Kralı Charlemagne Harun Reşit'ten Hristiyanların Kudüs'ü serbestçe ziyaret etmelerine izin verilmesini istemişti. Charlemagne'in bu ricasını kabul eden Harun Reşit, ona elçiler ve hediyeler göndermişti. Bu hediyeler arasında o zamanlar Avrupa'nın bilmediği çalar saat de bulunuyordu. Harun Reşit'in bu adımı ve hediyeler skolastik düşüncenin hüküm sürdüğü Avrupa'da büyük bir hayranlık uyandırmıştı.

Buna göre aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılamaz?

- A) Harun Reşit Frank Kralı Charlemagne'nin askeri gücünden çekinmiştir.
B) İslam dünyası Orta Çağ Avrupası'ndan oldukça ileri bir düzeydedir.
C) Bu dönemde Avrupa'da kilisenin bağımsızlığından doğan baskıcı ve karanlık düşüncenin hakim olduğu bir süreç yaşanmaktadır.
D) Avrupa ile İslam dünyası arasında siyasi ilişkiler kurulmuştur.
E) Doğu ve Batı arasında iyi niyete dayalı diplomatik ilişkiler ön plana çıkmıştır.

- 5 Abbasiler, geniş topraklara hükmedip kültürel alanda gelişmiş olsa da ilk yıllardan itibaren devletten kopmalar başlamıştır. Örneğin; Endülüs Emevileri'nin bağımsızlığını kazanmasından sonra Fas'ta İdrisiler, Tunus'ta Ağlebiler gibi bağımsız ve yarı bağımsız devletler ortaya çıkmaya başlamıştır. IX. yüzyılın ortalarından itibaren Abbasilerin gücü, Mısır'dan batıya geçememiştir. 868-905 yılları arasında Tolunoğulları ve 935-969 yılları arasında İhşidler gibi Türk devletleri, Mısır ve Suriye'ye hâkim olarak batıdaki Abbasi sınırını daraltmışlardır. Doğudaki durum da batıdakinden çok farklı değildir. Maveraünnehir'de Samaniler, Horasan'da Tahiriler halifeye bağlı olmakla beraber iç ve dış işlerinde tamamen bağımsız hareket etmemiştir. Abbasiler, bütün olumsuzluklara rağmen siyasi yaşamını 1258 yılına kadar devam ettirmiştir. Bu tarihte Cengiz Han'ın torunu Hülagü, Bağdat şehrini işgal ederek Abbasi Devleti'ne son vermiştir.

Yukarıdaki metne göre Abbasiler ile ilgili;

- I. İlk yıllardan itibaren merkezi otorite sağlanamamıştır.
II. Kuzey Afrika topraklarının bir kısmı kaybedilmiştir.
III. İslam dünyasında siyasi bölünmeler yaşanmıştır.
IV. Kültürel alanda gelişmesine rağmen askeri ve siyasal açıdan teşkilatlanamamıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) II, III ve IV C) I, II ve III D) I ve IV E) II ve III

6 Türklerin Müslüman Araplarla ilk temasları Hz. Ömer zamanında gerçekleştirilen fetihlerle başladı. Ancak Türklerin toplu olarak İslamiyet'i kabul etmeleri ve Türk İslam Devleti kuracak çoğunluğa ulaşabilmeleri üç asırlık bir zamanı buldu. Türkler arasında İslamiyet'in yayılmasının gecikmesinde Emevi idarelerinin kendilerinden olmayan Müslümanları önemsememeleri etkili oldu. Abbasiler döneminde uygulanan eşitlik ve adalet politikalarının etkisiyle Türkler kısa zamanda ve kalabalık gruplar hâlinde İslamiyet'i kabul ettiler.

Buna göre;

- I. Türklerin Abbasiler Dönemi'nde İslamiyet'i kabul etmelerinin nedenleri nelerdir?
- II. Türkler Müslüman Araplarla ilk olarak ne zaman karşılaşmıştır?
- III. Türkler tarafından kurulan Türk İslam devleti kim döneminde kurulmuştur?
- IV. Emevi yöneticilerinin ırkçı politikaları izlemeleri ne gibi sonuçlar doğurmuştur?

sorularından hangilerinin cevabı yukarıdaki paragrafta yer almamaktadır?

- A) I ve II B) II ve III C) **Yalnız III**
D) III ve IV E) Yalnız IV

7 Abbasi Halifesi Mutasım'dan sonra devlet içerisindeki Türklerin etkisi giderek arttı. Türk komutanları, istediklerini halife yapmaya, istemediklerini halifelikten indirmeye bile başlamışlardı. Abbasiler, ülkelerinde yaşayan Türklerle idari ve mali görevler yanında askeri alanda da önemli görevler vermiştir.

Bu bilgilere göre;

- I. Abbasilerin Arap milliyetçiliği politikası uygulamadığı,
- II. Türklerin devlet içerisinde siyasi güç hâline geldiği,
- III. Türklerin Abbasi kültürünün etkisinde kaldığı

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) **I ve II** B) Yalnız II C) II ve III
D) Yalnız III E) I, II ve III

8 Abbasiler Emeviler gibi Arap ırkçılığı siyaseti gütmeyenler bu nedenle Emeviler zamanında sürekli olarak Araplarla savaşan Türkler, Abbasiler zamanında İslamiyet'i benimsemeye başladılar. Halife Mansur, Musul ve Azerbaycan valiliklerine Türkler arasında seçtiği kişileri atadı. Özellikle Halife Mutasım, annesi Türk olduğu için Türklerle çok önem vermiştir. Türklerin Araplara karşı savaşçı özelliklerini yitirmemelerini sağlamak amacıyla Türklerle ikamet etmeleri için Samarra şehrini kurmuştur.

Abbasi Devleti'nin bu politikaları ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Türklerin Abbasi devleti içinde etkinliği giderek artmıştır.
- B) Bizans'tan gelecek saldırılardan korunmak için önlemler alınmıştır.
- C) Emevilerin tersine hoşgörü politikası gütmüşlerdir.
- D) İslamiyet farklı uluslar içinde hızla yayılmaya başlamıştır.
- E) Türklerin savaşçı yeteneklerinden yararlanmak istemişlerdir.

9 Mısır'da kurulan ikinci Türk İslam devleti İhşidlerdir. (Akşitler) Tolunoğullarında olduğu gibi devlet yönetiminde Türkler bulunurken halkın büyük çoğunluğu Araplardan meydana geliyordu. İhşidler; Suriye, Hicaz Mekke, Medine ve Filistin gibi önemli yerleri egemenliği altına alan ilk Türk devletidir. İhşidler, Mısır'da tarımı geliştirmek için sulamaya büyük önem vererek kanallar ve setler yaptılar. Ülkenin sınırlarını Anadolu'ya kadar genişleten İhşidler ülkelerinde altın para kullandılar.

Buna göre İhşidler ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Ekonomik açıdan oldukça güçlü bir konuma gelmişlerdir.
- B) Üretimi artırıcı faaliyetlerde bulunmuşlardır.
- C) **Halkının farklı milletlerden meydana gelmesi kısa sürede yıkılmasına neden olmuştur.**
- D) Kutsal yerler ilk kez bu dönemde Türklerin eline geçmiştir.
- E) Ülke sınırları Mısır'ı aşmıştır.

- 1 İslam dünyasında bilim, felsefe ve edebiyatın yanı sıra sanat alanında da önemli çalışmalar yapılmıştır. İslam medeniyetinde sanat, estetik ile eşdeğer kullanılmıştır. İslam sanatı ve estetiği İslam'ın insan, alem ve hayat anlayışından bağımsız değildir. İslam sanatının başlangıçtan beri değişmeyen temel niteliği özgün üslubu, motif zenginliği ve kendisine has mimari sistemidir. Puta tapma geleneği İslam'ın ilk yıllarında tasvir yasağı koyulmasının ana nedenlerinden biri olmuştur. Bu nedenle İslam toplumunda görsel sanatlar daha çok hat, tezhip, ebru ve minyatür gibi soyut resim diyebileceğimiz süsleme alanlarında gelişme göstermiştir.

Buna göre İslam toplumunda görsel sanatlardan daha çok süsleme sanatının gelişmesinin nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sanatın dinin etkisi dışında gelişme göstermesi
B) **Resim ve heykel sanatının İslam inancı gereği yasaklanmış olması**
C) Dinin toplum üzerindeki etkisinin azalması
D) İslam medeniyetinde sanata önem verilmemesi
E) Arap kültürünün Arap olmayan toplumlar üzerinde etkinliğinin azalması

- 2 Eski Hint edebi metinleri ve matematiğe ilişkin yapıtlar, Abbasiler Dönemi'nden itibaren Hintli gezgin ve tüccarlar aracılığı ile Bağdat'a ulaştırılarak Arapçaya tercüme edilmiştir. Bu gelişmenin yaşanmasında Abbasi halifelerinin özgür tartışma ortamına imkân veren hoşgörülü tutumları ve bilim insanlarını koruyup desteklemeleri etkili olmuştur. Yunan kültürü, felsefe alanında etkili olurken Hint uygarlığı astronomi ve matematik konularında Abbasileri etkilemiştir. İran'ın İslam kültürüne olan katkıları daha çok güzel sanatlar, edebiyat ve yönetim alanında olmuştur. Galip bir devletin sulh (barış) anlaşması şartı olarak silah ve harp gemilerinin teslimini istemeye itina göstermesi gibi Harun Reşid de Ankara'nın fethinden sonra eski Yunan el yazmalarını istemiştir. Halife Memun da Bizans Kralı III. Michael (Mikel)'e karşı kazandığı zaferden sonra tazminat olarak antik filozofların henüz Arapçaya çevrilmemiş eserlerinin büyük bir kısmını istemiştir.

Yukarıdaki metne göre;

- I. Bilimin gelişmesi için yabancı eserlerden yararlanılmıştır.
II. Abbasi halifeleri kültürel eserlere büyük değer vermiştir.
III. Abbasi devlet anlayışı bilimin gelişmesine ortam oluşturmuştur.
IV. Abbasi halifeleri genelde yabancı bilim insanlarına önem vermiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) II, III ve IV C) **I, II ve III** D) I, II, III ve IV E) I ve IV

- 3 XII. yüzyıla kadar İslam alimleri matematik, fizik, astronomi, kimya, biyoloji, tıp ve felsefede çok yönlü bir araştırma çabası içinde olmuşlardır. Müslümanlar, bir yandan Eski Yunan ve Hintli düşünürlerin eserlerini incelemiş diğer yandan da bilimde farklı yaklaşım ve metotlar geliştirmişlerdir. İslamiyet'in bilimsel çalışmalara teşviki sayesinde Müslümanlar; öğrenmeyi, ilim sahibi olmayı, insanlık görevi ve ibadet olarak algılamıştır.

Buna göre İslam medeniyeti ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Farklı medeniyetlerden etkilenilmiştir.
B) Bilimsel gelişmelerde yeni yöntemler bulunmuştur.
C) **İslam alimleri daha çok nakli ilimlere öncelik vermiştir.**
D) Akli ilimler üzerinde çalışmalar yapılmıştır.
E) İslam inancı gereği İslam alimleri kendilerini ve içinde yaşadıkları alemi anlamaya yönelmişlerdir.

4 ve 5. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

İslam dünyasında düşüncenin ve bilimin ortaya çıkışının dinî, siyasi ve sosyal nedenleri vardır. Özellikle Hicret'ten sonra, İslam devleti kurulunca çeşitli dinî meseleler ve toplumsal ihtiyaçlar ortaya çıkmıştır. Hz. Muhammed hayattayken sorunlara ya doğrudan kendisi cevap vermiş ya da sorunları vahiy yoluyla çözmüştür. Hz. Muhammed'in vefatından sonra Suriye, Irak ve İran gibi geniş toprakların İslam devletine katılması; vergi ve arazi hukuku, savaş esirlerinin durumu gibi yeni sorunları ortaya çıkarmıştır. Fethedilen bölgelerde İslam'ın yayılması; dinin nasıl ve hangi araçlarla anlatılacağı, toplumsal hayatın nasıl yaşanacağı gibi meseleleri gündeme getirmiştir. Bu nedenle Müslümanlar, bütün yönleriyle Kur'an'ı incelemeye ve Hz. Peygamber'in söz ve davranışlarını tespite girişmiştir. Bu çalışmalarla naklî ilimler ortaya çıkmaya başlamıştır. Sahabelerin Kur'an öğretme faaliyetleri, tefsir ve fıkıh ilimlerine kaynaklık etmiştir. Abbasi halifelerinin, Latince ve Süryaniceden Arapçaya çevirttiği eserler ile İslam medeniyetinde farklı bilimler ortaya çıkmıştır. İslam coğrafyasının genişlemesiyle ortaya çıkan ihtiyaçları gidermek için matematik, fizik, kimya, astronomi, tıp, coğrafya, mühendislik gibi ilimlerle de uğraşılmıştır.

4 Metne göre İslam dünyasında ilimlerin sınıflandırılmasında;

- I. İslamiyet'in çok geniş coğrafyalara yayılması,
- II. toplumun maddi ve manevi ihtiyaçlarının giderilmek istenmesi,
- III. İslam dininden kopmaların önüne geçilmeye çalışılması

nedenlerinden hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

5 Metne göre nakli ilimlerin ortaya çıkması;

- I. çeşitli konularda Müslümanları aydınlatma,
- II. Müslümanların günlük hayatta karşılaştığı sorunlara çözüm getirme,
- III. toplum hayatını düzenleme

amaçlarından hangilerini gerçekleştirmeye yöneliktir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) II ve III E) I, II ve III

6 Bilgelik evi anlamına gelen Beytül-Hikme, bir araştırma ve eğitim kurumu olup Abbasi Halifesi el-Me'mun tarafından kurulmuştur. Bilgelik evinin en önemli işlevi, dönemin ünlü astronom, matematikçi ve hekimlerini bir araya getirmek ve bilimin çeşitli alanlarındaki belli başlı eserleri Arapçaya çevirmektir. Grekçe, Süryanice, Sanskritçe ve Farsça gibi dillerden tercüme edilen çok sayıda eser, Hizanetü'l – Hikme adı verilen kütüphanede toplanmıştır. Abbasi halifelerinin tıp, astromi, mantık ve matematik ile ilgili alanlara alimleri teşvik etmesi, kitapları toplatıp tercüme ettirmesi ve alimlere ve ediplere karşı cömert tavırları; İslam dünyasında büyük bir fikir hareketini başlatmıştır. Bu dönemde Beytül – Hikme, Orta Çağ'ın en zengin kütüphanesi ve ilmi araştırma merkezi hâline gelmiştir.

Buna göre Abbasiler Dönemi ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Medreselerde pozitif bilimlere yer verilmiştir.
- B) Bilimin gelişmesi için yabancı eserlerden çeviriler yapılmıştır.
- C) Dönemin halifeleri bilimsel faaliyetlere büyük önem vermişlerdir.
- D) Meydana getirilen hoşgörü ortamı yeni fikirlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.
- E) İslam tarihinde ilk kütüphane bu dönemde kurulmuştur.

7

İslam dünyasında felsefe ve bilimde özellikle IX. yüzyılın ortalarından itibaren büyük gelişmeler yaşanmıştır. Müslümanlar farklı görüşlere karşı kendi dinlerini savunma gereği duymuştur. Böylece İslam düşüncesinde önemli bir yer tutan Kalam ilmi doğmuştur. Kalam âlimleri arasında büyük günah işleyen kişinin durumu ve yeri, insanın davranışlarındaki sorumluluk derecesi, adalet ve Allah'ın sıfatları; münakaşa konusu olmuştur. Bu tartışmalar Kaderiye, Cebriye, Mutezile, Meşşaiyye, Eşariye ve Maturidiye gibi kelami ekollerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. İslam'da düşüncenin, mantığın, araştırmanın, büyük bir değer olduğunu ispatlamaya çalışan bu ekoller, İslam düşüncesine zenginlik getirmiştir. Bu ekollerin yanında gönül temizliğine, ahlak güzelliğine ve derin düşünceye önem veren tasavvufi ekoller de ortaya çıkmıştır.

Buna göre İslam dünyasında ekoller;

- I. iman esaslarının akıl ve mantık delilleriyle savunma ihtiyacı,
- II. İslam'ın temel görüşlerinde ihtilafa düşülmesinin önlenmesi,
- III. İslam prensiplerinin insanlara öğretilmesi

durumlarından hangilerinin zorunlu bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) I, II ve III

8

İslam'ın ilime verdiği büyük önem sebebiyle ilk yıllardan itibaren İslâm kültür ve medeniyeti oluşmaya başlamıştır. Müslümanlar çeşitli ilim alanlarında çalışmalar yapmış ve eserler meydana getirmiştir. İslam medeniyetinde gelişen bilim ve bilim anlayışı, sadece İslam dünyasını değil bütün insanlığı aydınlatmıştır. Avrupa'nın İslam medeniyetinden etkilenmesi Haçlı Seferleri, Akdeniz ticaretinin gelişmesi, İslam fetihleri, İspanya'da kurulan medreseler, tercüme faaliyetleri gibi gelişmeler sayesinde olmuştur. İslam dünyasındaki bilimsel gelişmelerden etkilenen Avrupa'da, IX ve X. yüzyıllardan itibaren bilim adamları yetişmeye başlamıştır. Aynı yüzyıllarda Müslüman bilginlerin eserleri başta Avrupa'nın bilim dili olan Latince olmak üzere İbranice ve zaman zaman da yerel dillere çevrilmiştir. Bu çalışmalar Avrupa'da, Rönesans ve Reform hareketlerinin başlamasına zemin hazırlamıştır. İslam medeniyetinin Batı'ya etkisi, aralıksız olarak XVIII. yüzyıla kadar devam etmiştir.

Verilen metinden çıkarılabilecek en doğru yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İslam dünyasındaki bilimsel çalışmalar Arapçayı evrensel dil hâline getirmiştir.
- B) Avrupa'nın İslam medeniyeti ile tanışması ilk kez Endülüs Emevileri Dönemi'nde başlamıştır.
- C) İslam kültür ve medeniyetinin oluşmasında Batılı bilim adamlarının etkisi büyük olmuştur.
- D) **Batı'nın bilimsel ve teknolojik ilerlemesinde İslam bilimi ve düşüncesinin etkisi vardır.**
- E) İslam medeniyetinin modern dünyaya en büyük hediyesi bilimdir.

1 ve 2. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Türkler ve Müslümanlar, Hz. Ömer Dönemi'nde kazanılan Nihavend Savaşı'ndan sonra ilk kez sınır komşusu olmuştu (642). Bu yıllarda Orta Asya'da Doğu Kök Türk Devleti yıkılmış (630), Batı Kök Türk Devleti ise karışıklıklar içinde bulunuyordu. Hz. Osman zamanında İslam devletinin sınırları Ceyhun Nehri'ne kadar genişlemiş, bu dönemde Türkler ile Müslüman Araplar arasında ilk mücadeleler yaşanmıştı. Emeviler Dönemi'nde ise uzun süren savaşlar sonucunda, Maveraünnehir bölgesi Müslüman Arapların eline geçmişti. Emevilerin katı ve sert bir politika izlemeleri, Arap milliyetçiliğine dayalı yaklaşımları Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerini bir süre engellemişti. Abbasiler Dönemi'nde ise bu anlayış değişerek Türkler ve Araplar arasında olumlu ilişkiler yaşanmaya başlamıştı.

Çinliler ile Araplar arasında Batı Türkistan'ın hakimiyeti için yapılan Talas Savaşı'nda Karluk ordusunun Müslümanları desteklemesi üzerine savaşı Müslümanlar kazanmıştı. Bu gelişme üzerine Çin, Orta Asya'daki hakimiyet mücadelesinden vazgeçmek zorunda kalmıştı. Talas Savaşı sonucunda Türklerle Müslümanlar arasında bir yakınlaşma olmuş ve ticari ilişkiler gelişmeye başlamıştı. Müslüman tüccarlar, Türk illerinde ticaret yaparken aynı zamanda Türklerle İslam dinini de anlatıyorlardı. Yaşanan bu gelişmelerden sonra Türkler, kitleler hâlinde İslam dinini kabul etmeye başlamışlardı. Karluk, Yağma ve Çiğiller İslamiyet'i kabul eden ilk Türk boyları arasında yer almıştı.

1 Metne göre çıkarım yapılacak doğru yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Türkler Orta Asya'da Çinlilerle her dönemde hakimiyet mücadelesi içerisinde olmuştur.
- B) Türklerin İslamiyet'i kabullenmeleri aşamalı olarak gerçekleşmiştir.
- C) Türkler İslam dini dışında da farklı dinleri benimsemişlerdir.
- D) Talas Savaşı Anadolu'nun İslamlaşmasını sağlamıştır.
- E) Türkler Abbasilerin etkisiyle İslamiyet'i devletin resmi dini hâline getirmişlerdir.

2 Metne göre;

- I. Abbasilerin politikaları Türklerin İslamiyet'e bakış açısını olumlu bir şekilde etkilemiştir.
- II. Kültürler arasındaki etkileşimi sağlayan etkenler arasında savaş ve ticaret de yer almaktadır.
- III. Türk dünyasında İslamiyet ilk defa Hz. Osman Dönemi'nde ticaret ve ilim faaliyetlerinin etkisiyle yayılmaya başlamıştır.

yorumlarından hangileri yapılabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) Yalnız III
- E) Yalnız II

3 İslam Öncesi Gök Tanrı İnancının Özellikleri	İslam Dininin Özellikleri
<ul style="list-style-type: none"> ◆ Gök Tanrıya İnanılması ◆ Ahiret inancının olması ◆ Ölümden sonra iyi insanların cennete (uçmağ), kötü insanların cehenneme (tamu) gideceğine inanılması ◆ Temizlik anlayışına önem vermenin yanı sıra kurban kesme anlayışının bulunması ◆ Hırsızlık, yalancılık, adaletsizlik ve zinanın suç sayılması ◆ Farklı inanışlara hoşgörü gösterilmesi ◆ Din adamlarının bir üstünlüğünün olmaması ◆ Türklerde cihan adaletini sağlama, yeni yerleri fethetme anlayışının bulunması 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Tek Allah inancının olması ◆ Ahiret anlayışının olması ◆ Ölümden sonra iyilik yapan ve sevap işleyenlerin cennete, kötü işler yapan ve günah işleyenlerin cehenneme gideceğine inanılması ◆ Temizliğin imandan geldiğine inanılması ve kurban kesmeye önem verilmesi ◆ İslam dininin hoşgörüyü büyük önem vermesi ◆ Haksız kazancın, yalan söylemenin, adaletsizlik ve zinanın günah ve suç sayılması ◆ İslamiyet'te ruhban sınıfının bulunmaması ◆ İslam dininde gaza ve cihat anlayışının olması

Tabloda yapılan karşılaştırmaya göre Türklerin İslamiyet'i benimsemelerinde iki dinde de var olan ilkelerin hangisinden söz edilemez?

- A) İyi ve kötünün ayrımı
- B) Ahlaki değerler
- C) Eşitlik
- D) Dünya görüşleri
- E) Devlet yönetimi

- 4 İslamiyet'in kabulü Türklere yeni bir ruh ve kuvvet vermiş, Asya steplerinden Avrupa içlerine kadar uzanan sahalarda büyük ve uzun ömürlü devletlerin kurulması da başlıca etken olmuştur. Müslüman Oğuzların Hz. Muhammed zamanından beri asırlarca gerçekleştiremedikleri Anadolu'nun fethi ve buranın ikinci bir Türk vatanı olması ile Osmanlı Devleti'nin dünya tarihinin en büyük ve en uzun ömürlü devletlerden biri olmasında İslam dininin oynadığı rol son derece önemlidir. Daha da önemlisi ortaya koyduğu nizam ile Türk töre ve yaşayışının birbirine uyduğu, birbirini tamamladığı için Türkler milli varlıklarını devam ettirmişlerdir. İslam dinini kabul eden Türk boylarından hiçbiri diğer dinleri kabul edenler gibi varlıklarını kaybetmemişlerdir.

Buna göre;

- I. İslamiyet Türkler sayesinde geniş sınırlara yayılmıştır.
- II. İslamiyet Türklerin yaşantısına yeni bir dinamizm getirmiştir.
- III. İslam dininin ortaya koyduğu esaslar Türk kültürüne uyduğu için Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra da ulusal benliklerini korumuşlardır.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

- 5 Türklerin İslamiyet'i kalbu etmeleri siyasi alanda birtakım değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. IX. yüzyıldan itibaren Müslüman Türk devletleri tarih sahnesinde kendilerini göstermeye başladılar. Orta Asya'daki ilk Müslüman Türk devleti olan Karahanlı Devleti'nin merkezi Balasagun'dur. Bilinen ilk hükümdarı Bilge Kül Kadir Han Müslüman olmuş ve Abdulkerim adını alarak Türkler arasında İslamiyet'i yaymak için çalışmıştır. İslamiyet'i din olarak ilan etmiştir. Taht kavgaları nedeniyle 1040 yılında Doğu ve Batı Karahanlılar olmak üzere ikiye ayrılan devlet bir süre sonra yıkılmıştır.

Yukarıdaki metne göre;

- I. İslamiyet Karahanlılar Dönemi'nde hangi hükümdar zamanında resmi din olarak kabul edilmiştir?
- II. Karahanlıların başkenti neresidir?
- III. Karahanlılar en çok hangi devletle mücadele etmiştir?
- IV. Karahanlıların ikiye ayrılmasının nedeni nedir?

sorularından hangilerinin cevabı yoktur?

- A) Yalnız I B) I ve II C) Yalnız III D) II ve III E) III ve IV

- 6 Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra Müslüman dünyasını Bizans baskısından korudular. İslamiyet'i Hindistan, Orta Asya, Anadolu, Balkanlar ve Avrupa'ya kadar yaydılar. İslam dünyasına yapılan Haçlı saldırılarına başarıyla karşı koydular. Türklerin İslamiyet'i kabul etmeleri ile birlikte hem kendi hayatlarında hem de İslam medeniyetinde birtakım değişimleri de beraberinde gelmiştir. Örneğin;

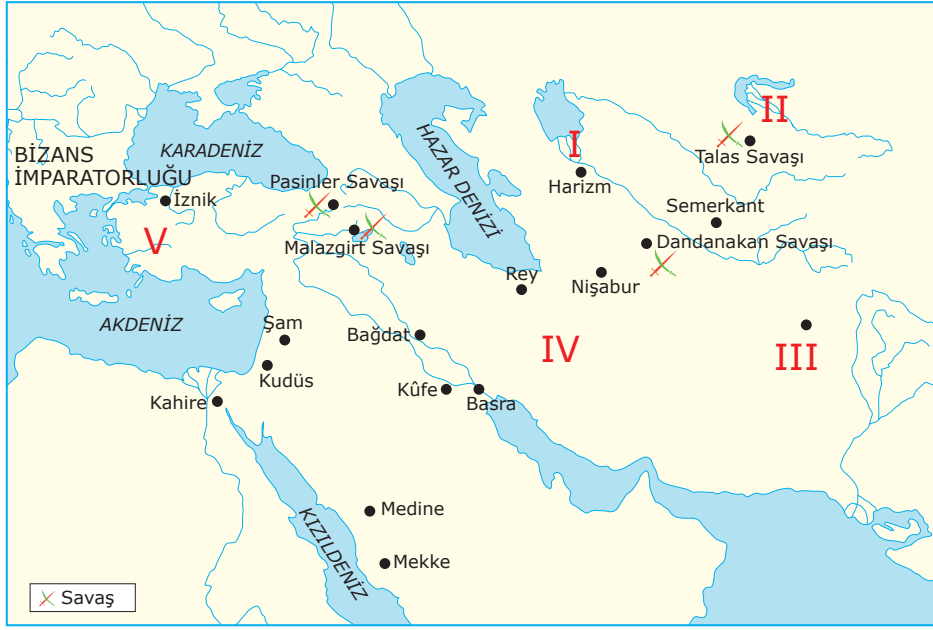
- ◆ Karahanlı hükümdarı Satuk Buğra Han Müslüman olmuş ve Abdulkerim adını almıştır.
- ◆ Gazneli Mahmud, Abbasi halifesi adına hutbe okutmuş ve Türk hükümdarları arasında "Sultan" unvanını kullanan ilk hükümdar olmuştur.
- ◆ Selçuklu sultanları Alp Arslan ve Melikşah Dönemi'nde vezirlik yapan Nizamülmülk'ün çalışmalarıyla Nizamiye Medreseleri kurulmuştur.

Buna göre aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılamaz?

- A) Türkler İslamiyet'in korunmasına ve yayılmasında etkili olmuş bir millettir.
- B) **Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra İslam dünyasının dini lideri olmuşlardır.**
- C) Türk hükümdarları İslamiyet'le birlikte İslami isim ve unvanlar almıştır.
- D) Türkler yeni eğitim kurumlarıyla İslam medeniyetine katkıda bulunmuşlardır.
- E) Türklerin İslamiyet'i kabul etmeleriyle karşılıklı kültürel etkileşim yaşanmıştır.

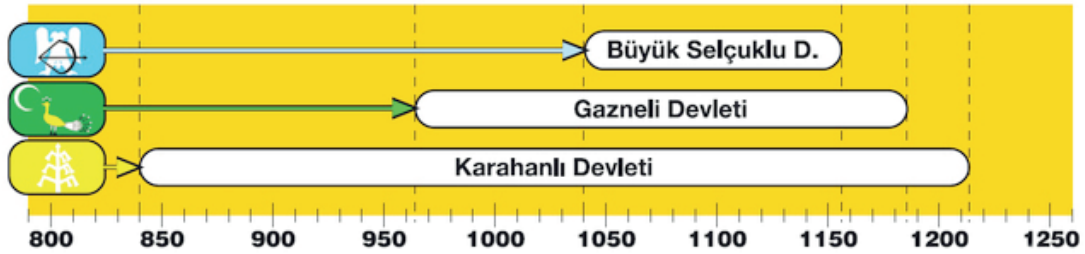
1

Haritada numaralı alanlara gelmesi gereken Türk İslam devletleri aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

	I	II	III	IV	V
A)	Harzemşahlar	Karahanlılar	Gazneliler	Büyük Selçuklu Devleti	Türkiye Selçuklu Devleti
B)	Büyük Selçuklu Devleti	Gazneliler	Harzemşahlar	Türkiye Selçuklu Devleti	Karahanlılar
C)	Gazneliler	Harzemşahlar	Karahanlılar	Türkiye Selçuklu Devleti	Büyük Selçuklu Devleti
D)	Karahanlılar	Büyük Selçuklu Devleti	Harzemşahlar	Gazneliler	Türkiye Selçuklu Devleti
E)	Harzemşahlar	Gazneliler	Büyük Selçuklu Devleti	Karahanlılar	Türkiye Selçuklu Devleti

2

Türk İslam devletleri ile ilgili verilen tarih şeridi incelendiğinde;

- I. ortak zaman diliminde yaşadıkları,
- II. Karahanlılar diğer devletlere göre varlığını daha uzun süre devam ettirdiği,
- III. tarihte kurulan ilk Türk İslam devletinin Büyük Selçuklu Devleti olduğu

yorumlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

3 ve 4. sorular aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

YUSUF HAS HACİP “KUTADGU BİLİĞ”

Zalim adam uzun süre beyliğe sahip olamaz, zalimin zulmüne halk uzun zaman dayanamaz. Ey bey! Ülkende uzun süre hüküm sürmek istersen kanunu doğru uygulatmalı ve halkı korumalısın.

Devlet için asker ve ordu lazımdır. Askeri beslemek için de çok mala ihtiyaç vardır. Bunu elde etmek için halkın zengin olması gerekir. Halkın zengin olması için de doğru kanunlar konulmalıdır. Bey; güler yüzlü, tatlı sözlü, yumuşak huylu olmalıdır. Bey; gönlünü alçak tutmalı, eli açık ve merhametli olmalıdır. Asık suratlı, kibirli ve mağrur insan herkesi kendisinden nefret ettirir.

Ey Devletli Hükümdar! Eğer halkından fakirlik adını kaldıramazsa bir kimse nasıl hükümdar olur? Giderini gelirine göre ayarla, sana yakışacak sözleri sarf et. Ağzından yalan söz çıkarma, yalan söz ile insan kendi itibarını düşürür. Kardeş ve akrabaya yakınlık göster, güler yüzle büyüğün ve küçüğün gönlünü al. Tuzu, ekmeği bol tut, başkalarına ikram et, bir kimsenin ayıbını görürsen açma, üstünü ört.

Hükümdarlığın temeli doğruluktur. Hükümdarlar doğru olursa dünya huzura kavuşur. Güneşe bak! Küçülmez, bütünlüğünü daima muhafaza eder, parlaklığı hep aynı şekilde kuvvetlidir. Hükümdarın ahlakı da ona benzer, doğruluk ile doludur ve hiçbir vakit eksilmez. Saadetle yükselmek için insana doğruluk lazımdır. İnsanlık doğruluğun adıdır. Hükümdarın sözü doğru olmalı, tavır ve hareketi güven vermelidir ki halk ona inansın ve huzur içinde yaşasın. Ey Hükümdar! Tanrı seni doğruluk için bu göreve getirdi, doğru ol ve doğruluk ile yaşa.

3 Metne göre halkın huzur ve güven içinde yaşaması için hükümdarın hangi özelliğe sahip olmasından söz edilmemiştir?

- A) Adil
- B) Alçak gönüllü
- C) **Hırslı**
- D) Dürüst
- E) Güvenilir

4 Metinde iyi bir devlet yönetiminin ne şekilde olması gerektiği ile ilgili aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılamaz?

- A) Halkın refah içinde tutulması
- B) Ülkenin adil kanunlarla idare edilmesi
- C) Güçlü bir ordunun kurulması
- D) Halka güven veren bir yönetimin sergilenmesi
- E) **Devletin soylu aileler tarafından yönetilmesi**

5 Türk İslam devletlerinde halkın belli bir bölümü göçebe idi. Çadırlarda yaşar, sürülerinin peşinde yazın yaylalara, kışın da kışlaklara göç ederlerdi. Köy, kasaba ve kentlerde oturanlar da çiftçilik ve zanaatla uğraşırlardı. İslamiyet'i benimsedikten sonra Türklerin yerleşik yaşama geçişleri hızlandı. Kent, köy ve kasabalarda oturanların oranı arttı. Çeşitli dillerin konuşulduğu Türk toplumunda İslam hukuku belirleyici oldu. Türk toplumu eski inançların etkisiyle farklı din ve mezheplere karşı hoşgörülerini kaybetmedi. Türkler Müslüman olduktan sonra da giyim, yemek kültürü, örf ve adetlerini sürdürdüler, kendilerine has kıyafetleriyle Arap ve İranlılardan kolaylıkla ayırt edilebilme özelliğini bu dönemde de korudular. Türklerdeki vergi sistemi ziraat ve ticaretten alınan vergilere dayanıyordu. Müslümanlardan zekat ve öşür, gayrimüslimlerden ise cizye ve haraç vergisi alınıyordu. İslamlaşma ile birlikte Türk toplumunda daha önce de olduğu gibi sınıflı bir toplum yapısı hiçbir zaman yaşanmadı. Adalet önünde herkes eşit haklara sahipti.

Metne göre İslam dini, Türk toplumunun;

- I. yaşam tarzı, II. hukuk kuralları, III. inanç esasları, IV. ulusal benlik

yapılarının hangilerinde değişiklik meydana getirdiği söylenebilir?

- A) III ve IV B) **I, II ve III** C) I ve III D) I, III ve IV E) I, II, III ve IV

6

TÜRK - İSLAM DÜNYASINDA İLK EDEBİ ESERLER

KUTADGU BİLİĞ

- ◆ "Mutluluk veren bilgi" anlamına gelir.
- ◆ Eser Doğu Karahanlı Hükümdarı Uluğ Kara Buğra Han'a Türkçe olarak sunulmuştur.
- ◆ Türk-İslam edebiyatının günümüze kadar ulaşan ilk eseri olma özelliğine sahiptir.
- ◆

ATABETÜ'L-HAKAYIK

- ◆ Edip Ahmet Yükneki tarafından kaleme alınmıştır.
- ◆ Edip Ahmet Yükneki eserinde özlü sözler, hadis ve ayetlere yer vermiştir.
- ◆ Kişilerin dinî - ahlaki eğitimi için yazılan eserlerin öncüsüdür.
- ◆

Tablodaki boşluklara getirilecek açıklamalar aşağıdakilerden hangisidir?

	Kutadgu Bili	Atabetü'l-Hakayik
A)	Hoca Ahmet Yesevi tarafından kaleme alınmıştır.	Araplara Türk dilini öğretmek amacıyla yazılmıştır.
B)	Türk tasavvuf tarihinin ilk edebî eseridir.	"Umuda yolculuk" anlamına gelmektedir.
C)	Kaşgarlı Mahmut tarafından XII. yüzyılda yazılmıştır.	"Mutluluk için izlenmesi gereken yol" anlamına gelmektedir.
D)	Yusuf Has Hacip tarafından kaleme alınmıştır.	"Gerçekliğin eşigi" anlamına gelmektedir.
E)	Türk Dünyası'nın ilk sözlüğüdür.	Hoca Ahmet Yesevi tarafından yazılmıştır.

7 İlk Türk devletlerinde hükümdarlara devleti yönetme hakkının Gök Tanrı tarafından verildiğine inanılırdı. Bu yetkiye "kut" denirdi. Kut, kan yoluyla babadan oğula geçirdi. Bu yüzden ilk Türk devletlerinde "devlet hanedanın ortak malıdır" anlayışı bulunmaktadır. Bu anlayış Türk İslam devletlerinde de geçerliliğini sürdürmüştür.

Bu duruma;

- I. Karahanlı Devleti'nin ikili teşkilat (Doğu ve Batı) ile yönetilmesi,
- II. Büyük Selçuklu Devleti'nde melik denilen hükümdar çocuklarının eyaletlere yönetici olarak gönderilmesi,
- III. Hanedan üyesi yöneticilerin, idaresi altındaki bölgelerde özerk yönetimler kurması

uygulamalarından hangileri kanıt olarak gösterilebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

1 Tuğrul Bey Dönemi'nde Mısır'da egemenliğini sürdüren Fatimiler ve Bağdat'ta bulunan Şii Büveyhoğulları, Abbasilere yönelik yıkıcı faaliyetlerde bulunmuştur. Abbasi halifesi, Tuğrul Bey'e bir mektup yazarak halifelіği Fâtımi ve Büveyhoğullarının baskısından kurtarmasını istemiştir. Bunun üzerine harekete geçen Tuğrul Bey 1055 yılında Bağdat'a girerek Büveyhoğullarının varlığına son vermiştir. Bağdat camilerinde artık hutbeler Tuğrul Bey adına okunmaya başlanmıştır. Tuğrul Bey'in bu başarısı üzerine, Abbasi halifesi sarayında Abbasi ve Büyük Selçuklu devleti yöneticilerinin de bulunduğu büyük bir tören gerçekleştirmiştir. Halife Kaim Bi Emrillah bu özel törende zulmü yıktığı, adaleti kurduğu ve İslamiyet'e yaptığı hizmetler için Tuğrul Bey'e memnuniyetini dile getirmiştir. Halife Tuğrul Bey'e altın kılıç, sancaklar, hilatlar vermiş ve başına iki taç giydirmiştir. Tuğrul Bey'in başına giydirilen iki taç, onun "Şark ve Garpın Sultanı" olduğu anlamına gelmektedir. Halife tarafından ilan edilen fermanda Tuğrul Bey, bütün Müslümanların yüksek hükümdarı unvanı ile anılmıştır.

Buna göre;

- I. Şii tehlikesi tamamıyla ortadan kaldırılmıştır.
- II. Tuğrul Bey halifenin resmi onayı ile yeryüzünün dünyevi hükümdarı konumuna gelmiştir.
- III. İslam dünyasında siyasi yetkiler Tuğrul Bey'e geçmiş, dini yetkiler ise halifede kalmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

2 Selçuklular Dönemi, eğitim ve öğretim kurumları açısından çağının bir dönüm noktası olmuştur. Daha önce dağınık ve özel olarak yapılan öğretim, ilk defa Sultan Alp Arslan zamanında bir programa bağlanarak devlet himâyesine alınmıştır. Devrin ilim ve fikir adamları ülkedeki eğitim kurumlarına davet edilmiş ve orada maaşlı müderrisler olarak hizmet vermişlerdir.

Buna göre Türklerin İslam'a hizmetleri ile ilgili;

- I. İslam medeniyetinin gelişmesine önemli katkıda bulunmuşlardır.
- II. İlim insanları devlet tarafından desteklenmiştir.
- III. Medreselerde genelde Türk kökenli müderrisler görevlendirilmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

3 Selçuklularda hükümdarın çocukları olan meliklerin eğitiminden atabeyler sorumluydu. Melikler, atabeyler eşliğinde önemli şehirlere yönetici olarak atanırlardı. Atabeyler, devlet ve askerlik işlerinde iyi yetişmiş, tecrübeli kimselerden oluşurdu. Melikler, hükümdar olduklarında atabeyleri vezir ya da danışman yaparlardı. Atabeylerin, meliklerin iyi bir devlet adamı olmalarında gösterdikleri gayret ne kadar yararlı olmuşsa da melikleri taht için kıskırtmaları bir o kadar zararlı olmuştur. Hatta merkezi iktidarın gücünü kaybettiği durumdan yararlanan kimi atabeylerin, şehzadelere ait bazı toprakları ele geçirerek bağımsız devlet kurabildikleri de olmuştur.

Buna göre atabeyler ile ilgili;

- I. Devletin çöküşünde ve parçalanmasında etkili olmuşlardır.
- II. Yetenekli hükümdarların yetişmesine katkıda bulunmuşlardır.
- III. Olumlu yönlerinin yanında olumsuz yönleri de olmuştur.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

4 Türklerin İslamiyet'i kabul etmeleriyle birlikte İslam dünyası yeni bir dinamizm kazandı. İslamiyet'i Hindistan, Orta Asya, Anadolu, Balkanlar ve Avrupa'ya kadar yaydılar. İslam dünyasına yapılan Haçlı saldırılarına başarıyla karşı koydular. İslam dünyasına önemli eserler kazandırdılar. Dünyanın ilk üniversitesi sayılan Nizamiye Medresesi, Selçuklu Türkleri tarafından Bağdat'ta kuruldu. Bütün dünyanın yakından tanıdığı İbn-i Sina, Farabi, Biruni gibi bilim insanları Türkler arasında yetişti. Hat, süsleme, ağaç işleri, seramik, çinicilik, maden işlemeciliği gibi alanlarda İslam uygarlığına önemli katkıda buldular. Kısa sürede İslam dünyasında, şifahane (hastane), kervansaray, hamam, cami, köprü ve bedesten gibi birçok eser kazandırdılar.

Buna göre Türklerin İslam dinine aşağıdaki alanların hangisine yönelik hizmette buldukları söylemez?

- A) Sanat B) Siyasi C) Kültür
D) Yönetim E) İmar

5

Selçukluların tarih sahnesine çıktıkları coğrafyada, Karahanlılar, Gazneliler ve Samanoğulları gibi güçlü devletler vardı. Karahanlıların yoğun baskısı altında kalan Selçukluların Gaznelilere ait Horasan'a yerleşmesi taraflar arasında savaşlara neden oldu. Selçuklular ve Gazneliler arasında yapılan 1035'teki Nesa ve 1038'deki Serahs savaşlarını Selçuklular kazandı. Gazneli Sultan Mesud, sarsılan durumunu düzeltmek için Selçuklular üzerine yürüdü. 1040 yılında yapılan Dandanakan Savaşı'nı Selçuklular kazandı. Bu savaşın kazanılmasıyla Büyük Selçuklu Devleti resmen kuruldu ve Tuğrul Bey, Sultan Mesud'un sarayında tahta oturarak Sultan ilan edildi. Böylece Selçuklular, devletin kuruluşunu tamamlamış oldular.

Buna göre;

- I. Selçukluların bağımsızlık amaçlı mücadeleler yürüttüğü,
- II. Horasan'a hakimiyet konusunda Selçuklular ile Gazneliler arasında mücadelelerin yaşandığı,
- III. Selçukluların aşamalı bir şekilde devlet kurduğu

durumlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I, II ve III D) Yalnız II E) II ve III

- 6 Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'ya gelen Türk komutanları fetih hareketlerine hız vererek kısa sürede büyük başarılar elde ettiler. Ancak kısa bir süre sonra bu komutanlar Büyük Selçuklu Devleti'ne karşı isyan ederek Anadolu'da kendi bağımsız beyliklerini kurdular.

Bu olumsuz durumun ortaya çıkmasında Büyük Selçuklu Devleti'nin;

- I. merkeziyetçi yapısı,
- II. komutanlara kılıç hakkı tanınması,
- III. din anlayışı

uygulamalarından hangilerinin etkili olduğu savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) I, II ve III

- 7 1071 yılı, Anadolu'daki Türk varlığı için bir dönüm noktası olmuştur. 26 Ağustos 1071 tarihinde Malazgirt – Ahlat arasında Rahve Ovası'nda meydana gelen savaşta Bizans'ı ağır bir yenilgiye uğratan Alp Arslan Anadolu'nun kapılarını Türklere açmıştır. Alp Arslan, Malazgirt Savaşı'ndan sonra komutanlara Anadolu için "Toprak fethedenin malıdır." diyerek fethettikleri yerlerin kendilerine verileceğini ifade etmiştir.

Buna göre Sultan Alp Arslan'ın bu politikası ile aşağıdakilerden hangisini amaçladığı söylenebilir?

- A) Devletin merkezini İstanbul'a taşımak B) Haçlı Seferleri'ne engel olmak
C) Moğolların Anadolu'ya girmesini engellemek D) Anadolu'da yapılacak fetih hareketlerine hız vermek
E) Oğuz boylarının Anadolu'ya girmesini engellemek

1 ve 2. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Fâtımi ve Bâtınilerin yıkıcı faaliyetlerinin İslam dünyası için büyük bir tehlike olduğunu anlayan Büyük Selçuklu Devleti Sünni medreseler kurmaya karar vermiştir. Büyük Selçuklu Devleti hükümdarı Sultan Alp Arslan ve veziri Nizâmülmülk yıkıcı ve bölücü unsurlarla mücadele etmek, Sünni düşüncüyü yaymak amacıyla devlet politikasını belirleyerek Nizamiye Medreselerini kurmuştur. İlki Nişabur'da daha sonra Bağdat ve diğer önemli şehirlerde açılan Nizamiye Medreselerinde öğrencilerin yeme, içme, barınma, kütüphane, ibadet, temizlik ve ders araçları gibi bütün ihtiyaçları karşılanmıştır. Zengin vakıf gelirleriyle desteklenen Nizamiye Medreseleri, mükemmel bir şekilde inşa edilen yapısı ve verdiği kaliteli eğitimle daha sonra kurulan medreselere örnek olmuştur. Selçukluların kurduğu bu medreselerde yetişen önemli kişiler sayesinde Müslümanlar medeniyet liderliğini sürdürebilmiştir. İslamiyet'in gücü, Büyük Selçuklu Devleti ile yeniden canlandırılarak Hristiyanlara karşı Haçlı Seferleri'nde mücadele için gerekli donanım temin edilmiştir.

1 Metne göre Nizamiye Medreselerinin özellikleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Şii faaliyetlerine karşı bir denge unsuru olmuştur.
- B) Yetiştirdiği insanlarla İslam medeniyetine katkıda bulunmuştur.
- C) Eğitim faaliyetleri dışında farklı bir misyon yürütülmüştür.
- D) **Bursluluk sisteminin uygulandığı ilk eğitim kurumu**dur.
- E) Eğitim sürecinde öğrencilere her türlü imkân sunulmuştur.

2 Verilen metin değerlendirildiğinde Nizamiye Medreselerinin;

- I. siyasi,
- II. dini,
- III. sosyal

alanların hangilerinde yaşanabilecek bölünmelerin önüne geçtiği söylenebilir?

- A) **Yalnız I**
- B) I, II ve III
- C) II ve III
- D) Yalnız III
- E) Yalnız II

3 Sultan Alp Arslan'a dokuz yıl ve Sultan Melikşah'a yirmi yıl vezirlik yapan Nizâmülmülk ünlü eseri Siyasetname'de sultanın vasıflarını şu şekilde belirtmiştir: Hükümdar, adaletli, bilgili ve güzel ahlak sahibi olmalı, haftada iki gün Divan-ı Mezalime oturarak mazlumun hakkını vermelidir. Allah'ın rızasını gözeterek halkın işlerinden gafil olmamalı ve fakiri, kimsesizleri gözetmelidir. Cömert olmalıdır zira cömertlik Peygamber'den yadigârdır. Memleket meselelerinde acele etmemeli, işin hakikatinin ortaya çıkması için araştırılmasını emretmelidir. Devlet işlerinde takip edeceği siyaseti, âlimler ve cihan görmüşlerle istişare ederek tespit etmelidir. Ferasetli olmalı, meseleler üzerinde kafa yormalı, töre ve geleneklerle ilgili olmalıdır. Liyakat sahibi olanlara görev vermeli ve devlet görevlilerini sürekli denetim altında tutmalıdır. Şefkat sahibi olarak yanında çalışanların gönlünü hoş tutmalı, cemaatle namaz kılmalı, ilim erbabını korumalıdır.

Siyasetnameye göre hükümdarlarda aranan özellikler arasında aşağıdakilerin hangisinden söz edilmemiştir?

- A) Halkıyla kopuk olmamalı
- B) Halkına adil davranmalı
- C) **Devlet işlerinde kendi kararlarına öncelik vermeli**
- D) Geleneklerine bağlı olmalı
- E) Devlet işlerinde disiplinli olmalı ve iltimasa yer vermemeli

4 Türk İslam devletlerinde melikler, haftanın belirli günlerinde halkın kendilerini ziyaret etmelerine izin verirler. Bundan birkaç gün önce ise münadiler şehrin meydanına çıkarak herhangi bir konuda şikâyeti olanların dilekçelerini toplardı. Kabul günü başladığında padişah halkın sağında otururdu. Sonra melik kalkıp tahtından iner, başkadının önünde diz çöker ve hepsinden önce “Benden şikayetçi olanın davasına bak fakat korkup hislerini katma.” derdi.

Nizamülmülk

Verilen metne gelebilecek en uygun başlık aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Türklerde Hükümdarların Vasıfları
- B) Selçuklularda Meliklerin Görevleri
- C) **Türklerde Adalet**
- D) Örfi Hukuk
- E) Türklerde Hükümdarlık Alametleri

5 Büyük Selçuklu Devleti'nde iktalar sivil ve askeri görevlilere hizmetleri karşılığında verilirdi. İкта sahipleri iкта olarak verilen topraklarda oturur, buralardaki vergileri toplardı. İқта sahipleri elde edilen vergi oranında belli sayıda atlı asker beslerdi. Sefer zamanında emrindeki askerle-riyle birlikte sefere katılır, barış zamanında ise bulunduğu bölgenin güvenliğinden sorumlu olurdu.

Büyük Selçuklu Devleti'nin bu uygulama ile;

- I. üretimde sürekliliği sağlama,
- II. hazineye yük olmadan hazır ordu oluşturma,
- III. taşrada merkezi otoriteyi güçlü tutma

amaçlarından hangilerini gerçekleştirmeye çalıştığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) **I, II ve III**

6 Büyük Selçuklu Devleti Dönemi'nde kurulmuş olan darüş-şifalarda sadece Müslüman halk tedavi edilmemiş gayri-müslim halk da tedavi edilmiştir. Ayrıca aşevi ve imaret-hanelerde din, dil, ırk ayrımı yapılmaksızın tüm fakirlere, öğrencilere, misafirlere ve muhtaç insanlara yemek dağı-tılmıştır.

Buna göre Büyük Selçuklu Devleti ile ilgili;

- I. sosyal devlet anlayışı ile hareket edildiği,
- II. hoşgörü ortamının bulunduğu,
- III. etnik ayrımın gözetilmediği

durumlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) **I, II ve III**

7 Bizans'ın hâkimiyetindeki Anadolu'ya yapılan göçler, Selçuklu Devleti'nin batı yönlü politikaları nedeniyle 11. yüzyılın ilk çeyreğinde kitleler hâlinde başlamış ve Malazgirt Savaşı'ndan sonra yoğunluk kazanarak devam etmiştir. Yapılan bu Oğuz göçlerinin büyük kitleler hâlinde yaşanması Türklerin Anadolu'ya yerleşmek amacından kaynaklanmaktadır. Doğu sınırında güvenliği sağlamak isteyen Bizans'ın bölgede sorun yaşadığı Ermeni Krallığı'nı ve Ermeni prensliklerini ortadan kaldırarak Ermenilere karşı izlemiş olduğu politika Selçukluların Anadolu'ya yaptıkları akınları kolaylaştırmıştır.

Yukarıdaki metinden hareketle;

- I. Türklerin Anadolu'yu yurt edinmek istediği,
- II. Anadolu'ya yapılan Türk göçlerinin Bizans İmparatorluğu'nu olumsuz yönde etkilediği,
- III. Bizans ile Ermeni prenslikleri arasında yaşanan sorunların Selçukluları olumlu bir şekilde etkilediği
- IV. Malazgirt Savaşı ile Bizanslıların Türkleri Anadolu'dan atma umutlarının kalmadığı

yargılarından hangileri söylenemez?

- A) Yalnız I
- B) III ve IV
- C) **Yalnız IV**
- D) II ve III
- E) Yalnız III

FAVORİ SERİSİ

ORTAÖĞRETİM (9, 10 ve 11. SINIFLAR)

- ✓ Yardımcı Ders Kitapları
- ✓ Türkiye Geneli Deneme Sınavları

Örnek Tanıtım: 10. Sınıf Coğrafya Kitapları (3 Kitap)

ÇİFT YÖNLÜ KİTAP

- Beceri Temelli Soru Bankası
- Kazanım Odaklı Soru Bankası
- Özet Konu ve Etkinlik Defteri
- Öğreten Paragraf
- Karekodlu Çözümler

9. SINIF KİTAPLAR

Her Ders Üç Kitaptan Oluşur

10. SINIF KİTAPLAR

Her Ders Üç Kitaptan Oluşur

11. SINIF KİTAPLAR

Markaj
yayınlari

Editör Yayınevi
markasıdır.

markajyayinlari@gmail.com

0 (505) 099 24 84

Markaj
yayınlari
Eğitimde Yakın Markaj

İvedik Organize Sanayi 1518 Sok. Matbaacılar Sitesi
Mat-Sit İş Merkezi No:2/20 Yenimahalle / ANKARA
Tel: 0 312 384 20 33 Faks: 0312 342 23 58
WhatsApp: 0 505 925 57 81
www.markajyayinlari.com | markajyayinlari@gmail.com